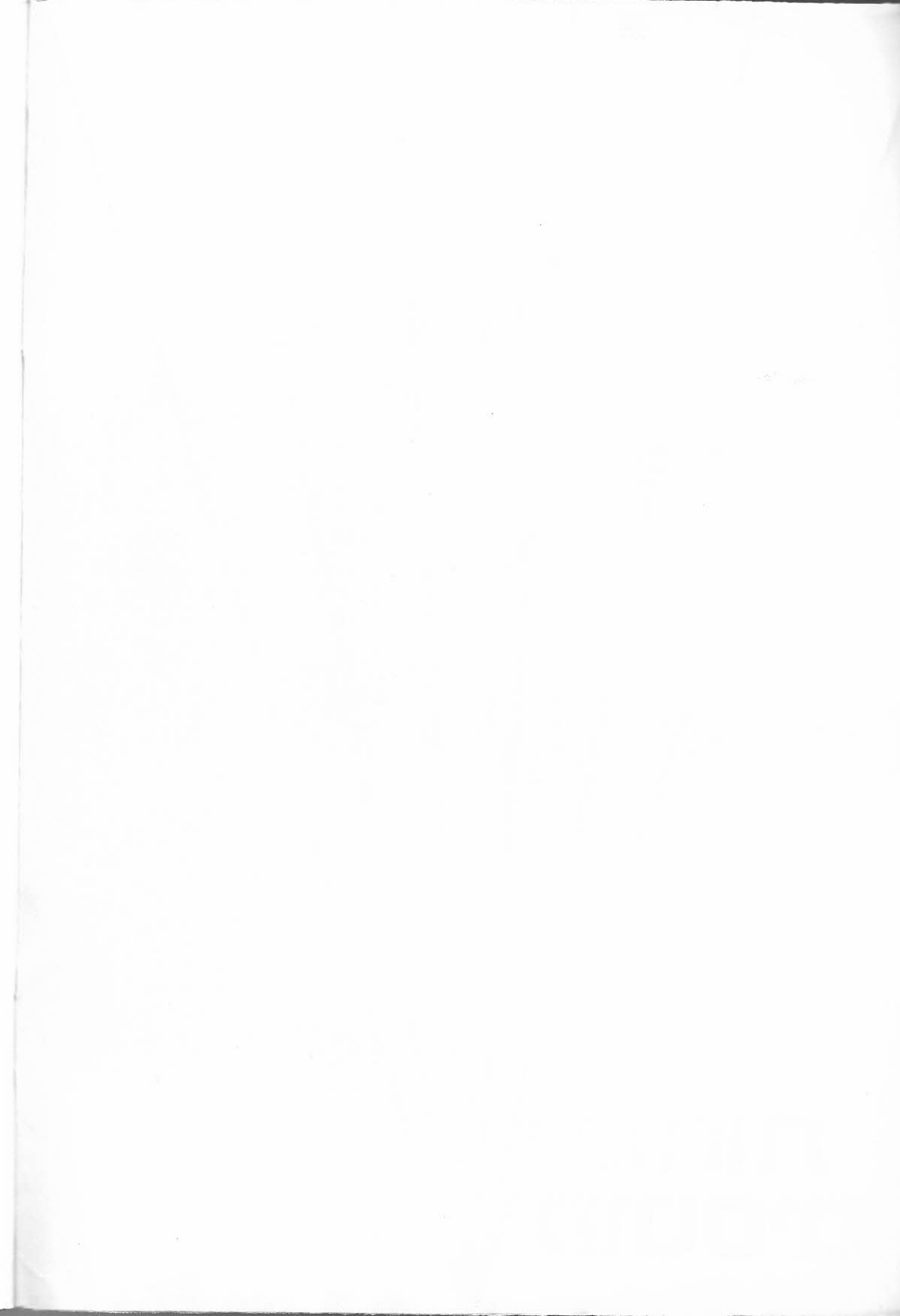

צקלון

מספר 6:

**כוחות
מוטסים**

מערכות — בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל

לקט מאמרים מעיתונות צבאית בעולם
מספר 6 (אפריל, 1980)

עורך ראשי: סא"ל יעקב זיסקינד
העורך: סא"ל יוסי פורת
עורך "צקלון": עמוס רגב
עורכי משנה: סרן שמואל אבנרי, סרן רחל רוזנסקי
גרפיקה: רותי בית-אור
צוות המערכת: סא"ל מיכאל הירשפלד, סרן דן אופיר, סרן יואב תדמור, יצחק טמיר.

תוכן העניינים

דבר המערכת — 2

חלק I: לחימה בעורף האויב — 3

פעולת האסטרטגיה

ב. ה. לידל הארט — 4

כוחות מוטסים

אלוף מ. זורע — 6

לחימה בעורף האויב

אוטו היילברון — 10

עתיד המבצעים המוטסים

פרדיננד מיקשה — 14

חלק II: כוחות מוטסים בשדה הקרב המודרני — 17

מעופו של פגסוס

אדריאן היל — 18

הדיביזיה המוטסת והתפיסה האסטרטגית

קולונל פלצ'ר ק. וייר — 31

כוחות מיוחדים עדיין ישימים?

מייג'ר דיוויד שלכטר, מייג'ר פרדי סטבס — 40

חלק III: פרשיות קרב — 47

צניחות בסיציליה

גנרל גיימס גאבין — 48

קולוואזי 1978: הסתערות מוצנחת בלב אפריקה — 57
הסתערות מן האוויר — ליגיון הזרים הצרפתי צונח באפריקה
לוטננט-קולונל ז'אק האט — 58

חילוץ משאבה: צנחנים בלגים מחלצים אירופים

גנרל הנרי דפורטר — 63

דבר המערכת

"ערכם הגדול ביותר של הגייסות המוטסים — הצנחנים ורעייהם הנוחתים — היה מונח בעצם היותם. גייסות מוטסים, עוד לפני פרוץ אותו קרב בו הם נוטלים חלק במאמץ להביס את האויב — כבר מהווים הם איום תמידי, המאלץ את האויב לפזר את כוחותיו, ולהשקיע חלקים רבים מיחידותיו בתפקידים הגנתיים, ולפיכך קבילים. ומשמוטלים המוטסים לקרב, הרי הם יוצרים איום חמור בשל מעלותיהם הקרובות המיוחדות, ובשל העובדה שאין הם נרתעים ממלחמה כשהם מוקפים. שהרי הם מאומנים לטפל דווקא במצב שכזה; והמהומה והמבוכה, הנובעות ממנו — תתגלה ביתר מהירות ותרבה לפגוע באויביהם מאשר בשורותיהם": כך מסכם לידל הארט את ערכם של הגייסות המוטסים. חוברת "צקלון" שלפנינו מוקדשת לבעיות הפעלתם של הגייסות המוטסים בעבר, בהווה, ובעתיד. כתמיד, כוונתה להאיר על הנעשה בתחום זה בצבאות זרים, ולהצביע — אולי — על לקחים אותם ניתן להפיק מנסיונם של האחרים.

החוברת בנויה משלושה שערים: **שער תיאורטי** ("לחימה בעורף האויב — עיונים תיאורטיים") — המציג את עקרונות תפעולם של הגייסות המוטסים ואת תכליתם, **שער בעיות ההווה** ("כוחות מוטסים בשדה הקרב המודרני") — הבוחן את השתלבותם של הגייסות המוטסים בשדה הקרב המודרני, ו**שער "פרשיות קרב"** — המתאר שני מבצעים מוטסים בהיסטוריה.

השער הראשון — נפתח בקטע פרי עטו של לידל הארט, המסביר את "פעולת האסטרטגיה" — ומוסר בתמציתיות את עקרון הגישה העקיפה. בהמשך מובא מאמר פרי-עטו של האלוף מאיר זורע, "כוחות מוטסים", שאם כי נכתב לפני כ-30 שנה, הנה דומה שרבים מהעקרונות המוצגים בו תקפים ונכונים גם כיום. מאמרו של אוטו היילברון — פרשן צבאי נודע — עוסק בהגדרת תפקידיהם של הכוחות המוטסים ועתידם במלחמה מודרנית. המאמר האחרון בשער זה, פרי עטו של הפרשן הצבאי פרדיננד מיקשה, מצביע על מגבלות בתפעול הכוחות המוטסים.

השער השני מורכב משלושה מאמרים. הראשון, "מעופו של פגוסוס", פרי עטו של היסטוריון בריטי, עוסק בתיאור שליבי התפתחותו של הכוח המוטס, ומתווה קווים לעתידו, בהצביעו על נידוד שריון בדרך האוויר כשלב ההתפתחות הבא. קולונל פלצ'ר ק. וייר, מצבא ארה"ב מציג את "הדיביזיה המוטסת והתפיסה האסטרטגית" — כיצד יש להפעיל, על סמך לקחי ויאטנאם ומלחמת יום הכיפורים, את הכוח האמריקני המוטס להתערבות מעבר-לים. המאמר האחרון בחטיבה זו, פרי עטם של שני קצינים אמריקניים, שואל "האם כוחות מיוחדים עדיין ישימים?" בשדה הקרב המודרני, ותשובתו — חיובית.

השער השלישי מציג שתי פרשיות קרב. האחת — הצניחה בסיציליה, וזאת מנקודת מבטו של הגנרל ג'יימס גאבין, ששימש שם כמפקד חטיבה מוצנחת. האחרת — חילוץם של אזרחים אירופים משבי מורדים בחבל שאבה שבזאיר, במאי 1978.

המערכת

עם סגירת הגיליון

חוברת "צקלון" זו מופיעה על רקע כשלוך הניסיון האמריקני לחלץ את בני-הערובה באיראן. ניסיון זה, שהתבסס על הפעלת כוחות מוטסים, מעיד על הקושי והמורכבות שבביצוע משימה מוטסת ארוכת-טווח. עם זאת, יש לציין שמשמית חילוץ בני-הערובה היא רק משימה אפשרית אחת מני רבות אותן יכולים הכוחות המוטסים לבצע, ולאוו דווקא החשובה שבהן. תשומת-לב הקוראים מופנית למספר מאמרים בחוברת, שלהם רלבנטיות מיוחדת לפרשת איראן, ובעיקר "הדיביזיה המוטסת והתפיסה האסטרטגית" (ע' 31 - 39), "כוחות מיוחדים עדיין ישימים?" (ע' 40 - 46), ו"קולוואזי 1978" (ע' 57 - 64).

המערכת

**לחיסה
בעורך
האויב**

בשלב גבוה יותר של התפתחות צבאית, הרי ככל שיקטן כוח, כן יהיה תלוי פחות בקרבתחבורה לצורך אספקתו. ככל שישגדל צבא, וככל שארוגונו יהא מורכב יותר, כן תגבר השפעת האיום על קווי-התחבורה שלו וכן תמהר לתת אותותיה.

כאשר לא היו הצבאות תלויים תלות מעין זו, נכבלה האסטרטגיה בה-במידה — והתוצאה הטקטית של קרב מילאה תפקיד גדול יותר. אף-על-פי-כן, גם כשנכבלה כך, השיגו אסטרטגים מוכשרים תכופות יתרון מכריע עוד בטרם-קרב, ע"י שאימו על קר-הנסיגה של האויב, על שיווי-המשקל של הערכותו, או על הספקתו המומית.

איום ממין זה, כדי שיהא בר-תכלית, צריך בדרך כלל שיופעל בנקודה קרובה יותר — בזמן ובמרחב — אל צבא האויב, מאשר איום על קווי-התחבורה שלו; ולכן, בלחמה העתיקה, יקשה תכופות להבחין בין התמרון האסטרטגי לתמרון הטקטי.

בשטח הפסיכולוגי בא השיבוש עקב רישומן, במוחו של המפקד, של התוצאות הפיסיות שמנינו לעיל. התרשמות זאת מתחזקת מאוד, אם תחושתו כי הנה ידו על התחתונה היא פתאומית, ואם הוא חש כי אין ביכולתו לסתור את מהלכו של האויב. ביסודו נובע השיבוש הפסיכולוגי מן ההרגשה כי נלכד בפח.

זוהי הסיבה לכך, שהתרשמות זו באה לעתים קרובות ביותר בעקבות מהלך פיסית שכונן נגד עורף-האויב. צבא, בדומה לפרט, איננו יכול להגן כראוי על גבו מפני מכה, בלא לפנות לאחור ולהשתמש בזרועותיו בכיוון החדש. "עקיפה" מפירה זמנית את שיווי-משקלו של צבא, בדומה להשפעתה על הפרט, ומשך אי-היציבות במקרה של צבא יאריך בהכרח הרבה יותר. כתוצאה מכך, רגיש המוח הרבה יותר לכל איום על העורף.

לעומת זאת, התנועה הישר כלפי המתנגד משמעה — סיוע לגיבוש יציבותו, הפיסית והפסיכולוגית; וע"י גיבוש זה מתחשל כוח-ההתנגדות שלו. כי במקרהו של צבא, הודפת אותו התנועה הישירה אחור, לעבר עתודותיו, אספקתו והתגבורת שלו, כך שבעוד החזית ההתחלתית נהדפת אחורה ונשחקת, נוספות לה

פעולת האסטרטגיה

ב. ה. לידל הארט*

נניח כי יופה כוחו של אסטרטג לבקש הכרעה צבאית. הוא האחראי לכך, שזו תבוקש במסיכות רבות-היתרון ביותר, כדי להפיק את התוצאה ששכרה רב ביותר. מכאן שמטרתו האמתית אינה לבקש אחר קרב, אלא לבקש אחר מצב אסטרטגי רבי-יתרונות כל כך, שאם לא יספיק להוליד הכרעה מוכח עצמו, יוכל המשכו על ידי קרב להשיגה לבטח. כמלים אחרות, שיבוש האויב הוא מטרת האסטרטגיה; ועשויים לנבוע ממנו או התפוררות האויב, או שבירתו באורח קל יותר בקרב. התפוררות זאת עלולה לדרוש מידה חלקית של לחימה, אולם לחימה זאת אין בה מאופיו של קרב. כיצד יושג השיבוש (או הערעור) האסטרטגי?

בשטח הפיסית, או ה"לוגיסטי", הריהו תוצאה של מהלך אשר (א) הופך על פיה את הערכות האויב, ועל ידי שהוא כופה "שינוי-חזית" פתאומי הוא משבש את חלוקת כוחותיו ואת ארגונו; (ב) מפגד את כוחותיו; (ג) מספן את אספקתו; (ד) מאיים על הדרך או הדרכים בהן יוכל האויב להסוג בעת הצורך ולבסס את עצמו מחדש בבסיסו או בארץ מולדתו.

שיבוש כזה עשוי להנצר ע"י אחת מההשפעות האמורות, אולם לעתים קרובות יותר הוא תוצאת אחדות מהן. אמנם ההבחנה היא קשה, שכן מהלך המכוון נגד עורף האויב עלול לשלב השפעות אלו. אולם השפעתו של כל גורם וגורם משתנה, והשתנתה בכל משך ההיסטוריה, בהתאם לגודלם של הצבאות ולמידת-המורכב שבארגונם. לגבי צבאות "האוכלים את טוב-הארץ", והמשיגים את אספקתם בר-מקום ע"י ביזה או החרמה, מצטמקת חשיבותו של קר-התחבורה. אף

* הקטע לקוח מהספר: ב. ה. לידל הארט, אסטרטגיה של גישה עקיפה, "מערכות", תל-אביב, 1956 (מהדורה שניה —

והפתע". כי בלבול והטעיה מהווים "הסחת-דעת", ואילו הפתעה היא הגורם העיקרי ל"שיבוש". "הסחה" זו במוחו של המפקד היא המביאה לידי הסחת כוחותיו. אבדן חופש-הפעולה שלו הוא פועל-יוצא מאבדן חופש-המחשבה שלו.

להבנה המעמיקה יותר, כיצד התחום הפסיכולוגי חודר לפני-ולפנים אל התחום הפיסי ומושל בו, נודע גם ערך בלתי-ישיר. כי הבנה כזאת מתרה בנו מפני השגיאה והשטחיות שבנסיון לנתח תיאוריות אסטרטגיות, ולפתחן, תוך שימוש במונחים מתימטיים. הטיפול בכך כבמושגים כמותיים, כאילו תלויה התוצאה רק בריכוזם של כוחות עדיפים בנקודה נבחרת, יהיה מוטעה ממש כמו הטיפול בכך כבענין גיאומטרי, כבעיה של קוים וזוויות.

הנטיה שבספרי-לימוד, לטפל במלחמה בעיקר כבענין של ריכוז-כוחות עדיפים, רחוקה עוד יותר מן האמת — כיון שבפועל היא מובילה בדרך כלל למבוי-סתום. הגדרתו הנודעת של פוש את החסכון-בכוח, היא: "האמנות להטיל ברגע מסוים את כל מקורות כוחך נגד נקודה אחת; להפעיל שם את כל הגייסות — וכדי לאפשר דבר זה, להעמיד אותם גייסות במצב בו יהיו קשורים ביניהם הדדית בתמידות, תחת לחלקם ולתת לכל חלק תפקיד קבוע ובלתי משתנה; וחלקו השני של החסכון-בכוח, לאחר שהושגה תוצאה, הוא האמנות לערוך שוב את הגייסות, באופן שיתמקדו על יעד חדש יחיד ויפעלו נגדו".

מדויק יותר וברור יותר היה לומר, כי פריסתו של צבא צריכה להעשות באופן שחלקיו יוכלו להסתייע-אחדדי ולהשתלב, כדי להוות את ריכוז הכוחות המכסימלי האפשרי במקום אחד, בעוד מינימום הכוח ההכרחי מופעל במקום אחר, כדי להכשיר את הצלחת-הריכוז.

ריכוז הכל הוא אידיאל שאין להשיגו, ואף כמליצה מסוכן הנהו. יתר על כן, במעשה עלול "המינימום ההכרחי" להוות חלק גדול יותר מן הסך-הכל מאשר ה"מכסימום האפשרי". נכון יהיה אפילו לומר שככל שיגדל הכוח המופעל בתכליתיות להסחת האויב כן יגדל סיכויו של הריכוז להשיג את מטרותו. כי אלמלא כן, עלול הריכוז להלוט בגוף שהנו מוצק מכדי שינופץ.

שכבות חדשות מאחור. לכל היותר תהוו תנועה כזאת לחץ, יותר משתגרום להלם.

לפיכך מהלך סביב חזית-האויב, ונגד עורפו, מטרות המנעות מלהתקל בהתנגדות לא רק בדרכו, כי אם גם בסופו. במובן המעמיק ביותר, נוקט הוא את קו ההתנגדות הפחותה. שוה-הערך לו בשטח הפסיכולוגי הוא קו הציפייה הפחותה. שני אלה הם פנים שונות לאותו מטבע, ואם נעריך זאת נכונה, הרינו מרחיבים את הבנתנו האסטרטגית. שכן אם לא נבחר אלא באותה גישה הנראית כמאליה כקו ההתנגדות הפחותה — הרי עצם תכונת ה"מובן-מאליו" שבה תמשוך גם את עין היריב; ואותו קו אפשר ולא יהיה עוד קו ההתנגדות הפחותה.

בבחננו את הבחינה הפיסי, חלילה לנו מלהתעלם מהבחינה הפסיכולוגית; רק בהשתלב שתיים אלו תהיה האסטרטגיה גישה-עקיפה לאמתה, שתהא מכוונת לערעור יציבותו של האויב.

מעשה המסע אל עבר האויב בעקיפין, ועד לעורף הערכותו, עדיין אינו מהוו כשלעצמו גישה אסטרטגית עקיפה. אמנות האסטרטגיה אינה כה פשוטה. גישה ממין זה יכולה בתחילתה להיות עקיפה ביחס לחזית-האויב, אולם עצם ישירות התקדמותה כלפי עורפו עלולה לאפשר לו לשנות את הערכותו, ועל ידי כך תהפוך גישה זאת עד מהרה לגישה ישירה אל חזיתו החדשה.

בגלל הסכנה שהאויב עלול להגשים שינוי חזית כזה, נחוץ, בדרך כלל, להקדים למהלך המשבש מהלך, או מהלכים, אשר המונח "הסחה", במובן המילולי של "הפניה לצדדים", הוא המיטיב להגדירם. מטרות של "הסחה" זאת היא לשלול מן האויב את חופש-הפעולה שלו, ועליה לפעול הן בשטח הפיסי והן בפסיכולוגי. בפיסי — ע"י גרימה להתמתחות-כוחותיו או להסתם למטרות שאין עמן שکر, באופן שימצאו מפוררים במרחקים גדולים מדי, ומועסקים מדי במקום אחר, מכדי שיוכלו להפריע לביצוע אותו מהלך שהחלטת עליו כמכריע. בשטח הפסיכולוגי — מבקשים את אותה התוצאה ע"י שפורטים על חששותיו של פיקוד היריב, ומטעים אותו. ג'קסון "חומת-האבן", ביטא זאת נכונה בסיסמתו האסטרטגית: "בלבל, הטעה,

מכות בעורף האויב

ניהול קרב חדיש נעשה מורכב יותר ויותר, לנוכח התפתחות הטכניקה, הטקטיקה ואמצעי השליטה.

פגיעה במפקדות, בדרכי אספקה ופניו, בכסיסים, בעורקי תחבורה וב"מְצָרֵי" תחבורה חיוניים — תוצאות כבדות לה לגבי כושר ההלחמה של היריב. ניתן לומר, שכל שהפגיעה היא עמוקה יותר — כן יגדל האפקט ההולם שלה על היריב; אך כן יגדל גם משך הזמן, שבין הנחתת המכה לבין רישומה על הכוחות הללו. מאידך גיסא, ככל שהמכה תונחת בעורף הקרוב יותר אל כוחות היריב — כן ימעט האפקט שלה, אך כן יוכר רישומה המידי על כוחות אלה.

תפעול כוחות מוטסים

כוח מוטס הוא אחד הכוחות היקרים ביותר. הציוד הנדרש לביצוע פעולה מוצנחת הוא מורכב, יקר — ולעתים קרובות ביותר אף בלתי ניתן להחלפה ולמילוי החסר. ציוד זה כולל מטוסי הובלה יקרים, מצנחים העשויים חמרים נדירים, מקליהספקה מיוחדים וכו'.

אימונו של צנחן הוא ממושך, יסודי ביותר ורחב. על צנחן להיות בקי, נוסף על כל הפעולות הדרושות לביצוע הצניחה עצמה, גם בקריאת מפות ותצלומי אוויר, בהתמצאות, באילתור מן-הבא-ביד, בשימוש בכלי-הנשק של האויב לסוגיהם, בבישול, באלמנטים של קשר — ובעוד סדרת מקצועות, שהם חיוניים לכל פעולות "איגוף אנכי".

כוח-האדם, ממנו מורכבים גייסות מוצנחים, הוא מעולה ביותר, הן מבחינת עוז רוחו והן מבחינת כושרו הגופני ותכונותיו השכליות. אם קל (יחסית) להחליף כלי-נשק שהוצא מפעולה, הרי קשה ביותר לספק מילואים לכוח-אדם מעולה.

מכל הנאמר לעיל נובעת המסקנה, שכוחות מוטסים אין לבזבזם על ביצוע משימות אשר כוח אחר מסוגל לבצען. כן אין לבזבזם על ביצוע משימות שחשיבותן אינה מוכרעת. מכאן, שהתפעול המוצלח והיעיל ביותר של כוח מוטס הוא במבצע בעל חשיבות אסטרטגית, בשילוב עם המאמץ-העיקרי של כוחותינו המזוינים, ובמרוכז.

כוחות מוטסים

אלוף מ. זורע*

מאז ומתמיד שאף יריב להגיע לעורפו של אויבו, במגמה לתקפו במקום "רך" ורגיש, לערערו ולהשמידו. שאיפה זו מצאה לה בכל התקופות ביטוי בצורות התמרון הקלסיות: כיתור, איגוף וחדירה. מטרת כל תמרון כזה היא: להביא את כוח-ההלם לנקדה בעורף מערך-האויב, בה תהיה לו השפעה קטלנית ביותר. כוח-הלם זה לבש צורה ופשט צורה במהלך ההיסטוריה הצבאית והוא כלל, בין השאר, חיל-רגלים קל-תנועה, פרשים, ובגלגולו החדש — טנקים. אולם דרך-היסוד, בה הגיע הכוח אל הנקדה שבה הנחית את מכתו, לא השתנתה מעיקרה: היא היתה הדרך של תנועה דו-ממדית. ברוב המקרים היתה זו תנועת גייסות על פני הקרקע; ובמקצתם — איגוף מן הים.

האיגוף האנכי

עם התפתחות כלי-הטיס חלה מהפכה באורח ביצועו של האיגוף: נתאפשרה עקיפת האויב, והלימה בעורפו, ע"י איגוף אנכי, מן האויר. תחילה הצטמצם "איגוף" זה במתן אפשרות להנחתת אש בלבד על מטרות חיוניות שבעורף כוחותיו-העיקריים של האויב. אולם טרם נתן פתרון להשגת הכרעה ע"י איגוף אנכי באמצעות כוח-ההלם שיונחת בעורף האויב.

פתרון זה הושג עם הפעלתם של חילות מוצנחים ומונחתים. כוח מוצנח (או מונחת) הוא כוח-הלם המבצע איגוף אנכי, באמצעות "מסע-התקרבות" בממד השלישי, הוא ממד הגובה. בהיותו נע את תנועת-התמרון העיקרית שלו באויר, מסוגל כוח כזה לבצע תמרון עמוק ביותר וגמיש ביותר. כן נודעת חשיבות מוכרעת לעובדה, שתמרון אנכי הנו מהיר ביותר.

* המאמר לקוח מ"ליקוט גייסות מוטסים", "מערכות", 1953 (ליקט — סא"ל אלחנן אורן).

קיימות שתי דרכי יסוד לתפעול כוח מוטס:
 א. תפעולו במסגרות גדולות ככל האפשר, לביצוע משימה אסטרטגית המשולבת במאמץ העיקרי.
 ב. תפעול במסגרות קטנות ביותר, לביצוע משימות חבלה, הסחה, וכד'. גם אז, המאמץ הריהו אסטרטגי בעיקרו.
 כל שימוש בדרכי-יבנים אינו אלא בזבוזו של כוח יקר ביותר.

תכונותיהם העיקריות של כוחות מוטסים
 ההשפעה ההרסנית על האויב. האיום של איגוף או כיתור במפתיע, ההופעה הפתאומית של המוטסים והצנחנים מעל-לראש, והנטיה הטבעית, אף אצל חיילים מנוסים, לפניקה והגומה — לכל אלה נודעת השפעה נפשית הרסנית על האויב.
 ניידות מוגבלת לאחר הנחיתה. קשה להצניח רכב במידה מספקת. לכן, ניידותם של גייסות מוטסים לוקה בשעת הקרב עצמו. ניידותם היא מכסימלית מבחינת "מסע-ההתקרבות" האוירי, אך מרגע שהתכנסו על הקרקע — יש לראות את גבול ניידותם בכושרם לנוע ברגל; או במקרה המוצלח ביותר — ברכב שנלכד מידי האויב.
 מאידך גיסא, כושרם הגופני המעולה, קלות ציודם וההספקה האוירית מאפשרים לגייסות אלה ניידות שאינה מצויה בגייסות רגילים.
 פגיעות בשעת הצניחה והריכוז. שעות הצניחה והריכוז קשות ביותר לכוח מוצנח. בהן אין הוא מסוגל לפעול ככוח. לכן פגיעותו או רבה.
 חוסר נשק-כבד. חסרון נשק-כבד — כגון ארטילריית-שדה, ארטילריה נ"מ כבדה, ושריון — מגבילים ביותר את כוח-האש וכושר-הלחימה של כוחות מוטסים.

פגיעות להתקפת שריונים. כוח מוטס פגיע ביותר להתקפת שריון, ובמיוחד בשלבי הצנחה וההתכנסות.

"אווֹרֶךְ-נְשִׁימָה" מוגבל. אין להטיל על כוחות מוטסים משימות אשר תחיבנה מבצע ארוך. לחצו הקשה של האויב עליהם; הספקתם המותנית בקיום עליונות אוירית (לפחות — מקומית) ובמוזג האויר; מלאי התחמושת, שאף כי הוא מתמלא ע"י הצנחנות נוספות, לעולם הנו מצומצם; הרוח ומידת

(פעולות האמריקאים והאוסטרלים בגוינאה החדשה, ב-1943; פעולות ה"צינדיטים" בבורמה, ב-1944).

ב. פשיטות על שטחי אויב, במגמת הריסת מתקנים או תפיסת שבויים (כפשיטה הבריטית על מתקני ה"מיס-הכבדים" בנורבגיה, ב-1942).

ג. ארגון פעילות-גרילה בשטחים נרחבים (פעילות ה-"S.A.S" בצרפת ובבלגיה, ב-1944; פעילות ה"צבא-האדום", בשטחים נרחבים ביותר, ב-44-1942).

תנאים הכרחיים לפעולת כוח-מוטס

עליונות אווירית. השגת עליונות אווירית, ולו זמנית או מקומית, היא תנאי להפעלת כוח מוטס. במידה מוגבלת למדי תופסת הצנחת-לילה את מקום העליונות האווירית.

שדה-הנחיתה. הכרחי שיימצא שטח מישורי, חפשי מסלעים ועצים, להצנחת הכוח. שטח זה צריך להיות רחוק דיו מן היעד כדי לודא השגת הפתעה — אך יחד עם זאת קרוב למדי לאפשר ריוח-זמן מינימלי בין הנחיתה מן האויר לבין ההסתערות. כן דרושים שדות הצנחה והטלה להספקתו של הכוח.

בסיס מוצק. יש לודא, שהכוח המוצנח ישתלט על בסיס מוצק, מבוסס על מכשול נ"ט, אשר יקשה על האויב לכבושו. עם זאת רצוי, במקרים רבים, שהבסיס המוצק ימצא על גבי עצם או שטח כזה, אשר יחייב את האויב לתקפו — ולבזבז עליו כוחות, שיוסחו ממאמצו-העיקרי של הכוח.

מזג-אוויר. מזג האוויר, במשך כל זמן המבצע, צריך שיאפשר טיסת מטוסים, הן להצנחת הכוחות והן להספקה; מהירות-הרוח משפיעה ביותר על אפשרויות הצניחה — ועל מידת פיזור הכוח בנחיתתו.

ארגון עורפי משוכלל. ארגון זה כולל את שדות-התעופה העורפיים, סידורי ההספקה והקשר.

קיום בתכנון מבצע-שלי-כוחות-מוצנחים

התכנון נעשה בדרג הגבוה ביותר, כדי לודא את יעילות המבצע מבחינה כוללת של ניהול המלחמה.

האיננות-הנפשית, שהם גורם חשוב בכוח השרוי מעבר לקוי-האויב; חוסר-האפשרות לטפל בנפגעים ההולכים ומצטברים — כל אלה מחיבים התחברות מהירה ככל-האפשר עם הכוחות העיקריים.

משימות ותפקידים לכוחות מוטסים

א. תפיסת שטח או עצם חיוני, או מיצר, ההכרחיים להתקדמות הכוחות העיקריים, והחזקה בו (צניחות בעלות-הכרית בסיציליה ב-1943, בנורמנדיה ב-1944).

ב. התקפה על מפקדות-אויב ושיתוק רשתות השליטה והתחבורה (התקפת הגרמנים בהולנד, ב-1940).

ג. הסחת תגבורות האויב וחסמת גישתם אל שדה-הקרב העיקרי (צניחת הדיביזיה המוטסת הבריטית הששית במזרח-נורמנדיה ב-1944 — והדיביזיה ה-82 המוטסת האמריקאית — בצפון מערב).

ד. הבטחת אגפי המאמץ-העיקרי (כנ"ל — כולל הדיביזיה ה-101 המוטסת האמריקאית).

ה. כיבוש שדות-תעופה — אם כדי להשתמש בהם, או כדי למנוע אותם משימוש האויב (הבריטים בצפון-אפריקה, ב-1942).

ו. חסימת נסיגת האויב (כיבוש תעלת-קורינת ע"י הגרמנים ב-1941; צניחת האמריקאים צפונית-מערבית לסיאול, בקוריאה, ב-1951).

ז. חיזוק מהיר של גייסות-קרקע (צניחת האמריקאים בסאלרנו, ב-1943).

אין להשתמש בכוח מוטס, הפועל לבדו, בשטח בו מסוגל האויב לרכז כוחות עדיפים-ביותר נגדו. יוצאים מכלל זה רק פעולות גרילה או תפקידים מיוחדים (כגון: הצנחת יחידות-משנה, לארגון כוחות-גרילה מקומיים, לפגיעה במפקדים גבוהים, החשובים ביותר לאויב — או פגיעה באוביקט (עצם) חשוב ביותר, הדינו — תפקידים, שלמענם כדאי אפילו להקריב כוח קטן).

להלן סוגי משימות שאפשר להטיל על כוח מוצנח הפועל לבדו:

א. לכבוש שטח מבודד, מול התנגדות אויב מוגבלת. כבסיס מוצק לפעולות נוספות ולהחזיק בו

מושכל, בתכנון מדויק וגמיש. תפעול נכון של כוח מוצנח משיג מהירות, גמישות והפתעה. בהקדמה זו לא פורטו אלא הנקודות העיקריות בלבד בתפעולם של כוחות מוצנחים. לימוד בעיות תפעול כוחות אלה הוא מעניינו של כל מפקד.

במלחמת העתיד יהיו כוחות אלה זרוע חשובה בכל מבצע בעל-ממדים; לכן אין לצמצם את ההתענינות בהם לחוג קטן של מפקדים, העוסקים ישירות בכוחות מוטסים. כל המפקדים, החל ממפקד היחידה הגבוהה שלפיקודו הועברו הכוחות המוצנחים, וגמור במפקד המחלקה אשר יקים את המגע הראשון עמהם על הקרקע, חייבים להכיר את תכונותיהם, יתרונותיהם והגבלותיהם.

שילוב כוחות מוצנחים במבצעים הוא מורכב למדי ודורש הכרת הבעיות, עבודת-מטה מדויקת, שימוש מושכל במודיעין, ארגון מצוין, מערכת-קשר טובה, תיאום הסיוע ושילוב מוצלח של גורמי המנהלה במבצע. כל אלה מחייבים אימון וידיעות רבים. את הללו אין לרכוש אלא ע"י לימוד ואימון עצמיים בבעיות מבצעיהם של כוחות מוטסים. המאמרים והסקירות שכונסו בקובץ זה מהווים יסוד ראשון ללימוד זה.

רצוי, שיערך בד-בבד תכנון של מספר משימות אפשריות, כדי שתהיה אפשרות בחירה, לפי הצרכים המשתנים של מהלך פעולות המלחמה.

התכנון צריך להיות גם מהיר וגם יסודי. שנים אלה — נוגדים הם זה לזה, ויש למצוא את שילוב-הזהב ביניהם. אם לא יהיה תכנון מהיר — עלול המבצע להתבטל; ובמיוחד — אם התקדמות הכוחות העיקריים הנה מהירה. מאידך גיסא, אם התכנון לא יהיה יסודי למדי — עלול להתרחש אסון.

גורם-היסוד בתכנון הוא השגת הפתעה — במקום וברגע מכריעים.

סיכום

כוח מוטס הוא גוף צבאי יקר ביותר — ולכן יש להשתמש בו רק למבצע בעל ערך מכריע, במרוכז, תוך הפתעה — ולרוב בקשר אמיץ למבצעי הכוחות-העיקריים.

עם כל מגבלותיו, הבאות בעיקר מפאת הקושי הטכני להנחית ציוד כבד, משמש כוח מוטס מכשיר קטלני, בעל כוח-הלם רב.

באמצעות כוח מוטס ניתן להשיג תוצאות שכמוהן כשיתוק האויב — אם ישתמשו בו שימוש

בסופו של דבר, הנצחון במלחמה החדשה תלוי לאין-ערוך בתחבורה. מערכת מסילות-הברזל והכבישים, שבהם האויב מזין את קוי החזית בגייסות ואספקה, — מהיום חלק-אורגני במכונת התחבורה, שתפסיק לפעול, ואולי תתפרק לחלוטין, אם אחד מחלקיה החיוניים ייהרס. "הפרע לאויב בכל תנועה, והגבר בדרך זו את סיכויי הצלחתו של הכיתור המבוצע ע"י הכוחות העיקריים". — אלה דברי פון-שליפן, מתכנן ההתקפה הגרמנית במלחמת העולם הראשונה, שתמיד ניסה להשיג הכרעה בעורפו של האויב. המבצעים הטובים ביותר של רעיון זה הם גייסות מוטסים, מאחר שאלה הם המכשיר לאיגוף אנכי של האויב, כשם שגייסות ממונעים הם המכשיר לאיגופו ולכיתורו האופקי.

גנ' גאבין

ממלא אמנם אחד משני תפקידים אלה בשדה הקרב, אך לסירוגין ולא בעת ובעונה אחת. נוסף על אבחנה מבצעית זו, ישנה גם אבחנה גיאוגרפית — זו המיוצגת על-ידי קו החזית הקבוע. להוציא מקרים בודדים של התקפה עורפית, החלה ההתקפה תמיד מן החזית. השטחים שנמצאו מאחורי קו החזית השתייכו תמיד לצד המגן; ועובדה זו נשארה בעינה ללא עוררין, אלא אם הצליח אחד הצדדים להבקיע את קו החזית. אמת, היו מקרים בהם פעלו פרטיזנים בעורף האויב, אבל עיקר תפקידם היה להטרוד, ולא דווקא להיכנס ללחימה של ממש. במלחמת העולם השנייה התפתחה אמנם הלחמה נגד העורף במידת מה, אך למרות שכוחות אלה היו גייסות לוחמים — להבדיל מגייסות הטרדה — הרי שככלל לא נהגו להשתמש בהם אלא לצורך סיוע למאמץ התקפי עיקרי שהתבצע בחזית; כאשר הכוח העיקרי נמצא במגננה, לא נעשה בגייסות אלה שום שימוש נגד העורף.

... כיום אין שום צורך לשמור על האבחנות המבצעיות והגיאוגרפיות שצוינו לעיל. גנרל וינגייט, לדוגמה, גרס שיש להטיל את הכוח שהשתתף במסע הצ'ינדיטים השני אל עורף האויב, כשתפקידו להיכנס לקרב ולתקוף — בלי שום קשר למצבו של הכוח העיקרי (הבריטי) שבחזית — בין אם הוא מבצע מתקפה ובין אם הוא במגננה. יתר-על-כן, וינגייט הרחיק לכת אף יותר. הוא גרס, כי אין צורך שהכוח העיקרי ידחף את קו החזית של האויב ממנו והלאה, בתנועת התקדמותו קדימה; במקום זאת יכולים כוחות מיוחדים לפעול בעורף האויב, ולמשוך את קו החזית לאחור. זה פירושה הנכון של תכנית וינגייט לכיבוש סיאם. למעשה אלה הם עקרונות תכניתו של הגנרל מקארתור לקפץ מעל האיים, ביישומם ללחמת היבשה². (הערה בעמוד הבא)

עלינו להכיר בכך, שהדוקטרינה הסובייטית, להבדיל מזו המערבית, נראית נוטה יותר להתעלם מהאבחנות שבין הגנה להתקפה. כן נוטה היא לראות בלחמה בעורף האויב — וגם בעורף הידידותי — מאפיין מקובל של לחמת העתיד. אם

לחימה בעורף האויב

אוטו היילברון*

אחדות החזית והעורף

מאז ומעולם התאפיינה הלחמה בדפוסים קבועים. עלינו לקבל הנחה זו, שאם לא כן כיצד נוכל להסביר את התופעה החוזרת מדי דור ודור, לפיה מחפשים כוחות עוינים זה אחר זה, וביצרים מגע — מתחיל הקרב...

עובדה מפתיעה נוספת היא, שנוהלי הקרב לא השתנו רבות כחלוף השנים. מאז ומתמיד היו שתי צורות קרב עיקריות — התקפה והגנה. ההתקפה נחלקת לשלושה סוגים: התקפה חזיתית, התקפה אגפית והתקפה עורפית, כאשר התקפה חזיתית בוצעה בהתשה או בהבקעה, ואילו התקפה אגפית חתרה לפיתה או לפיתיה כפולה (כיתור). לפני פיתוח המטוס כמעט ולא בוצעה התקפה עורפית (כלומר — התקפה המתבצעת מן העורף), שכן התקפה כזו מחייבת נוכחותו של גוף גייסות עצמאי בעורף האויב, אשר אינו קשור בגייסות הנוטלים חלק בקרב המרכזי. ההגנה נחלקת אף היא לשלושה סוגים: הגנה קווית, הגנת שטח והגנה ניידת.

אבחנה זו בין "התקפה" ל"הגנה" התקבלה על ידינו באורח כה מוחלט, עד שמעולם לא הטלנו בה ספק, ובכך טעינו, שכן ההגנה אינה מתבטאת אך ורק במגננה. המגן מבצע מהלומת נגד, התקפת נגד, יוצא למתקפה, כך שהתוקף והמגן מחליפים ביניהם תפקידים. אבל בחשיבה המקובלת עצם האבחנה שבין התוקף למגן בעינה עומדת. כל צד

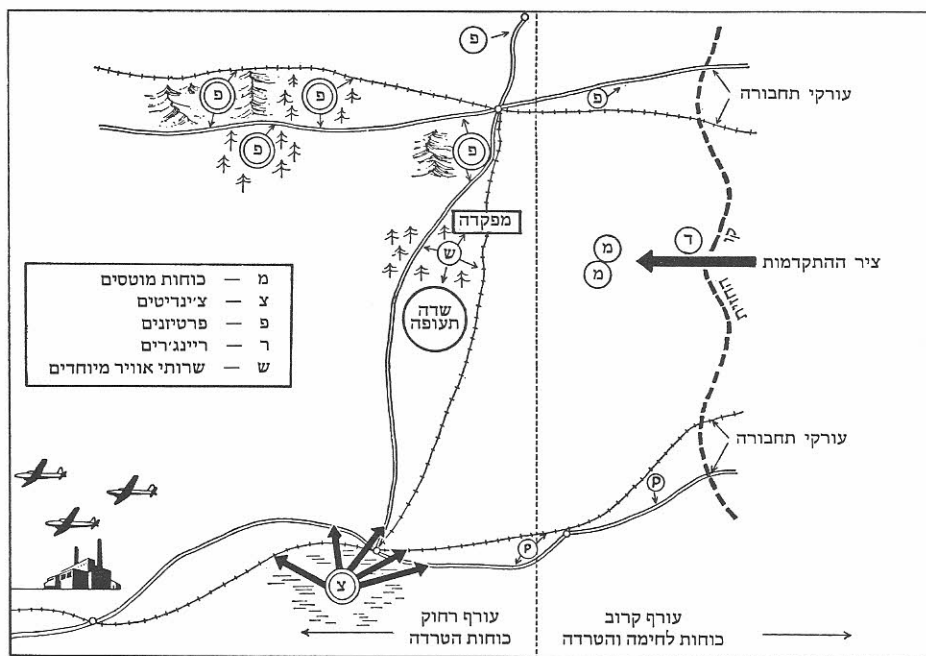
* הקטעים לקוחים מתוך הספר:

Otto Heilbrunn, Conventional Warfare in the Nuclear Age, George Allen, London, 1965.

המחבר הוא פרשן צבאי נודע, שפרסם מספר ספרים חשובים

בשנים 1945-1965.

1. בבורמה בתחילת 1944. — המערכת.

גייסות-נגד-העורף: כוחות ומשימות.

1. כמה גייסות ניתן לתחזק ולהפעיל בעילות בעורף האויב?
2. מה צריך להיות היחס בין גייסות החזית לבין הגייסות-נגד-העורף?
3. כמה גייסות עלינו להקצות להגנת עורפנו?

התשובה לשאלה הראשונה מותנית בראש ובראשונה בסוג משימותיהם של הגייסות-נגד-העורף. אחרי שאלה תוגדרנה, נצטרך לאמת האמנם חיוניות משימות אלה, והאם אפשר לבצען רק על-ידי שימוש בגייסות-נגד-העורף. כמו-כן עלינו לשאול עצמנו, אם אכן יכולים גייסות-נגד-העורף לבצע משימות אלה טוב יותר, או באורח חסכוני יותר, מכוחות אחרים: כוחות קרקע, ארטילריה או כוח אווירי. עלינו להוציא מכלל הדיון את משימות הסיוע, שכן הן נוקקות למספר מוגבל של אנשים, משך ביצוען קצר, ולאחר ביצוען חוזרים מבצעים לתפקידים רגילים

לצטט: "על מדע הצבא ועל המנהיגות הצבאית לשאת בעול משימה מסובכת ביותר — הקצאתם הנכונה של הכוחות המזוינים ושל הציוד הצבאי לשם ניהול מבצעים בחזית, נגד עורף האויב, ולשם הגנת העורף הידידותי."

גייסות-נגד-העורף וגייסות החזית

ברוננו בנושא זה, עלינו להשיב לשלוש שאלות:

2. במאמציו להכריע את יפן במלחמת העולם השנייה, פיתח מקארתור, המפקד האמריקני בזירת המזרח הרחוק, אסטרטגיה של קפיצות מעל האיים (Islands Hopping). במקום לכבוש את האיים שבשליטת היפנים בשיטתיות בזה אחר זה, העדיף לכבוש אותם לסירוגין. האיים שלא הותקפו מצאו עצמם מנותקים, נוכח כיבוש האיים שבערפם, ולמעשה נטרלו ככוח לחם ונאלצו להיכנע. — המערכת.

תכנית זו אמורים היו הצרפתים להיכנע עם הבחינים בעובדה שגבם לחוץ אל מערכי ההגנה שלהם עצמם.

כדוגמה למשימה אסטרטגית של כוחות נגד-העורף, המתבצעת בדרך השנייה, ניתן להצביע על כיבוש כרתים בידי הגרמנים ב־1941. קורפוס מוטס גרמני צנח על האי, השתלט על שדות התעופה, תוגבר בדרך האוויר, וכבש את האי מידי הבריטים. הצלחת המבצע כולו הותנתה בהצלחת ההסתערות המוטסת.

המשימות הטקטיות של הגייסות נגד-העורף יכולות להתבטא הן בסיוע למאמץ עיקרי, והן במשימה עצמאית שתכליתה להכריע מכוח עצמה. כדוגמה לשימוש בכוחות קרקע במשימה עצמאית ניתן להצביע על אורח הפעולה של השריון הגרמני בידי רומל: הוא נהג לפצל כוחו כך שחלק ממנו, המוצב בחזית, ירתק את הבריטים, ואילו חלקו המכריע יתמרן אל עורפם, ויכריע בכך את הקרב.

דוגמה לשימוש בגייסות נגד-העורף במשימה עצמאית הוא מסע המלחמה השני של הצי'נדיטים בבורמה. פעולת הכוחות המוטסים במבצע "גן השוק" (הולנד 1944) עשויה להוות דוגמה למשימת סיוע למאמץ העיקרי. ההצנחה נועדה להכשיר את הקרקע לפעולתם המכרעת של כוחות הקרקע.

הכרחי לצייד את הכוחות הנשלחים לעורף האויב במרב החימוש, שלא יפול מזה בו מצויד האויב.... הבעיה היא, כיצד יכולים כוחות רגילים לקיים עצמם בשטח אויב במשך זמן ארוך.

גנרל וינגייט הציע פתרון רב-דמיון לבעיה זו. הוא הכיר ביתרונותיה של חדירה עמוקת טווח, ובתועלת העשויה לצמוח לצד שישגר גייסות לעומק עורף האויב. הוא אף איתר את נקודת החולשה של תכניתו — פגיעותם של כוחות נגד-העורף, הנובעת מנחיתותם המספרית הצפויה וממחסור כלי נשק כבדים בציודם.

"התפתחות המוטסים ואמצעי התקשורת מאפשרת ביצוע חדירה עמוקת טווח", גרס וינגייט בתזכיר אימונים פרי עטו המצוטט בזה, "סוג חדירה זה משפיע לא רק על גייסותיו הקדומניים של האויב, אלא על כל מכוונת המלחמה שלו, ועל עיקרי תכניתו. ההתקפה תכונן נגד מטרות שמעצם

במסגרת גייסות החזית.

על כן, במחקר זה אנו עוסקים בשתי משימות: הטרדה ולחימה.

משימות הטרדה: מארבים, מיקוש, פשיטות זעירות, חבלות, חטיפות, שיבוש עורקי תחבורה וכיו"ב. פעולות אלה יבוצעו על-ידי כוחות מיוחדים נוסח ה-S.A.S. הבריטי, הכוחות המיוחדים האמריקנים, ופרטיזנים.

משימות לחימה: תכליתן להעסיק את האויב בקרב מן העורף, ובכך לספק סיוע ישיר לכוחות התוקפים בחזית. את משימות הלחימה יבצעו כוחות רגילים, ולא פרטיזנים. חלק מפעולתם יתבטא, ללא ספק, בהטרדת האויב, שכן הכוחות נגד-העורף ישבשו את קווי התקשורת של האויב ואת תספוקתו, יפשטו, ימקשו ויארבו. אולם המשימה העיקרית של הכוחות הרגילים הפועלים בעורף האויב היא — לשאת את הלחימה אל שטח האויב, ולהעסיקו שם בקרב.

לחימה בעורף — ניסיון העבר

מה ניתן ללמוד מהתקדימים ההיסטוריים? עלינו לשקול שני סוגים עיקריים של פעולות נגד העורף: הסוג הראשון מבוצע על-ידי כוחות קרקע, המבקיעים את חזית האויב או מאגפים אותה, וממשיכים לאחר מכן להילחם בעורף האויב. הסוג השני מבוצע על-ידי כוחות מונחתים מהאוויר וכוחות מיוחדים, המסתננים לעורף האויב בדרך האוויר, הים או היבשה, ומעסיקים לאחר מכן את האויב בלחימה עורפית. את הגייסות המופעלים נגד העורף ניתן להעסיק הן במשימות אסטרטגיות והן במשימות טקטיות. כדוגמה למשימה אסטרטגית המבוצעת על-ידי כוחות קרקע ניתן להצביע על "תכנית שליופן"³, לפיה תכננו הגרמנים להגיע אל עורף המערך הצרפתי, ובכך להפוך את כיווני "החזית" ו"העורף". על-פי

3. "תכנית שליופן" — התכנית הגרמנית לנצח במלחמת העולם הראשונה בזמן קצר, על-ידי תנועת-מגל רחבה דרך בלגיה ללב צרפת. ראה בספרה של ברברה טוכמן "אוגוסט 1914", "מערכות", 1964, וכן בספר "מלחמת העולם הראשונה" מאת סיריל פולס, העתידי להתפרסם השנה בעברית בהוצאת "מערכות".

מאחר שהנחתות מהאוויר בהיקף נרחב טומנות בחובן סיכון רב, ואילו מספר רב של הנחתות קטנות ממדים ומפוזרות אינן עשויות להצמיח תועלת, יש הכרח שדרכי הגישה של חלק הארי של הגייסות נגד-העורף לידיהם יהיו יבשתיים. כוחות מוטסים יקדימו, ילוו או יבואו בעקבות גייסות הקרקע, וזאת כדי להקל על התקדמותם של אלה; הם ילכדו יעדים בעורף הקרוב על צירי ההתקדמות, כדי שהגוף העיקרי יוכל לחבור עמם במהירות.

חובה שלגייסות נגד-העורף יהיו צירי תספוקת יבשתיים, לפחות כאלטרנטיבה לנתיבי התספוקת האוויריים, זאת בשל אי-הוודאות לגבי אפשרות דחיפת האספקה ליחידות הנמצאות בעורף האויב. הצירים היבשתיים דרושים גם להעברת חימוש וציוד כבד לגייסות נגד-העורף לצורך סיוע במשימותיהם. הם יוטלו לקרב אחר שגייסות הקו הראשון של האויב יועסקו בקרב על-ידי כוחות החזית הידיוותיים, וכך ימצא עצמו האויב כבול ובעל חופש פעולה מוגבל.

היעדים העורפיים יוקצו באורח הבא:

- א. כוחות הקרקע יבצעו את המשימות העיקריות.
- ב. כוחות מוטסים, כולל שריון מוטס, יכבשו שטחים שולטים להתקפה, או ישללו מהאויב אפשרות שימוש בשטחים אלה להתקפת נגד; ישלטו על גשרים, דרכים ותחנות רכבת, או ימנעו מהאויב את השימוש בהם; יטהרו מכשולים העומדים על צירי ההתקדמות של גייסות הקרקע המתקדמים (כגון סוללות ארטילריה או ביצורים); ינחיתו התקפת פתע על עמדות האויב. כל היעדים האפשריים הללו יימצאו בעורף הקרוב.
- ג. כוחות מיוחדים יטפלו במטרות חשובות, בעיקר אלה הנמצאות בעורף הרחוק.

לסיכום: סקירת המערכות השונות במלחמות העולם מוכיחה, שרק לעתים רחוקות הותקף האויב מעורפו. אני מציע שההתקפה העורפית תהיה מרכיב שגרתי בכל קרב.

מהותן מתקשה האויב להגן עליהן — קווי תחבורה, תגבורות, מפקדות, שדות תעופה, מחנות וכיו"ב. אם ננקוט בדימוי של קרב אגרופי, הרי שאגרופיו של האויב נמצאים בחזית, ועל כן אין ערך גדול למהלומה שתונחת עליהם דווקא. בשטחי העורף נמצאים האזורים הפגיעים — הכליות, הגרון, הסרעפת. וינגייט סבר שהאויב יוכל להתגונן בפני הכוחות נגד-העורף רק בהסגת גייסות מהחזית; ובאותו זמן היה הכוח הבריטי העיקרי שבחזית מוכן ומזומן לנצל הזדמנות כזו. וינגייט הבין, שחזירה עמוקה אינה ברת יישום בכל מקום. כדי להנחית מהלומה, להתקדם מרחקים ארוכים, לקבל אספקה בדרך האוויר, ולהיחלץ תוך קרב מכיתורו של האויב — על הכוחות נגד-העורף לפעול בריכוז כוח. מכאן שעל טורי כוחות אלה לפעול רק בשטחים המאפשרים פעולה מעין זו, או באזורים דלילים בכוחות אויב, אזורים אשר ניתן למצוא בהם אוכלוסייה אוהדת שתסייע לכוחות נגד-העורף.

בבורמה, התבססו משלחות הצינידיטים על מאחזים שמוקמו בעורף האויב, בשטחים קשים למעבר רכב ורק"מ... בצפון אירופה, לעומת זאת, אפילו אם אפשר יהיה להבטיח למאחזים סיוע אווירי בחסות עליונות אווירית, לא יקשה על האויב לחסלם בעזרת ירי טילים ארוכי טווח. יתר-על-כן, קווי התספוקת האוויריים לכוח הפועל בעורף יהיו פגיעים באותה מידה בה פגיעים קווי התספוקת של האויב נגדו הם פועלים; ומכאן שבשטחים כמו צפון אירופה יש סיכוי להישרד רק לכוחות קטנים וללוחמי גרילה.

גייסות נגד-העורף במלחמה מודרנית — סיכויים וסיכונים

תפקידם המבצעי של הגייסות נגד-העורף הוא למשוך את חזית האויב לאחור. ניתן להשיג מטרה זו על-ידי הנחתת מתקפה שתכליתה:

- א. בידוד שדה הקרב על ידי חסימת צירי הגישה של עתודות האויב, ניתוק קווי האספקה של האויב וחסול מטרות נבחרות.
- ב. שיתוף פעולה בלפיתה או לפיתה כפולה של כוחות אויב שיילכדו בין הכוחות התוקפים מהחזית ומהעורף.

עתיד המבצעים המוטסים

פרדיננד מיקשה*

מה העתיד הצפוי למבצעים מוטסים?¹

כדי להשיב לשאלה זו, עלינו לעיין במאורעות מלחמת העולם השנייה. שני הצדדים השתמשו בצנחנים בניסיבות שקשה לכנותן שגרתיות. כאשר הסתערו גייסות הסער הגרמניים על גשרי הולנד, לכדו את מצודת אבן אמאאל ותקפו את רוטרדם והאג, הם קצרו את פרות ההפתעה המוחלטת. לא עמדה בפניהם שום הגנה מאורגנת, והפעילות האווירית של בעלות הברית שאפה לאפס. בקרב על כרתים הגיבו הבריטים המגנים בעצמה, וההבדל בין ניצחון הכוחות הגרמנים שנחתו מהאוויר לתבוסתם היה דק כחוט השערה.

גם במחצית השנייה של המלחמה, כאשר בעלות הברית הם שהפעילו צנחנים, היו הנסיבות דומות. מצבו של ה"לופטוואפה" לא אפשר לו להתערב במהלך המבצעים המוטסים. שתי הדיביזיות האמריקניות והדיביזיה הבריטית שנחתו בנוורמנדיה בליל ה-5-6 ביוני לא הותקפו לפני צהרי יום המחרת, וכך נותר בידיהן די זמן להתארגנות.

במבצע המוטס שערכו בעלות הברית בארנהיים ב-17 בספטמבר 1944 הייתה תגובתם של המגנים הגרמניים כמעט מידית. מרגע שקיבל חיל המצב התראה, הייתה בלימתה של פעולת בעלות הברית עניין של שעות אחדות; ואילו הימצאותן המקרית של שתי דיביזיות שריון של

* פרדיננד מיקשה — פרשן צבאי נודע, שנמלט מאירופה לפני מלחמת העולם השנייה, וכתב כבריטניה. מאוחר יותר שב לגרמניה, בה הוא ממשיך לפרסם מאמרי פרשנות. — המערכת.

1. קטע מהספר:

F. O. Miksche, Atomic Weapons and Armies, Praeger, New York, 1955.

ה"א.ס.א.ס. באזור היא שהכריעה את הכף. קרב זה גם הוכיח עד כמה מותנות הפעולות המוטסות בתנאים מטאורולוגיים, גורם שיותר תמיד בוגדני ובלתי-ניתן לתחזית. אמנם מעל שטח ההצנחה בהולנד שרר מזג אוויר טוב, אך לא כך היו פני הדברים מעל שדות התעופה שבאנגליה. מהלך 400 ק"מ משדה הקרב, אשר מהם נועדו להמריא מטסי האספקה. אי אפשר להסיק מסקנות ברורות מהמבצע המוטס האחרון שביצעו בעלות הברית ליד ווזל ב-29 במרס 1945, שכן באותו מועד כבר חשו הגרמנים באי-התועלת שבהמשך המאבק, ולמעשה לא גילו עוד התנגדות.

העובדה הראויה לציין יותר מכול לגבי מבצעים האמורים של הגרמנים ובעלות הברית כאחת היא, שלמעשה לא התערבו חילות האוויר במהלכם אף לא פעם אחת, וזאת בניגוד לאורח הפעולה הצפוי מהם בניסיבות שגרתיות. דברים אלה תקפים גם לגבי המבצעים המוטסים בקוריאה ובהודו-סין. חשוב לזכור עובדה זו, שכן ספק אם יחזור מצב עניינים כזה אי פעם, במיוחד בירת המבצעים האירופית.

מאז סיום המלחמה הושגה התקדמות טכנולוגית משמעותית בתחום התובלה האווירית, כשיכולת הנשיאה של המטוסים הולכת ופותרת את בעיית נידום של טנקים, תותחים ומשאיות. בארה"ב מבצעים עתה ניסיונות במטוס-נסס, כשהכוונה לנייד באמצעותו חיילים בודדים. ניתן לדמיין חיילי חי"ר רבים הטסים במבנה, נוחתים לצורך לחימה ביעד, ולאחר השלמת משימתם — ממריאים שוב.² במשך השנים האחרונות התפתחו המסוקים בקצב מואץ, ואין ספק שבעתיד ימלאו הם תפקיד שחשיבותו תלך ותגבר. מכל מקום, בעינה עומדת העובדה, שכיום אף לא צבא אחד יוכל להסב אח כל חייליו ל"ציפורים", או לניידם במסוקים — ולמעשה, גם לא במשאיות. עם זאת, אין ספק שהטכניקה טרם אמרה את המילה האחרונה בנושא.

יש להדגיש את ההבדל שבין פעולות סדירות לבין מהלומות פתע. שני הסוגים חשובים, אבל

2. מאז נכתבו דברים אלה נזנח רעיון זה ככלתי מעשי. — המערכת.

ניסיון שנכשל: חייל מעופף

יעד קרקעי, ומחזיקים בו עד שכוחות קרקע חוברים אליהם ומשחררים אותם מבידודותם. אבל מרגע נחיתה הכוחות המוטסים על הקרקע נפגמת ניידותם, בעיקר בשל המספר המצומצם של כלי רכב ונשק כבד שלרשותם; ומכאן שאין הם יכולים להרחיב בהרבה את מאחזם הראשוני.

ההכרח לשגר בריזמנית ובמפתיע כמות גדולה של ציוד וגייסות לרוח שטח ההצנחה מובן מאליה, כך שאי אפשר שלא לרכז גייסות בשירות אוויר גדולות. טכניקות המכ"ם הקיימות כיום מקשות על יכולתו של מבנה אווירי גדול שלא להתגלות. יתר על כן, השיפור בביצועיהם של מטוסי היירוט מאפשר להם להגיב לפני שהמטוסים נושאי הגייסות מספיקים להגיע ליעדיהם. ניתן לתאר בנקל תוצאותיו של יירוט אווירי כזה. אפילו מתן חיפוי אווירי חזק ביותר למבני התובלה לא יוכל להעניק ביטחון מלא לשירות האוויר, בעוד שהחורבן אותו יכולים לחולל מספר מטוסי יירוט עוינים עלול להמיט שואה. הסכנה מתייחסת לא רק למבצע ההטסה ההתחלי, אלא גם למטסי החספוק הנוספים שיש לערוך לשטח ההצנחה.

במלחמה בה שני הצדדים מבססים את הטקטיקה שלהם על כוחות אוויר רבי עצמה, מקבלת כל פעולה שהיא של כל מכונית המלחמה היבט שונה לחלוטין.

מבצעים מוטסים היו מאז ומעולם עניין מסובך, כשהצלחתם מותנית בהצנחה שיטתית של גייסות וציוד. סדר הטיסה של המטוסים במבנה צריך לחפוף את סדר השימוש הטקטי בהם על הקרקע (כלומר — ראשונים יטוּסו אלו המיועדים להילחם ראשונה), אך מה קורה אם, לדוגמה, משתבש כל המבנה בשל התקפות חוזרות ונשנות של מטוסי יירוט לאורך מסלול טיסה של 150 קילומטרים? ואפילו אם תצליח הנחיתה — שטחי העורף של הצבאות בימינו מוגנים היטב. ולבסוף — ולא דווקא המגבלה הפחותה מכל אלה שצינינו — יריב שעצמתו האווירית אינה נופלת משלנו, יעשה כל מאמץ לרכז את התקפותיו על שטח הנחיתה, כשתחילה ינסה למונע את ריכוז הגייסות, ואחר כך ימנע מהם קבלת אספקה נוספת. כמובן, אפשר לשרטט תסריט בו תקדם

בדרך כלל רק פעולות מהסוג הראשון יכולות להשיג הכרעה אסטרטגית. מספר הגייסות וכמות הציוד הדרושים למבצעים רחבי היקף הוא גדול, בעוד שיכולת ההיטס האווירי עדיין מוגבלת יחסית. בדרך כלל משתלטים כוחות מוטסים על

בעבר הוצנחו צנחנים לפני ראשי החנית של הכוחות המשוריינים, כשתפקידם לסייע לכוחות הקרקע בהשתלטות מוקדמת על נקודות חשובות. היה חיוני שהכוחות המוצנחים יחלצו מבידודם בעזרת כוחות הקרקע. אבל מה יקרה אם ייתקע המאמץ היבשתי העיקרי? ככל שתאבד הלחימה מניידותה, כן יקטן עומק היעדים בעורף האויב עליהם ניתן יהיה להפעיל צנחנים.

ייתכן ובעתיד תפותח צורה שונה לחלוטין של הפעלת כוחות מוטסים. לדוגמה, במקום להנחית כוחות לפני השריון, ייתכן והם יונחתו אחרי הטורים המשוריינים, וזאת כדי לספק להם את סיוע החי"ר הדרוש, להגן על אנפים חשופים, או לנטרל כיסי התנגדות שהשריון הותיר מאחוריו בהתקדמותו. במקרה בו תתבצע בהצלחה חדירת שריון ארוכת טווח יוטל על הכוחות המוטסים ללכוד שטחי הצנחה, שישמשו להטסת האספקה הנחוצה לכוחות הקרקע. בדרך זו אפשר יהיה ליצור שרשרת של בסיסים שייבנו לאורך ציר ההתקדמות של הכוח העיקרי.

אין לפרש את דברי כפסק דין שלילי לגבי חשיבותם של הצנחנים בעתיד. מכל מקום, נראה שיש להסב תשומת לב לכך, שחופש פעולתם יהיה מוגבל יותר. תפקידיהם בתחום מכות הפתע יהיו, ללא ספק, בעלי חשיבות. בזירות מלחמה לא אירופיות, בערביות הנרחבות של אסיה, מקום בו מערך שדות התעופה והמכ"מים דליל יותר, וכתוצאה מכך יכולת התגובה של האויב מוגבלת, עדיין יוכלו הצנחנים לבצע משימות רבות.

לשימוש בצנחנים מהלומה גרעינית, שתכליתה לבדוד את שטחי הנחיתה, ולמנוע מהאויב תגובה מהירה. אולם, אם צד אחד ישתמש בנשק כלשהו — עליו להניח שיריבו יעשה כמוהו. בנסיבות נואשות עלול האויב להפעיל פצצה גרעינית בפיצוץ אווירי מעל שטח ההצנחה, ולהביא בכך לחיסול כל הבעיה במהלומה אחת. גם טילים מונחים עלולים להוות בעתיד הקרוב איום מסוכן למבצע מוצנח בקנה מידה גדול. לא ירחק היום בו יפותחו טילים נ"מ בעלי ראש נפץ גרעיני. טילים אלה, שיונחו למטרותיהם בעזרת מכ"ם ויפוצצו במרכזו של מבנה אווירי, לא יוכלו שלא לפגוע במטרותיהם.³

במהלך ספר זה הצבענו לא אחת על האפשרות, שבעתיד עלול מהלך הלחימה להיחקק, "לשקוע בבוץ". האם יתאפשר בנסיבות מעין אלה להאיץ מחדש את התנועה בעזרת השימוש בצנחנים? כדי להשיג מטרה זו יהיה צורך לבצע פעולות מוטסות בהיקף חסר תקדים. פיזור שטחי ההצנחה באזורים נרחבים ייצור במקרה זה בעיה שתפריע למהלך כל הלחימה, לאמור — פיזור המאמץ יוביל להתקפה שלא תצליח להנחית מהלומה מכרעת. מכאן שכל המבצע עלול להתדרדר ל"פעולת גרילה" רחבת ממדים, ותו לא.

3. עד היום טרם פותחו טילים כאלה. הטיל נ"מ היחיד המצויד בראש נפץ גרעיני הוא ה"גיני", שהוא טיל אוויר-אוויר, ולא קרקע-אוויר. — המערכת.

שלושה אנשים מאחורי האויב שווים יותר מחמישים לפניו, בגלל ההשפעה המוראלית.

פרידריך הגדול

כוחות מוטסים בשדה הקרב המודרני

בחירה בין צירופים אפשריים לפני הקרב ובמהלכו על מנת להשיג ניצחון. הבה נוסיף מחשבה נוספת: קיים מאבק מתמיד המלווה בחירה בין צירופים אפשריים בלחמת היבשה, שכן היחידות הקלות יותר הן הניידות ביותר מבחינה אסטרטגית, ואילו היחידות הכבדות הן הניידות ביותר מבחינה טקטית. לשם המחשה, נפנה אל מלחמות נפוליון. באותה תקופה ניתן היה לדחוס רגימנט רגלים על סיפון אניה למסע קצר בים, כמו למסע מפורטסמות לפורטוגל, אולם, מעולם לא יכולנו לעשות זאת עם רגימנט פרשים, ובוודאי לא עם תותחנים. תשע מאות ספינות הובילו את צבאו של נפוליון למצרים בשנת 1798, ונדרש גם צי חזק לליווי. גם כיום לא נפתרה עדיין בעיה זו והסתירה בולטת כיום עוד יותר: השוהינא רגימנט טנקים ב-BAOR⁴ לגדוד צנחנים. הבעיה היא, אם כן, הבחירה בין צירופים אפשריים שיעניקו ניידות טקטית לעוצבה תוך שמירה על ניידותה האסטרטגית, ולהיפך.

ברור שאין אנו יכולים להניח הנחות ללא הוכחות היסטוריות, ועל כן עלינו לפנות במקצת אחורה, ולהתבונן במאורעות העבר.

לחמה מוטסת הייתה קיימת כבר במלחמת העולם הראשונה, אך רק ב-1920 וב-1930 החלו הניסיונות הרוסיים והאיטלקיים הראשונים להקמת כוחות מוטסים בקנה מידה גדול. ברוסיה נבנו כוחות אלה בעיקר ככוח צבאי זול למטרות ביטחון פנים, זאת בניגוד לתיאוריה שהייתה בסיס למדיניות ה"רא"פ (R.A.F.)⁵ לשליטה באוויר במזרח התיכון ובהודו (כארבעים שנה מאוחר יותר ניסתה ארה"ב אותו הדבר עצמו, בפחות הצלחה, בדרום מזרח אסיה). אחר כך פרצה מלחמת האזרחים בספרד⁶. גרמניה הקימה חיל אוויר סודי, לפי הדגם של ה"רא"פ, ורצתה עתה לנסותו בקרב. תחילה ניסו הגרמנים הפצצות אסטרטגיות על

4. BAOR (British Army Of the Rhine) — המרכיב

הבריטי ביחידות המשלוח של בעלות הברית (ארה"ב, צרפת, בריטניה) בצבא המוצב על אדמת גרמניה — המערכת.

5. R.A.F. — חיל האוויר המלכותי הבריטי — המערכת.

6. בשנים 1936-1939 — המערכת.

אדריאן היל*

מעופו של פגסוס

ההסתערות המוצנחת של לגיון הזרים הצרפתי על קולוואזי הפנתה שוב את תשומת ליבו של הציבור ללחמה המוטסת. זה מספר שנים מקובל כמוסכמה שמבצעים מוטסים בקנה מידה גדול יחסית אפשריים עדיין בסכסוכים בין כוח גדול לכוח קטן, אולם מאוד לא סביר שמבצעים מוטסים יתנהלו בסכסוכים בין מעצמות גדולות. אם כך הרי שקולוואזי לא לימדנו דבר. (תפקידה של הדיביזיה המוטסת ה-82 האמריקנית תואם את אורח הפעלת הכוח שם). אולם, אם נשפוט לפי מידת העניין שגילה הציבור, שימשה ההצנחה אזכור מוצלח לניידותם של מבצעים מוצנחים.

נניח לשאלת הכוחות המוטסים להתערבות ארוכת טווח, ונדון בשאלה אחרת, שונה לחלוטין: שאלה טכנית, הנוגעת הן לאסטרטגיה והן לטקטיקה, ומתייחסת לטענה כי לחמה מוטסת בקנה מידה גדול בין מעצמות גדולות, היא נחלת העבר. אנסה להשיב, ולו חלקית, לטענה זו, שכן רק מחקר מטה וניסויי שדה יכולים למצות את הבעיה עד תומה. נתייחס לכללים המנחים, שקבע מאהאן²: הוא כתב כי יצירת מגע היא הקו המבדיל בין אסטרטגיה לטקטיקה, ושתקטיקה רבת³ היא

* מתורגם מ-Rusi, יוני 1979. פגסוס — הסוס בעל הכנפים מהמיתולוגיה היוונית. ממשש כסמלם של כוחות מוטסים בארצות רבות — המערכת.

1. ראה המאמר "קולוואזי — הסתערות מוצנחת באפריקה" בחוברת זו, עמודים 57-62 — המערכת.

2. אלפרד תאיר מאהאן — אסטרטג ימי אמריקני. על תורתו ראה בספר: יהודה ואלן, תורות צבאיות, "מערכות", 1977 עמ' 301-311 — המערכת.

3. טקטיקה רבת — הכוונה לרמה האופרטיבית, זו שבין טקטיקה לאסטרטגיה — המערכת.

מלחמת "ע השנייה — גרמניה

על שטודנט היה להחליט מה יהיו תפקידי אנשיו על הקרקע, וכיצד לארגנם לתפקידים אלה. הוא סבר שההלם שנגרם לכוח המותקף על ידי חיילים היורדים מן השמיים מהווה יתרון טקטי מספיק להצדקת הקמתו של כוח מוטס. וכשמוסיפים לכך את הגמישות של כוח אווירי בתקיפת מטרת רחוקה, התוצאה היא יתרון אסטרטגי.

לא עבר זמן רב, ופותחה נוסחה מוסכמת: גייסות מוצנחים יסתערו על שטח, יכבושוהו ויחזיקו בו, ובשלב שני יונחתו עליו כוחות גדולים בהרבה. לאחר דיון ממושך על מבנה הכוח המוטס, תמך שטודנט בהרכב קונבנציונלי למדי: דיביזיה בת שלושה רגימנטים. רעיונות לאין ספור הועלו בדבר פיתוח ציוד ותובלה. תחילה חשבו שלא תהיה כל תובלה קרקעית לדיביזיה המוטסת ויהיה עליה להשיג אותה בהיותה בשטח, אך לבסוף פותחה עגלת יד לציוד, ובעקבותיה משפחה שלמה של תותחים, כשנוסף לכך נראה באופן גם פיתוחם של כלי רכב מיוחדים.

פותחו דאונים נושאי מטען כתחליף למטוסים המסוגלים להטיס מטען כבד אל שדות נחיתה קטנים, שטרם פותחו. דאונים אלה היו הראשונים שהופעלו לכיבוש מצודה בלגית על-ידי הנחתת 80 פלסים מוטסים על גגה. גם הצנחנים זכו להצלחה גדולה ב-1940. הם פרצו ציר אל "מבצר הולנד"⁸, שדרכו דהרו הפנצרים. אולם נחיתה אל מערכת הגנה שהייתה בכוננות (הצבא ההולנדי מסביב להאג) נסתיימה באסון. יותר דאונים והצנחות נדרשו, כמוכן, לתפיסת ראשי אוויר. הדאונים הוכיחו גם, שלוחמים יכולים לנחות עם נשקם וציודם הכבד ובהרכב של כיתה מלאה. כמה מלקחים אלה היו ודאי מיושמים במבצע "ארי היס"⁹ אילו היה יוצא אל הפועל.

החסרונות שנתגלו במצנח RZ הגרמני היו:

כתי-חרושת, נמלים וכדומה. מהר מאוד הבינו שלתקיפותיהם השפעה קטנה מאוד על התוצאות הסופיות, ועל כן עברו לסייע לכוחות הקרקע. שינוי זה במדיניות היה כה מוצלח, עד שהפך את ה"לופטוואפה" לחיל-אוויר היודע לבחור את הצירוף המבצעי הנכון, שיעניק סיוע מרבי לצבא הגרמני. האירוע המרכזי, שהביא לשינוי זה התרחש כאשר כוח בגודל של דיביזיית חי"ר — כ-9000 איש על תותחיהם וציודם, חצה בדרך האוויר את הים התיכון, בדרכו ממרוקו הספרדית לספרד כדי לחסל את המצור הרפובליקני על סביליה. הגייסות הוטסו במשך מספר ימים באמצעות יחידה קטנה של מטוסי יונקרס JU-52. הגעתם למקום הנכון בזמן הקריטי הצילה את פרנקו ממפלה.

העניין הגרמני בכוחות מוטסים לא היה חדש. תמרוני הצבא האדום ב-1936 כללו הצנחת כוח בן כ-1500 לוחמים. באותו זמן נפוצה שמועה שהגנרל היה אשה, והדבר הרשים מאוד את הגרמנים. המשקיף שלנו (הבריטי — המער) — גנרל ויול היה פחות נלהב. זמן קצר לאחר מכן הוקם בית הספר הגרמני לכוחות מוטסים בסטנריל, מערבית לברלין. אך עדיין היו הדעות חלוקות על תפקידיהם של כוחות מוטסים. האם עליהם לנחות בחבורות קטנות כדי להרוס מטרות קשות מדי למפציצים, או אולי עליהם להיות חלק מכוחות הקרקע, בהבדל היחיד שהם יגיעו לשדה הקרב מלמעלה?

לכסוף בחרו הגרמנים באפשרות השנייה. הם מינו למפקד הראשון של הגייסות המוטסים את קורט שטודנט (Kurt Student), לשעבר טייס קרב במלחמת העולם הראשונה, שיצאו לו מוניטין בשל הטכניקה המזוהה שלו. בשל סיבות פוליטיות, בכלל זה כהונתו של גרינג' כשר הפנים הפרוסי, הפכו הגייסות המוטסים חלק מחיל האוויר. שטודנט דאג בזריזות למינויו הנוסף כמפקד הכללי של הגייסות המוטסים.

8. בשל אופי שטחה, מרובה התעלות ומעבריימים, אורגנה הולנד להגנה ניחת. מאכן כינוי זה. — המערכת.

9. "ארי היס" — מבצע הפלישה הגרמני לבריטניה; תכנון שלא יצא לפועל. כיום מטילים ספק אם אכן התכוונה גרמניה לבצעו כלל ועיקר. — המערכת.

7. גרינג — ה"רייכסמרשל" הגרמני — היה אלוף טיס במלחמת העולם הראשונה, ובין שאר תפקידיו בגרמניה הנאצית שימש גם כמפקדו העליון של ה"לופטוואפה" — המערכת.

חיסכון בכוח: איש לא ציפה להצנחה בטרמינגו, ופחות מכל כזו שבטיס היציאה שלה יהיה בסאפולק. אולם הלוחמים נאלצו לצעוד לאחר ביצוע המשימה כ-50 מיל אל החוף, כדי להיאסף על-ידי צוללת. בדרכם נתפשו, והצוללת לא הגיעה למפגש. כמו אנשיו של שטודנט בהולנד ובכרתים, היו הצנחנים ניידים עד אשר דרכו על הקרקע.

שנה לאחר מכן נערכה הפשיטה על ברונקוואל בפיקודו של ג'ון פרוסט המהולל¹⁰. הפעם נחתה פלוגה שלמה בחוף הצרפתי. הכוח הפושט לכד מכ"ם גרמני חדיש והעבירו לאנגליה, ותרם בכך תרומה חשובה להכרעת הכף בקרבות האוויר. בכך הנחיתו ג'ון פרוסט ואנשיו מהלומה אסטרטגית גדולה בלילה אחד בחודש פברואר, וזאת בפרק זמן הנדרש לטוס מטרוקסטון לצרפת ולשוט חזרה הביתה באותו בוקר. מדיניות הרא"פ בתקופה זו הייתה זהירה. לא הניחו לשום דבר לשבש את התעצמות פיקוד המפציצים. אולם, המפציצים אכזבו. הציפיות של טרם המלחמה, לאור מה שנראה כניסיון הגרמני בספרד, היו אופטימיות מדי. מפציצים לא יכלו לטוס ביום ללא ליווי, ובלילה נדרש ניווט מעולה כדי לפגוע במטרה בדיוקנות.

בקרב הנלהבים ממבצעים מוטסים היה נוש ויכוח בין המצדדים בצנחנים לבין המצדדים בדאונים. יתרון הדאונים היה ברור למדי: ריכח, דיוק, ומעל לכל מחיר האומון. 300 טייסי דאונים יכולים להטיס אל שדה הקרב 3000 או 6000 לחמים. כוח מוצנח מחייב אימונו של כל לוחם בצניחה. מספר מסוים של צוותי אוויר חייב להיות מרותק בקביעות לכל משימה.

ארצות הברית

מעבר לאוקיינוס האטלנטי נוסחה "מחלקה מוטסת". היא הותאמה לקיבולו של דאון או של מטוס C-47 "דקוטה". הדיביזיה המוטסת האמריקנית הייתה אמורה להיות מורכבת משלושה

יכלתו של הלוחם לצנח, כשהוא חמוש באקדח בלבד, וחוסר האפשרות לנווט את המצנח. את הנשק הכבד היו מטילים בִּמְכָלִים מיוחדים, חמן יקר בחבו כחיפוש אחר אלה ובפתיחתם, כך שהתכנסותו של גדוד נמשכה כ-45 דקות. המגבלה הייתה חמורה: הגייסות היו פגיעים מרגע הצניחה ועד שהתארגנו ביחידות על נשקם וציודם. אך היה יתרון אחד ל-RZ: מהירות הפתיחה הראשונה של החופה אפשרה קפיצה מגובה קטן מאוד.

מודיעין גרוע יחד עם המגבלות הטכניות הללו (כי הרי הכל היה עוד חדש כל כך) גרמו לאבדות האימות בכרתים כעבור שנה. מסיבה זו החליט היטלר כי חלפו ימי הצנחנים, ושטודנט, שתכניותיו לטווח ארוך היו מרשימות ביותר, נאלץ לסגת ולהילחם מלחמת התשה ממושכת על עצם קיומו של הכוח המוטס. צ'רצ'יל, לעומת זאת, דרש כי כל הזמן היקר שאבד במשך החורף, יוחזר על-ידי פעולה נמרצת. וכך מגיעים אנו לאמצע התקופה המשמשת לנו רקע היסטורי.

נזכור בינתיים שבכרתים פילסו הצנחנים והדאונים את הדרך להנחתת דיביזיה שלמה — הדיביזיה ההררית החמישית.

בריטניה

מעניין, שהניסיון הבריטי הראשון במבצע מוטס היה בסוג משימה ששטודנט ומטהו דחו: צוות חבלה קטן הרס מוביל מים בדרומה של איטליה. במבט לאחור, לאחר 40 שנה, זו אפיזודה זעירה, שכן שלושה חודשים לאחר פשיטה זו של קומץ לוחמים, הטיסו הגרמנים שתי דיביזיות לכרתים במבצע המוטס הגדול הראשון בהיסטוריה. יתר על כן, כרתים היוותה זינוק ראשון בחמרון אסטרטגי גדול לכיבוש תעלת סואץ דרך קפריסין. ברם, לפעולת טראגינו — שמו של מוביל המים האיטלקי, שחובל — היו כל המאפיינים של לחמה מוטסת. הניידות האסטרטגית של הכוח האווירי נוצלה במלואה, הצנחנים טסו ממילָדְנְהוּל בסאפולק (אנגליה) אל מלטה, ומכאן המריאו לביצוע השלב הסופי של הטיסה. ההפתעה אפשרה

10. ג'ון פרוסט התפרסם בלחימה של החטיבה המוצנחת שבפיקודו בקרב ארנהיים, ספטמבר 1944 — המערכת.

גדוד אחד כל שתי דקות. שום מטוס של בעלות הברית בשנים 1939-1945 לא יכול היה להרים מטען דומה לזה של דאון "האמילקאר". דגם דאון זה שהותקנו בו מנועים יכול היה להמריא עם 3000 ליברות (שהם כ־1500 ק"ג) ודגם ללא מנוע עם 17,000 ליברות (כ־8,500 ק"ג). אך במשך הזמן הפכה מעמסת אימון צוותי האוויר לבלתי נסבלת. נמצא שבפועל קל יותר לאמן אלפי אנשים בצניחה, מאשר להכשיר מאות טייסי דאונים.

מערכת צפון־אפריקה ב־1942 לא יישבה את המחלוקת על מבצעים מוטסים בקרב בעלות הברית. גדוד אמריקני אחד הוטס ללא חנייה מקורנול שבאנגליה וצנח היישר לקרב — היה זה שיא במלחמה. אך הכוח המוצנח היה דבר חדש, וכשהגיע לאפריקה חייב היה ל"מכור" את שירותיו. מפקדת הארמייה השנייה לא שילבה אותו בתכנית הכללית. אולם לניסיון שנרכש היה ערך עצום, אשר הוביל במישרין לשימוש נרחב בכוחות מוצנחים בפלישה לסיציליה.

הצניחה בסיציליה¹² נערכה בלילה, והיתה משולבת בנחיתה מן הים. בהתאם לתורה, הוטלה המשימה הקשה על החטיבה המונחתת הראשונה ושתי המשומות האחרות הוטלו על החטיבות המוצנחות הראשונה והשנייה. בהתקפת גנרל שטודנט על הולנד ועל כרתים הושפעה גישתו לעתודות מקיים כוחות ממוכנים. הבריטים לעומת זה החזיקו את החטיבה המוצנחת הרביעית בכוננות כעתודה טקטית. הסיפורים על הצנחות מפורות, על דאונים נוחתים בים, על הצי הפותח באש וכדומה, ידועים היטב. ביצוע הנחיתות הבריטיות והאמריקניות היה רחוק מהכתוב בספר, ועם זאת, השיג המבצע את יעדיו. הגדוד המוצנח השני בפיקודו של פרוסט צנח מטיסה נמוכה בלילה, והדבוקות הראשונות הופתעו למצוא עצמם נוחתים ליד דבוקה שאנשיה דיברו במבטא זר. היו אלה צנחנים גרמניים¹³.

שטודנט בנה קורפוס צנחנים בן שתי דיביזיות, שבסיסו בפרובנס, ככוח התערבות

רגימנטים (בריגדות) של דאונים ורגימנט צנחנים אחד. טיעונים נגד דאונים ובעד מטוסי תובלה וצנחנים נשמעו לרוב. כיום אנו נוטים לשכוח שהצבא הגרמני היה ב־1941 בלתי מופה, וכי השריון הגרמני קנה לו מוניטין בכושרו המבצעי. אם יופעל בעתיד כוח מוטס, סברו הגנרלים אז, חייב הוא להיות מסוגל לעמוד מול השריון הגרמני. הדאונים היו האמצעי היחיד להנחתת חי"ר כבד, עם תותחים נ"ט, ארטילריה ורכב משוריין. למעשה, עד פיתוח מטוס ה"בֶּנְוֶרלי" (Beverly Blackburn) הבריטי בתחילת שנות ה־50, לא היה שום מטוס שניתן ביכולת לנחות במסלול קצר כשהוא עמוס בציוד כבד.

הוויכוח בשאלה אם חייב הרא"פ לרכוש את מאמציו להגברת מתקפת המפציצים על גרמניה הוכרע לבסוף על ידי אלנברוק¹¹. הוא דחה את הדעה שהקמת דיביזיה מוטסת תהיה כדאית פחות מהפצצת גרמניה, וטען שבסופו של דבר תיערך פלישה ליבשת אירופה, שתחילתה הסתערות על חופים, ונראה שהדרך היחידה לאבטח חופים אלה מהעורף תהיה ע"י מבצע מוטס. השקפתו נתקבלה. מאוחר יותר נמצאו טוענים שהשימוש בדאון היה משגה. הם סברו, ואולי במידת מה של צדק, שלא היה זה מעל לכוחה של בריטניה באותם ימים לבנות כוח של 2000 מטוסי תובלה ולאמן צוותים להטסת צי גדול זה. יש לזכור שב־1943 איבד פיקוד המפציצים כ־20 עד 30 מטוסים בלילה אחד, כדבר רגיל, ומשמעות הדבר הייתה אובדנם של 200 או 300 אנשי צוות אוויר. על כן נבנו במקום זה 7000 דאונים. המבקרים טענו שהדאונים חייבו שעות אימונים רבות שהושקעו בצוותים, שהשתתפו בפעולה פעם או פעמיים לכל היותר, שקשה היה לשלוט בהמוני דאונים בשדה תעופה, שכל שינוי בכיוון הרחץ יכול היה לשבש לחלוטין את מהלך המבצע ולחייב עבודה מיותרת סביב מאות דאונים וגורריהם, שככל גרירה מנותק היה מעכב המראה או מונע הגעת ציוד חיוני. וככל זאת, הרעיון היה מעשי, וכשהכל התנהל כשורה ניתן היה לשגר 18 דאונים כל 45 שניות, כלומר

12. ראה הפרק מספרו של הגנרל גאבין, המובא בחוברת זו בעמחים 48-56. — המערכת.

13. שהוצנחו כחלק מהתקפת־הנגד הגרמנית בסיציליה.

11. הפילדמרשל אלנברוק — ראש המטה הקיסרותי הבריטי — המערכת.

הגועשים באזור קוטנטן על מנת לחסום את החקפות הנגד הגרמניות, ולאבטח את צירי ההתקדמות האמריקניים לתוך צרפת. בולט מאוד היה היחס של צנחנים לעומת דאונים. דיביזיה מוטסת אמריקנית בקיץ 1943 מנתה שלושה רגימנטים מוצנחים ורגימנט דאונים אחד, היינו ההיפך הגמור מהתקן. היה זה ביטוי לבעיה החמורה של אימון הטייסים.

זמן קצר לפני יום ה"ע" נראו בצילומי אוויר כלונסאות תקועים בשדות הנחיתה המיועדים — ה־ Spargein (אספרגוס) המפורסם של רומל, והתכנית הבריטית שונתה. כל המשימות הוטלו על חטיבות הצנחנים, ורק חלק מהציוד הכבד צריך היה להיות מונחת בדאונים. בנוסף לכך נקבע שגשרים על פני תעלת אורן ייתפסו על ידי כוחות מונחתים בדאונים, בדומה לתפיסה שבאה לידי ביטוי בתקיפת הפתע הגרמנית על אבן אמאאל ב־1940. החטיבות המוצנחות יחזיקו באגף עד שכוחות קומנדו שינחתו בחופים יחברו עמן. עליהם יהיה לטהר לאחר מכן את ה"אספרגוס" של רומל. בערב יום ה"ע" תובל כל החטיבה המונחתת השישית בטיסה נמוכה כשהשמש בעורפה. יינתן להם חיפוי ממטוסי קרב שיספיקו לשוב ולחזור אל שדות התעופה בטרם חשיכה. המטוסים הגוררים יטוּסו נמוך מאוד, בנצלם את כסות הלילה. בדרך זו יוכל תוך שעה כוחה של הדיביזיה המוטסת השישית על הקרקע.

היבטים אחרים בתכנית היו חדישים ביותר. הופעלו אמצעי שיבוש אלקטרוניים ותכנית ההפצצת תחנות מכ"ם, ועניין נוסף חשוב לטיעונו: הונחתו טנקים בדאונים מסוג "האמילקאר".

חלק מההצנחות ביום ה"ע", במיוחד בגזרה האמריקנית, היו מפוזרות מאד, אך כל המשימות ברצו. לפני יום ה"ע" נערכו מבצעים מוטסים של בעלות הברית בעיקר בלילה. טיסת לילה הייתה כידוע מימגנתו המיוחדת של הרא"פ. נחיתה החטיבה המונחתת השישית באור יום הייתה לכן הצלחה יוצאת דופן, ושימשה דגם למבצעים בעתיד. היא הוכיחה שאם מושגת עדיפות מקומית באוויר, יכול כוח מוצנח גדול לנחות באור יום מלא.

אסטרטגי. מכאן יכלו אנשיו לצנח, ואכן צנחו בסיציליה ורומא. מכאן יצא לדרך מבצעו של אוטו סקורצני להצלת מוסוליני משביו במלך שעל פסגת ההר. קורפוס זה צריך היה להתערב בקרב בנורמנדיה בשנה שלאחר מכן, אלא שבאותו זמן לא היו לו למעשה כל מטוסים. אולם המחשבה הקדימה בשנתיים את מחשבת בעלות הברית. שטוּךְנַט גם פיתח מבחר של ציוד קל-משקל ונייד. אלמלא מוגבלותו, היה הכוח המוטס הגרמני ב־1943 מסוגל לנחות בשדה הקרב עם כמות של חימוש שלא נראו כמותן אלא עשר שנים מאחר יותר, בצניחות הקרביות של האמריקנים בקוריאה. שטוּךְנַט ניסה, בבחירת הציורפים האפשריים, למצוא איזון מחוכם בין המרכיבים האסטרטגיים והטקטיים. הוא גילה גם את התפקיד ההולם יותר מכל לכוחות מוטסים — ההתערבות האסטרטגית.

מבצע "אוברלורד"

בעלות הברית הקדישו את השנה שלאחר מכן למבצע "אוברלורד". הושקע מאמץ עצום באימון עוצבות הדאונים והצנחנים. מבצעי הנחיתה, שנשאו את שם הקוד "נפטון", חולקו לשניים: האמריקנים מימין והבריטים משמאל. גייסות מוטסים יועדו, כפי שחזה אלנברוק, לבידוד החופים ולחסימת דרכי התגבורות הגרמניות. המשמעות בגזרה הבריטית הייתה שעל האגף המזרחי להיות מאובטח. לפני נחיתת הכוח המושט הוטל על הכוח המוטס לסלק את הגרמנים מרכס גבעות נמוכות דרומה מהחוף, כדי לשלול מהארטילריה ומהשריון הגרמני אפשרות לצפות, להרעיש את חופי הפלישה, ולהנחית התקפת-נגד. בגלל סכנת השריון הוטלה המשימה בתכנית הראשונה על החטיבה המונחתת השישית. משימות אחרות, קטנות יותר בהיקפן, כמו לכידת סוללת התותחים המפורסמת במרוויל, הוטלו על החטיבות המוצנחות הקלות יותר. הדיביזיה המוטסת הראשונה הייתה בעתודה.

התכניות האמריקניות היו דומות. שתי דיביזיות שלמות תצנחנה מעבר לחופים, תתפוסנה גשרים על פני הנחלים הקטנים אך

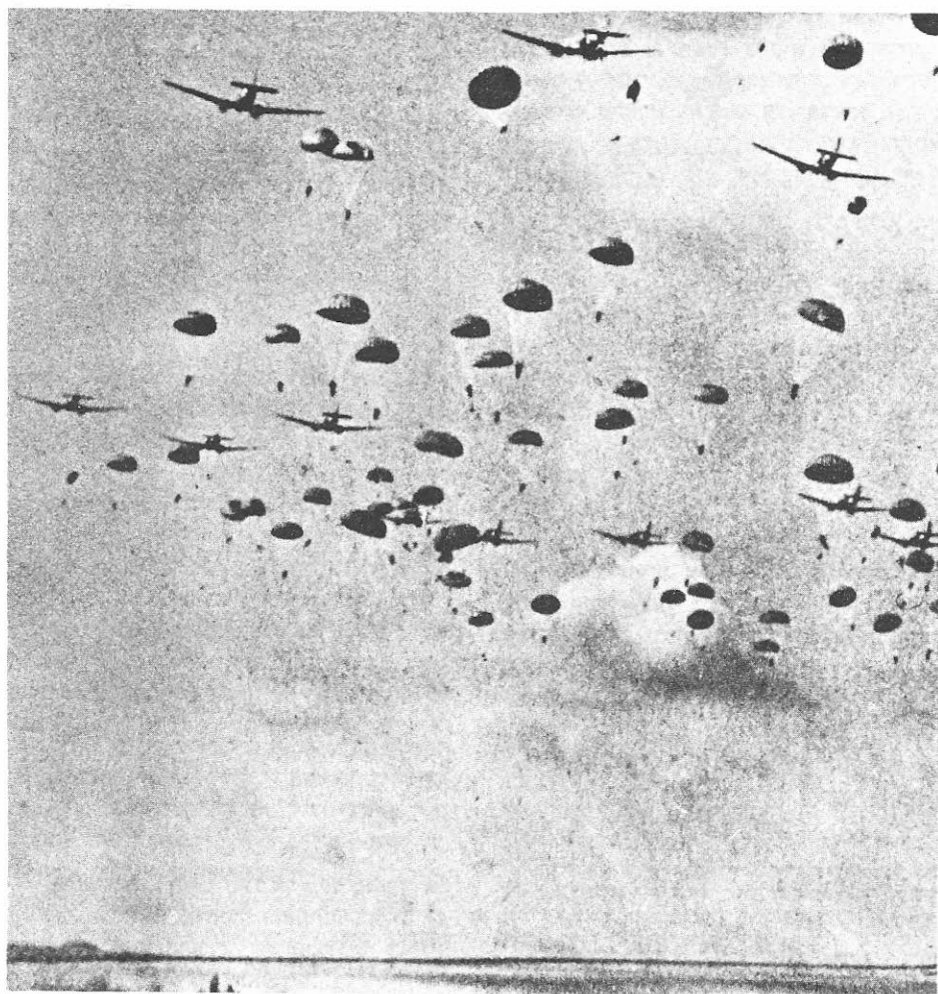

בצניחה או בדאוניס. שנית, לו עמדו לרשותם זמן ומשאבים, מטוגלים היו להכין ציוד תקני כבד רב יותר לחטיבה מונחתת, כולל טנקים וארטילריה בעלת עצמה. ושלישית, בעזרת מודיעין טוב יותר יכלו לדעת על שריון האויב, וכן על האפשרות, במיוחד של חטיבות הצנחנים, לנחות על שטח היס המיובש שמדרום למקום נחיתתו של ג'ון פרוסט. הנחיתה האמריקנית הייתה הצלחה על פי כל קנה מידה. לאמריקנים היו היתרון שבנחיתה במטס

ארנהיים

לאחר שלושה חודשים נוסה מבצע זהה בהולנד. הכישלון בארנהיים מצריך ספר לעצמו¹⁴, אך נציין שלוש נקודות. ראשית, לו היה הרא"פ בונה את כוח התובלה שלו עד אז, ניתן היה להנחית את הדיביזיה המוטסת הראשונה במטס אחד

14. ואכן ספר זה נכתב: "גנר אחד רחוק מדי" מאת קורנליוס רייאן — המערכת.

צניחות בהולנד, ספטמבר 1944

במלחמת קוריאה, שחיהן על ידי האמריקנים, ושחיהן טקטיות. אולם יש בהן עניין מנקודת ראות טכנית. ציוד הצניחה האישי השתנה אך במעט, אך לא כן המטוסים וטכניקות ההצנחה של הציוד הכבד. בשני המבצעים הוצנחו מכמאה מטוסים כ-3000 איש, 12 קני ארטילריה, ארבעה תותחים נ"ט וכ-600 טון תחמושת ואספקה. יש לזכור ששמונה שנים בלבד קודם לכן נדרשו 34 "דקטות" להצנחת גדוד צנחנים בן 500 לוחמים. הצנחנים ומטוסי התובלה הטקטיים הגדולים יכלו עתה למלא את תפקיד הדאונים.

הדור-סין, אלג'יר סואן

הדור-סין היה אזור הסכסוך הבא. הצרפתים ערכו יותר מ-150 מבצעי צניחה. רבים מהם, כמו הצנחות של פלוגה או פחות, ניתן היה לבצע כיום בעזרת מסוקים. אלא שבאותם ימים חסרו לצרפתים מסוקים. אך פרשת דיאן-ביאן-פו הייתה שונה. אפשר להשוותה למבצע הצינדיטים ב-1944. בתכנית הצרפתית הייתה חולשה בולטת: הניידות האסטרטגית של הכוח המוטס נוצלה במלואה (בחירת דיאן-ביאן-פו הייתה בגדר צניחה אל חצרו האחורית של גיאפ), אולם המשימה שהוטלה על הצנחנים חייבה אותם להיערך במערך הגנה נ"מ. יתכן שהאשמה הייתה במודיעין גרוע, אך אחרי ארנהיים, אסור היה שלא להיות מודע לאשר קורה לכוח מוטס שיעדו מבודד ועמוק בשטח האויב, ומוטל עליו להישאר במקום. התוצאה היא כמעט בלתי נמנעת¹⁵.

אולם הצרפתים, שלמדו משגיאותיהם פעלו באלג'יר בצירוף של צניחה ומסוקים. ההצנחות הגדולות סיפקו את ריכוז הכוח, והמסוקים את הניידות הטקטית בשטח הפעולה. תפיסה זו תהיה תקפה עד לשכלולה של ההמראה האנכית או

אחד, והדבקות בתורה הגרמנית במקורה, כי מוטב לספוג אבדות על המטרה ולא בדרך אליה. במזרח הרחוק, שולבו בכשרון, הדאון ומטוס התובלה בצירוף שוכה לפרסום. במבצע הגדול ביותר של הצינדיטים בשנת 1944 הועברה הדיביזיה היהודית השלישית אל מעבר למערכת הציירים העיקרית המקשרת את צפון בורמה עם דרומה. מהלך זה שלל מהיפנים כל תקווה לפרוץ דרך אל דרומה של סין תוך סילוק הקוץ שבאגפם. חשוב גם לציין שכוחו של וינגייט בהיותו על הקרקע הצטיין בניידות טקטית גבוהה מזו של יריבו היפני בנינגל. מבצע מפורסם אחר היה ההסתערות המוצנחת האמריקנית בקורג'ידור, שהיה מלאכת-מחשבת מבחינת המיומנות ואומץ הלב שנתגלו בו. כמו בהתקפה על אבן אמאאל או על גשרי תעלת אורן, שוב הוכיח היוצא מהכלל את הכלל. מטרת מסוימות הן כה קשות, שניתן להשיגן על-ידי התקפה אנכית בלבד.

באירופה היו עתה בעלות הברית מוכנות לחצות את הריין. גם מבצע זה נערך באור יום. חציית הריין הייתה הסתערות טקטית. הכוונה הייתה להשתלט על השטח הגבוה מזרחית לנהר ולחסום את התגבורות הגרמניות. ובאותו מהלך, כמו ביום ה"ע", לתפוס גשרים על נהרות קטנים כדי להבטיח ציר התקדמות לבעלות הברית אל מרכז גרמניה. שתי הדיביזיות שהופעלו, הדיביזיה הבריטית השישית והדיביזיה האמריקנית ה-17, נחתו במטס אחד בשתי שיירות-אוויר ענקיות ומקבילות. אש ארטילרית הונחתה על הסוללות נ"מ הגרמניות כמעט עד הרגע האחרון, לפני שהצי המוטס היה מעליהן. הייתה זו הצלחה מלאה. הדיביזיה המוטסת השישית המשיכה בלחימתה עד מאי 1945, מועד בו הגיעה לחוף הים הבלטי.

קוריאה

נראה שמאז 1945 נוצל אך מעט מניסיון זה. התקופה שלאחר המלחמה התאפיינה בשלום לא שקט באירופה, ובסדרה של סכסוכים מזוינים באסיה, במזרח התיכון ובאפריקה, הראשון היה בקוריאה. שתי הסתערות מוטסות בלבד נערכו

15. מחבר המאמר אינו מציין זאת במפורש, אבל סופה של פרשת דיאן-ביאן-פו היה בכישלון צרפתי צורב, כשהתבוסה כשדה הקרב הביאה להחזרה צרפתית בניצחון הוויאט-מין. ראה ספרו של גיאפ, "מלחמת העם צבא העם", "מערכות", 1968.

אך אפשר היה לבצע משימות כמו חסימת צירים באמצעות הנחתת כוח רענן ממסוקים. לרוע המזל הייתה ויאט-נאם גם זירה למאבק פוליטי מורכב, וצירופים נכונים בשדה הקרב לא היוו את התשובה לכל.

במשך זמן מה ערך צבא היבשה האמריקני ניסויים עם דיביזיה שכולה נייט-אוויר, כשארטילריה וכלי רכב מוחלפים בסוגים שונים של מסוקים. הדיביזיה המוטסת ה-101 נלחמה לבסוף בוויאט-נאם כדיביזיה יבילת אוויר. גם הדיביזיה המוטסת ה-82 נלחמה חלקית באורח זה, וכך גם הבריגדה המוטסת 173 שנבנתה על הגרעין של רג'ימנט הצנחנים הוותיק 503 (שזכה לתהילה בקורג'ידור). הייתה זו העוצבה האמריקנית היחידה שביצעה מספר גדול של צניחות במשך המלחמה, ובעיקר מסיבות נוסטלגיות — כך לפחות אמרו הלוחמים! השאלה אם מדיניות זו הייתה נכונה, היא עניין לויכוח. שימוש נרחב במסוקים יכול

לשכלולו של כנף ה-16¹⁶. אפילו אז, עדיין יהיו מקרים בהם תהיה הצנחה כדאית יותר. ובכן, אט אט למדו הצרפתים את הצירוף החדש, הנכון: מטוסים ומסוקים.

הדוגמה לכך היא סואץ. ההצנחה הבריטית נהלה כמבצע מצומצם הזכור למשתתפים בו בעיקר בגלל הצירוף המיושן בו השתמשו. מספר בריטים צנחו עם הצרפתים, ולמדו שיעור מאלף. שטח ההצנחה היה קטן, לא יותר מ-200 x 500 מטר ומוקף מים ומבנים. גודל בן 500 איש צריך היה לנחות על משטח חולי זעיר זה. הפתרון המובהק היה שימוש במסוקים, אולם הקולונל הצרפתי העריך שהצפיפות באוויר של 60 מסוקים בדקות ספורות היא מסוכנת, והחליט על ביצוע צניחה. הכוח המוצנח נכנס בגובה של 400 רגל לערך וצנח במטס אחד מתוך 17 מטוסים במבנה הדוק למדי. הכל נסתיים בפחות מדקה. קצין בריטי תיאר לאחר מכן את השתאותו למראה צנחן מליגיון הורים שירה מן האוויר בעמדת מקלע מצרית, שעה שהקצין הבריטי עצמו נאבק קשות בשק הצירוף שלו.

צניחה זו נועדה לדלג הלאה דרך איסמעליה אל תעלת סואץ. הצרפתים הוכיחו שוב את עצמת ההלם הטמונה בהסתערות אנכית, ואת הדמורליזציה הנוצרת בקרב לוחמים עייפים הנמצאים בכוננות ממושכת, ומותקפים לפתע על ידי כוח רענן. מאז, נכנסה הלחמה המוטסת לתקופה חדשה.

ויאט-נאם

ויאט-נאם, המדינה בעלת המותניים הצרות, הייתה זירה אידיאלית לפעולות מסוקים. גייסות, ציוד ונפגעים ניתנים להעברה במסיסים שבחוף אל פנים הארץ וחזרה תוך כ-20 דקות. כוחות מסוימים חייבים היו לנוע ברגל במשימות פטרול,

16. כנף x — כנף משתנה, המאפשרת לכלי הטיס להמריא ולנחות כמסוק, אבל לטוס במהירותו של מטוס רגיל — המערכת.

להשאירם צמודים לדרך היחידה ברמת קהא-סאן. ארבעה מבצעים נוספים ראויים לאזכור: האחד — נחיתת הכוחות המוטסים הרוסיים בפראג ב־1968, בהתאם למסורת תפקידי הביטחון המוטלים עליהם. אמנם ארבה להם סכנת מה של מערך נ"מ מתוחכם ביותר, אולם שימוש בתחבולה אִפשר הנחתת הכוח בשדה התעופה של פראג. מעניין לציין כי הרוסים ניצלו טכניקה צרפתית: הם הביאו עמם מוצב פיקוד מוטס ומגדל פיקוח מעופף.

שלושת המבצעים האחרים היו במשימות הצלה: פשיטת סונג טאי ב־1971, שבוצעה בשילוב של מטוסי הרקולס ומסוקים¹⁷, מבצע אנטבה ב־1977 וקולוואָזי ב־1978. שתי הפעולות האחרונות התנהלו במרחק של אלפי מיל מבסיסי היציאה, ועל כן ניתן היה לבצען במטוסים בלבד. אולם שלא כמו בפשיטה על סונג טאי, לא איימה עליהן הגנה נ"מ מתוחכמת, ובודאי לא של טילים אוויר-אוויר או קרקע-אוויר בעצמה כלשהי.

תכניות בהווה

אנו מגיעים אפוא לנקודה בה הצירוף הטקטי והאסטרטגי האידיאלי נעשה ברור יותר. השקפתי האישית היא זו הממוגת את תפקידיהם של הכוח המוטס ושל השריון. הרוסים עשו זאת במידה מסוימת. בתקן דיביזיה מוטסת סובייטית יש לא פחות מ־45 תותחי סער מתנייעים, ובכל אחת מ־16 חטיבות הצנחנים יש פלוגה משורינית. לצרפתים יש חטיבה ממוכנת יבילת אוויר, וארה"ב מסוגלת להטיס דיביזיה משורינית מעבר לאוקיינוס האטלנטי. תכנית נאט"ו לתגבור אירופה בנויה על הטסה. אולם גם האמריקנים טרם פתרו את בעיית האיוון בצירופים האפשריים: כוחות משורינים וממוכנים לאירופה וחי"ר קל לאסיה. אף הבריטים לא פתרו זאת. בשנות השישים הם החלו לפתח רעיון של עתודה אסטרטגית לכיבוש שרפות, אלא שאז לא עמדו לרשותם מטוס ה"הארייר" והטנק הקל יביל-האוויר "סקורפיון".

להביא ליתר תלות בהם. יתר על כן הפעלת מסוקים כקני-מרגמה מעופפים או אפילו כמשאיות אספקה, היא בזבוז. מעל לכל, המסוקים הם בעלי נחיתות גדולה בטווח שלהם, במהירותם ובכושר נשיאת המטען שלהם לעומת מטוסי התובלה, אשר פותחו באותה תקופה. די לזכור את הרב-צדדיות של ה"הרקולס", של ה-C-141 או של ה-C-5A כדי להבין את ההבדל.

ניתן להשוות את המערכות בקמבודיה ובלאוס שהתחוללו בשנים 1970-1971, ובמיוחד את המערכה בלאוס, שכונתה מבצע "לאס-סון 719" למבצע הצ'ינדיטים ב־1944. כולם היו מבצעי חבלה והרס, שנועדו להוציא את היריב משיווי משקל, ולהרוויח זמן. מבצע דיאָן-ביאָן-פו אף הוא רלבנטי לענייננו, אך הוא נועד להנחית מהלומת "נוק-אאוט". ניידות הכוחות ב־1970 ו־1971 הוגבלה בשל תלותם בסיוע שריון קונבנציונלי, שהוא עצמו היה מרותק בלאוס לדרך יחידה ברמה שנשלטה מהרי קהא-סאן. סיבון נוסף ב־1971 היה בעיית ההפעלה מחדש של מסלול הנחיתה בקהא-סאן. אפסנייה שניתן היה להצניחה, הוטסה במסוקים. היה זה תהליך ארוך שהיה הסיבה העיקרית לרווח הזמן, שאִפשר לצפון ויאט-נאמים לארגן מחדש את שדה הקרב ואת התקפות הנגד, לפני שצבא דרום ויאט-נאם השלים את הריסת הבסיס הקומוניסטי באזור טאָהאָפּוֹן, עיר קטנה בלאוס על דרך נתיב ה־צ'י-מין.

ב־1971 לא עמד עדיין לרשות האמריקנים מטוס הקרב "הארייר" בעל תכונות המראה ונחיתה קצרים. אילו היה מטוס זה עומד לרשותם היו הם עשויים להפעיל הצנחה בהיקף גדול, להפוך את אזור טאָהאָפּוֹן לראש אוויר, ומכאן לנהל מבצעים באזורים הסמוכים. המסוקים ומטוס הקרב יכלו להגיע לאחר שראש האוויר אובטח. מחירה של הנסיגה עשוי היה להיות נמוך בהרבה ממה שאכן אירע במבצע בלאוס. יתכן שסדרת דילוגים בחיפוי הדדי, שמאפשרים קיום ריכוז הכוח, היו מביאים חזרה את הכוחות המוטסים ואת כוחות ה"מארינס" של צבא דרום ויאט-נאם לשטח ידידותי — קוואנג טרי. לו עמד לרשות האמריקנים שריון קל, ניתן היה לשנות את היערכותם באמצעות הצנחה או מסוקי-ענק, ולא

17. ראה הספר: בנג'מין שמר, "הפשיטה", "מערכות", 1977.

מ־100 מטוסים חייבים לעבור מעל שטחי הצניחה באותו פרק זמן, אך מובן שישתמשו במספר שטחי צניחה, כל אחד קרוב ליעד גדודי. המטוסים של ימינו אף גדולים בהרבה מקודמיהם. ב־1944 לא יכלו מטוסי C-47 במספר כזה להטיס אפילו חטיבת צנחנים אחת. כיום אין מקום ליחידות שהתמחותן במבצעים מוטסים בלבד. בעתיד לא תהייה חטיבות "צנחנים", חטיבות "מנויידות" אוויר" או חטיבות מבוססות על מסוקים. במקומן תהייה עוצבות מוטסות המסוגלות למלא את שלושת התפקידים גם יחד. מספר חיילים בלבד יאומנו כמומחים בטכניקות יותר ספציפיות, ודוגמה אחת היא צניחת HALO¹⁸.

בריסמכא נכבד בנושאי הסטה, קולונל ג'ון דִי, טוען שכוחות מוטסים בעתיד יהיו בהרכבים קטנים יותר. הוא משרטט מבנה הכולל חמש או שש יחידות קומנדו מוטס, כל אחת בת 600 לוחמים, ההולמות במטרות "קשות" במיוחד. הפשיטה על סונג טאי היא בודאי דוגמה טובה. במבצע נטלו חלק 56 חובשי "כומחות ירוקות" בפיקוד לוטננט־קולונל. הם נשאו 111 כלי נשק שונים, מסכינים ועד מטולי־רימונים. ההנחה הייתה שמספר קטן של לוחמים התוקף לפתע, בעוז רב, כוח גדול יותר, יכול לעיתים קרובות להכות בו מכה אנושה. "הכומחות הירוקות" עשו זאת¹⁹.

אחרים משוכנעים עדיין שהפתרון היקר, ולדעתי המבובז, של דיביזיה יבילת אוויר בעלת מסוקי־ארטילריה הוא דגם העתיד. מסוקים כצידי טנקים או כמפוזרי מוקשים הוא נושא אחר. אין הם קשורים ברעיון של דיביזיה יבילת אוויר יותר ממטוס ה"הארייר" או ה-A-10 האמריקני. ציד טנקים וכדומה הם תפקידים למומחים, ומובן שיחידות מוטסות עשויות להיקרא לסייע להם. לדידי, הערך הגדול ביותר של כוחות מוטסים הוא הניידות האסטרטגית. עוצבת מסוקים חסרה

כיום ניתן לבנות כוח מוטס המצויד היטב גם ברק"ם. זהו פתרון המשלב למעשה ניידות אסטרטגית עם ניידות טקטית משוריינת. פוטנציאל זה מדבר בעד עצמו מבחינת יכולת המעורבות בשדה הקרב בלבד, מבלי להתייחס למהלכים אסטרטגיים. בעתיד, עם מטוסים ממריאים אנכית, יוכלו כוחות מוטסים לקיים מהלכים עצמאיים. על ידי כך יקטן המכשול שבמרחק, ומדינות בעלות שטחים נרחבים ימצאו עצמן פגיעות הרבה יותר.

האם יוכל כוח כזה לנחות בעתיד בתנאים קרביים? התשובה לשאלה זו היא חיובית שכן מערכות אמצעי־הנגד האלקטרוניים והשיטות לשיתוק מערכים נ"מ יעילות כיום, לאחר ניסיון ויאט־נאם, הרבה יותר אף משהיו לפני חמש שנים. קרוב לוודאי שכוחות נאט"ו לא יחזרו על המשגים שעשו הישראלים במלחמת 1973. כל המדינות שהן בעלות טכנולוגיה מפותחת בונות מטוסי קרב לשם השגת עליונות באוויר באמצעות קרבות אוויר־אוויר. חיל האוויר האמריקני פיתח מטוסי תקיפה מיוחדים לשיתוק המערכים נ"מ, ומטוס "הרקולס" לסיוע אש המסוגל לטוס בצמוד לכוח מסתער. בעתיד הלא רחוק ניתן יהיה להפעיל טילי־שיוט במשימות של שיתוק מגננים. המסקנה מכל אלה היא שיש לקבל את הדעה שבעתיד, בסכסוכים בין־מעצמות, יוכלו להתנהל מבצעים מוטסים בקנה מידה גדול.

הנחילים הארוכים של C-47 שהטיסו כוחות לקרב ביום ה"ע" בארנהיים ומעבר לריין הם נחלת העבר. עזרי הניווט החדישים מסלקים צורך זה. זו גם אינה הדרך לשבש מערך נ"מ מודרני. ארמדות אוויריות הן היסטוריה, ממש כפי שצבאות שצעדו בטורים והוכחדו בידי הדיביזיות של נפוליון הפכו להיסטוריה. שכן בדומה למסעי־ההתקרבות של הדיביזיות של נפוליון, יזרמו גדודינו ואף פלוגותינו, כל יחידה בנפרד, אל שטחי הנחיתה. כדוגמת שטפי המפציצים של הרא"פ ב־1943 וב־1944 ינצלו את אמצעי הנגד האלקטרוניים המוטסים ואת האמצעים לשיתוק מערכים נ"מ כדי לתדור את קו ההגנה, ובמטס ההצנחה שיבוא לאחר מכן יועבר כל הכוח לאזור היעד בתוך דקות ספורות. דיביזיה סובייטית חדישה תוכל לדוגמה, לצנוח עם תותחים ורכב תוך 20 דקות לערך. יותר

18. HALO — High Altitude Low Opening: צניחה

מגובה רב, המבוצעת כצניחה חופשית עד לגובה נמוך, בו פותחים את המצנח ידנית. — המערכת.

19. אבל בסך־הכל לא השיגו את מטרת המבצע, שהייתה לשחרר שבויים אמריקניים משבי הצפון ויאט־נאמים, זאת מפני שהמחנה אותו כבשו היה ריק. — המערכת.

מסוכן. כוח המונה 300 חיילי קומנדו מוצנחים, שהינו יעיל מאוד לתפקידים מסוימים, אינו די גדול. אין הוא עונה לכל קשת המשימות המבצעיות, וכך חוזרים אנו לצורך במבנה גדול יותר. ואם רצוננו לכלול שריון, חייבים אנו לחשוב במונחים של צוותי-קרב לפחות.

יחידת קומנדו קטנה מדי וכך גם הרכב של צוות פלוגתי או גדודי. אני מעדיף משהו גדול בהרבה — דיביזיה "מחומשת". אלמנט הטנקים יהיה כפול: רג'מנט "מפלס-נתיב" (Pathfinder) יכלול אלמנט נוסף לסיור משוריין, תפקיד שניתן להטילו על טנקי "סקורפיון". חמשת גדודי חי"ר מוטס יהיו בני ארבע פלוגות רובאיות, ואולי חמש, ועוד פלוגה מסייעת המצוידת בתותחי סער קלים. הפלוגות הרובאיות יכללו מחלקת נשק מסייע כבד. מובן שתהיה גם פלוגת מפקדה. אפשר לדון בבעיית ארטילריית השדה עבור הדיביזיה — האם צריך שתהיה מתנייעת? ניתן להשיג טווח גדול יותר (ויותר תחמושת במטען האווירי) עם תותחים נגררים וטווח גדול אף יותר בעזרת שימוש ברקטות²¹. שיטה אחרת תהיה להנחות טילי-שיוט,

תכונה זו. לא ניתן להמריא במסוקים מלינקולן ולנחות בהולנד. המרחק ביניהם גדול מדי. הצורך האסטרטגי הוא הסיבה היסודית לקיום גייסות מוטסים. הקורפוס המוצנח הגרמני מבססיו שבצרפת, והארמייה המוטסת הראשונה של בעלות הברית מבסיסה שבאנגליה, איימו על כל נקודה ברדיוס של 400 מיל. בעידן זה של ריגול מהחלל יש לראות בדיביזיות המוטסות הסובייטיות, המוצבות במערב רוסיה, כוח העשוי להתערב בקרב בחזית המרכזית. לווייני הריגול הגדילו אפוא את ערך הדיביזיות הללו בחינת "כוח פוטנציאלי", העלול לפעול בכל מקום²⁰, וזאת בגלל הקלות בה ניתן לאתר דיביזיות רגילות מן החלל. מבחינה זו כוחות נאט"ו, שהיערכותם מפוזרת כבר עתה, סובלים מחיסרון ניכר.

אם כן, אנו ניצבים בפני אתגר אסטרטגי ממשי להנחת מהלומה, או מהלומת-נגד, במטרה לחסום חלל ריק. כל פתרון יהיה חסר תועלת אלא אם כן נעמיד צירוף-כוחות שיהווה איום טקטי

20. המחבר משתמש במונח Fleet in Being — "צי בכוח"

— שהוא מונח השאול ממאהאן (ראה הערה מס' 2), ומשמעותו — כוח קטן, המאיים בעצם קיומו וניידותו על מרחבים גדולים, ומחייב את הצד השני להקצות כוחות גדולים יותר לשם הגנה — המערכת.

21. דומה שהמחבר אינו מדייק כאן. כיום, אין הבדל בטווח הארטילריה המתנייעת והארטילריה הנגררת, ואילו דווקא למטל"רים טווח קצר מהארטילריה הקנית — המערכת.

אולי מסוקי מטען כבדים, שבסיוע דיביזיות ניידות-אוויר, שאחת מהן תוצב בבריטניה לאימונים וכעתודה, והשנייה בגרמניה.

גייסות מוטסים מציעים מגוון תפקידים עשיר. בתפקידיהם הטקטיים הם יכולים להפוש מעברות מים בהתקדמות או בנסיגה ולהחזיק בהם. הם יכולים לשמש עתודה קרבית בכוננות להתפתחות בכל מקום באזור נרחב. במלחמה גרעינית ניתן להימנע מריכוז כוח טרס-זמן, ולאפשר ביזור מהיר. העיקר בכל משימה, אסטרטגית או טקטית, הוא שהצירוף וההרכב יהיו יעילים. אין טעם לשלוח חיל רגלים, ולו גם הטוב ביותר בעולם, להילחם בטנקים כשידיו ריקות.

לפני 40 שנה, בקירוב, שטפו הגרמנים חמש מדינות בשלושה חדשים בעזרת שילוב של שריון ושל כוחות מוטסים. היו אלה הטנקים של גודריאן שהיכו יותר מכל על התודעה של יריביהם. בכל סכסוך בעתיד בין מעצמות על, בין אם יוטסו במוטסים או במסוקים, תהיה לגייסות המוטסים השפעת הים דומה לזו של הטנקים ב-1940.

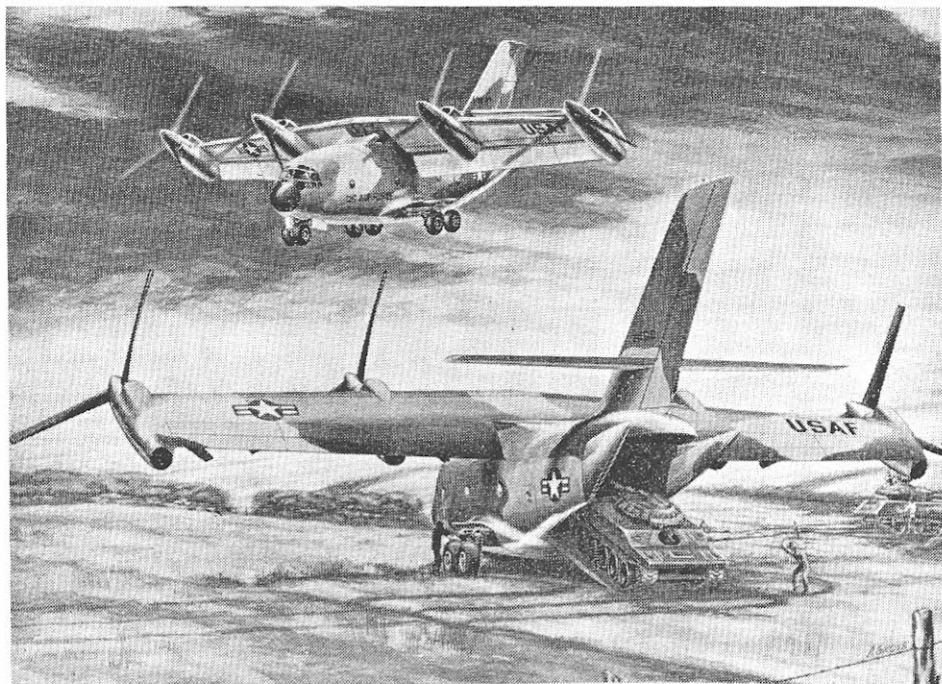
מדוע? הן כוחות מוטסים והן כוחות שריון הם נשק התקפה. יתכן שהראשונים מגיעים לשיא יעילותם בביצוע תכניות מחושבות בקפדנות מראש, כי רוב הבעיות הצבאיות ניתנות לחיזוי מראש במידה מסוימת. השריון טוב ביותר לניצול הזדמנויות בשדה הקרב — תכנית טובה להיום, עדיפה על תכנית מצוינת לשבוע הבא. הטנק הכבד יישאר הנשק של כל הצבאות מהדרגה הראשונה עוד שנים רבות. אף אם מחר בבוקר "נגלח" את השריון מעל הטנקים שלנו ונבנה טנקים מהירים, קטנים וזולים יותר ובעלי אותה עצמת אש, יתכן שלא נמצא די צוותים לאישי את מערך הטנקים, למרות שניתן יהיה להגדילו. באותה גישה שוקד חיל האוויר על מוטסים מועטים יותר אך טובים יותר.

בעבר נערכו ניסיונות להעניק לכוחות מוטסים יתר ניידות טקטית על הקרקע, אך אלה הצריכו תמיד פיתוח ציוד מיוחד, כלומר כסף, וזו הייתה בעיה. כיום המצב שונה: עתה מקובל שכל ציוד ייעשה מתוחכם יותר, יתכוון בגודלו ומשקלו, ויהיה בעל כושר מהלומה גבוה יותר. בחיל הרגלים יהיו בקרוב מטילי רימונים, תותחים קלים ורקטות

הנורים ממרחק רב, בשלב האחרון של מעופם. הפלסים והקשרים יאורגנו בפלוגות גדולות, התחזקה ברגימנט, ומספר המסוקים יהיה קטן (אלה ירוכזו בדיביזיה יבילת-אוויר ויוקצו למבצעים לפי הצורך). המבנה המצטייר דומה לחטיבה המונחתת של תקופת המלחמה: היא חמושה היטב, ובכל זאת שומרת על ניידות מוטסת. דומה שכל שעשינו, כמעט, היה להחליף את הדאונים במוטסים ממריאים אנכית.

אין זה מדויק לגמרי, משום שהדיביזיה החדשה שלנו מסוגלת לפעול גם בהצנחה. ידוע שכל כוח מוטס, פגיע בשלב ההתכנסות: הוא חשוף לארטילריה, למרגמות, לנשק קל, ובעצם לכול. אש מרגמות על אזור הנחיתה הייתה הסיוט הקבוע של טייסי המסוקים בוואט-נאם. לכן, כדוגמת הצנחנים הצרפתים בסואץ, נשאף להצניח גייסות ואולי את הדיביזיה כולה במטס אחד, שיטה שבוודאי בטוחה יותר מניסיון להנחית מטוס ממריא אנכית באזור נחיתה מוכה אש. אשר לאימוני צניחה: התפקיד חייב להיות מוטל על הצבא באחריות כוללת. מרכזו של הצבא הבריטי בנטרבוך מוכיח, כשם שהוכיחו הגרמנים לפני 40 שנה, שניתן ללמד מספר רב של חיילים טובים לצנח ולארוז מצנח, במחיר סביר. אין לדעתי להניח לאיש לצנח מבלי שידע לארוז מצנח, כשם שלא יוכל להגיע לדרגת מדריך-צניחה ללא צניחות. המצנחים יהיו מהירי פתיחה וקלי ניווט יותר לפי הדוגמה של המצנחים הספורטיביים. הדבר פותח אפשרות להצנחת חבורות קטנות, ואף להצנחת אספקה באזור מוכה אש. מדריכי הצניחה חייבים להשתייך לצבא ולתכנן את כל סוגי המצנחים ומידותיהם. הצנחת מטענים כבדים תהיה מטלה בלעדית של הצבא.

על חיל האוויר להתרכז בבעיית הטסת הכוחות בביטחון אל שדה הקרב (מבנה הטיסה, ניווט, הזרמת מספר מבנים אל מטרה אחת, יציאה מהירה של דבוקות גדולות, הטלת מטענים כבדים, שימוש באמצעי נגד אלקטרוניים, ושיתוק מערכים נ"מ). השאלה האם על הצבא להטיס את מטוס התובלה אינה פשוטה. סביר שלא, משום שהמטוסים עשויים להידרש לסייע בהעברת יחידות חיל האוויר הטקטי ממקום אחד למשנהו. אין ספק שעל המסוקים להשתייך לצבא, להוציא

שרה הקרב העתירי? — מטוס כנפי x מנחית שריון

לגבי חיל רגלים, ניתן כבר לראות נטייה שהרק"מ שלהם ידמה יותר לטנק קטן, אף כי תפקידי חי"ר ושריון ישאר נפרדים. אין פירוש הדבר שלא נראה באחד הימים סמל "רמני שריון"²² מוצנחים" על תג'כובע יחידתי. בכוחותינו המוטסים בעתיד יהיה יסוד טנקים חזק בהרבה. בעיית הניידות לאחר הנחיתה תוקטן, ואולי תיפתר כליל. טיפוס זה של כוח מוטס יוכל לטוס מעל מערך האויב ולנקוב חור מעברו הרחוק. בתפקידי חדירה עמוקה יהיו הזדמנויות מרשימות לזרוע חורבן בעורף האויב. לפי דוגמת חטיבות הדאוניס של מלחה"ע השנייה, אפשר למקם במהירות בשדה הקרב או במרחב הריק יחידה בעלת עצמה ויכולת עמידה כמו של כל עוצבת חי"ר כבדה. מובן שטיפוס זה של דיביזיה מוטסת מעניק יכולת ממשית להתקפת-נגד עמוקה וממושכת. אפשר שהיא תציג שילוב אידיאלי לטקטיקה-רבתי, ומכאן הסיכוי שפחות חיילים יספיקו יותר ביטחון.

נ"ט ציוד תקני. אפשר לגרור טילים נ"ט "סווינגפייר" כשם שגוררים עגלת-גולף, וטיל כזה מסוגל להשמיד את הטנק הכבד ביותר מטוח 4000 מטר, כך שצנחנים שיעדם יהיה ללכוד גבעות כמו אלו של יום ה"ע" יהיו ב-1980 במצב איתן ביותר.

במוקדם או במאוחר יהיה גם שריון העתיד יביל אוויר. הטנקים והתותחים המתנייעים יהיו קטנים, חסכוניים בדלק וחמושים ברקטות או בטיילים מונחים מדויקים. כמעט ודאי שכוחות מוטסים של העתיד, או שריון לענייננו, יכללו צוותי בקרת אש מיוחדים להנחיית טילי שיוט בשלב הסופי של מעופם אל המטרה.

²² "רמני שריון" — לקוח מהיחידות הגרמניות Panzer Grenadier, שהיו חי"ר-רכוב-על-רק"מ, לאמור — הרמ"ש. — המערכת.

הדיביזיה המוטסת והתפיסה האסטרטגית

קולונל פלצ'ר ק. וייר, צבא ארה"ב*

רבים מהעוסקים בחשיבה הצבאית הקונבנציונלית סבורים שעבר זמנם של המבצעים המוטסים. אף על פי כן נשארו הכוחות המוטסים חלק חיוני ממבנה הכוח הצבאי שלנו. לאור עובדה זו, חשוב להעריך מחדש את סגולותיו של הכוח המוטס ואת מקומו בייעודו של צבא היבשה בביטחון הלאומי בעתיד הנראה לעין, כמאמר העם: "דברים מסוימים נשתנו, דברים מסוימים אינם עוד, והבעיה היא לאבחן מהו מה".

בהיבט הרחב, על רקע זמננו ומלחמות העתיד, משפיעים במישרין שינויים מוחשיים על משימות הצבא, על תפעול כוחות צבא, וכפועל יוצא, על תפעול כוחות מוטסים. שיקולים מצומצמים יותר, במיוחד השמרתם המרשימה של כוחות משוריינים וממוכנים כאמצעות נשק נ"ט במלחמת אוקטובר 1973 במזרח התיכון, עוררו את העוסקים בטקטיקה לשקול מחדש את תפקידי החי"ר (כולל השתלבותו בתפיסת הקרב המשולב הבין-חילי) בשדה הקרב המודרני. כל אחד מהגורמים הללו בנפרד, והיחסים המורכבים שבין גורמים אלה לבין עצמם, משפיעים על תפעול כוח מוטס במידה המצדיקה דיון והבהרה. למרבה הצער, מתעלמת הספרות הצבאית האמריקנית, שהתפרסמה לאחרונה מהצורך בשידוד מערכות זה, ואולי אף שוללת אותו.

בסקירה זו על מעמד הכוחות המוטסים בצבא ארה"ב מעניינים אותי שני תחומים: **האחד** עוסק

בתפיסה אסטרטגית לטווח הבינוני, והשני מתייחס לתפעול כוח מוטס בהקשר לתפיסה אסטרטגית זו. פרשנים במדעי החברה מבחינים בשינויים מפליגים במערכות הפנימיות והבין לאומיות של זמננו. לשינויים אלה השלכה רצינית על התכנון האסטרטגי. רבים מנבאים תקופה שבה יבטלו האינטרסים הכלכליים, הפוליטיים והחברתיים את הצורך בשימוש בכוחות צבאיים לפתרון סכסוכים הקשורים באינטרסים אלה. גם הקונסנסוס הלאומי, שממנו שואבת מדיניות החוץ האמריקנית את כוחה בעשרים וחמש השנים האחרונות, משתנה. המדיניות הפעילה של ה"קלה" ב"כל מחיר" מפנה את מקומה להתערבות כ"אמצעי אחרון בלבד".

ערכי היסוד שאפיינו את מדיניות החוץ שלנו עוברים תמורה, אשר תמצא ביטוי בהחלטות הקשורות בסדר הכוחות ובהפעלתם. ראוי את היקפו המצומצם של הצבא כיום. מובן שהיקף זה הוא פונקציה של שיקולי תקציב, אולם הוא גם משקף את הרתיעה הלאומית הנוכחית ממעורבות, העלולה לנבוע מנוכחותם של כוחות ארה"ב באזורים שונים בעולם. הקטנת כוחות גורמת להחלשת יכולת הפעולה מעבר לים, ומכאן להגבלת אפשרויות המעורבות, להוציא החלטות מיוחדות בעתות משבר. אפילו באירופה, לגביה יש לארה"ב מחויבות מסורתית וזהות תרבותית חזקה, קיים לחץ מתמיד להקטנת סדר הכוחות שלנו, לכאורה מטעמי חיסכון, אך לאמיתו של דבר, סיבה חשובה לא פחות היא הרתיעה ממעורבות.

לפי כל אמת מידה שהיא, יכולים אנו, לדעתי, להניח בביטחון שקיימת רתיעה לאומית ממעורבות צבאית, ואף-על-פי-כן אין הנחה זו פוסלת את הצורך לפתח אסטרטגיה, הכוללת שימוש בכוח צבאי אמריקני לקידום אינטרסים לאומיים. קצין בכיר, הבקי בהחלטות המדיניות, קבע לא מכבר כי תהיה הערכת המצב השוטפת אשר תהיה, הרי שבשעת לחץ יעלו שיקולים אחרים, אשר יחייבונו, קרוב לוודאי, להגיב באורח שונה ממה שנראה

1 "הקלה" — Containment — במשמעות "כלימה". הכוונה למדיניות החוץ האמריקנית כפי שהתבטאה בדוקטרינת טרומן, 1947, ושביטאה את הצורך בלבוש את ההתפשטות הקומוניסטית. — המערכת.

* המאמר מתורגם מ"Military Review", מרס 1976.

קונבנציונלי, ובמידה מסוימת גם בפעולות חתרנות. כניסת הסיוע האמריקני (כמצוין בחלקו התחתון של המודל) להקמת בסיס סיוע מאובטח לשם התנועה העתידה לאזור ששליטת הממשלה בו מעוררת (במקרה של לחמה חתרנית) או לאזור הקרב (במקרה של התקפה קונבנציונלית), מהווה סיכון נמוך בהשוואה לאפשרות של עימות אמריקני—רוסי או אמריקני—סיני. אבל, מעצם טיבה נוטה מעורבות מסוג זה להתמשך, בדומה לסכסוך בוויאט-נאם. בהתאם למודל, כניסה של סיוע אמריקני בכל נקודה הקרובה לבעל הברית של יריבנו תגדיל את הסיכוי לעימות בין-מעצמתי, אך תקטין את משך הסכסוך באמצעות הנחתת מהלומה מידית ביעדים חיוניים.

הבעיה של המתכננים האמריקנים, המנסים להתמודד עם תוקפנות מסוג זה, בולטת מיד עם השוואת רמת הסיכון למשך המעורבות. מעורבות ארוכת-ימים אינה רצויה מנקודת ראות של מדיניות פנים, ורמת סיכון גבוהה לעימות בין-מעצמתי אינה רצויה מנקודת ראות צבאית. האפשרות האחרונה היא, כמובן, הפחות רצויה, לאור סכנת המלחמה הכוללת.

הבעיה, אם כן, היא לקבוע כיצד לסיים את הסכסוך מבלי לוותר על האינטרסים האמריקניים, מבלי להסתכן בעימות בין-מעצמתי, ומבלי "להתלכך" בסכסוך ממושך. אף לתכונותיהם של משאבינו הצבאיים יש חשיבות בתכנון כזה. הניסיון בקוריאה ובוויאט-נאם מראה כי הפעלת הכוח הימי והכוח האווירי בלבד אין בה די כדי להשיג את המטרה: סיום הסכסוך המזוין. רק כוחות קרקע המתייצבים פיסיית על דרכו של התוקפן, מסוגלים בלום ביעילות את התקדמותו. השאלה המכרעת היא: היכן, וכיצד.

במבצעים קונבנציונליים ונגד חתרניים כאחד, חייבים שטחי התוקפן, קווי התקשורת וההספקה הימיים והאוויריים שלו, ובכלל זה נמלי ההספקה הקרובים וה"בטוחים" מכל רע, להיות היעדים הצבאיים העיקריים של כוחותינו. ביצוע מבצעים באזורי מפתח, משני צידי הגבול הבין לאומי, בחופי אויב, בנמליים עיקריים, ובמרחב האווירי שמעל לאזורים אלו הוא הדרך המבטיחה ביותר לסיום מהיר של הסכסוך, תוך סיכון מזערי לעימות

כיום כרצוי. ללא פלפול יתר, עלי להדגיש שמן ההכרח לפתח תפיסות אסטרטגיות אשר תבטחנה אינטרסים לגטימיים, בהתחשב במזגנו וברצוננו הלאומי. עקרונות התפיסה האסטרטגית לאבטחת אינטרסים אלה, כוללים:

• החלטה בזמן להפעלת פוז, מלווה ב:

• היערכות מהירה של כוחות מספיקים לְשֵׁם:

• השגת יעדים מוגדרים במגבלות זמן ומרחב.

שני עקרונות, הראשון והאחרון, הם פוליטיים, ובתור שכאלה הם בתחום האחריות של ההנהגה המדינית. השני, כמובן, הוא גורם צבאי וחייב למצוא ביטוי בתכנון המבנה והדוקטרינה של הכוחות.

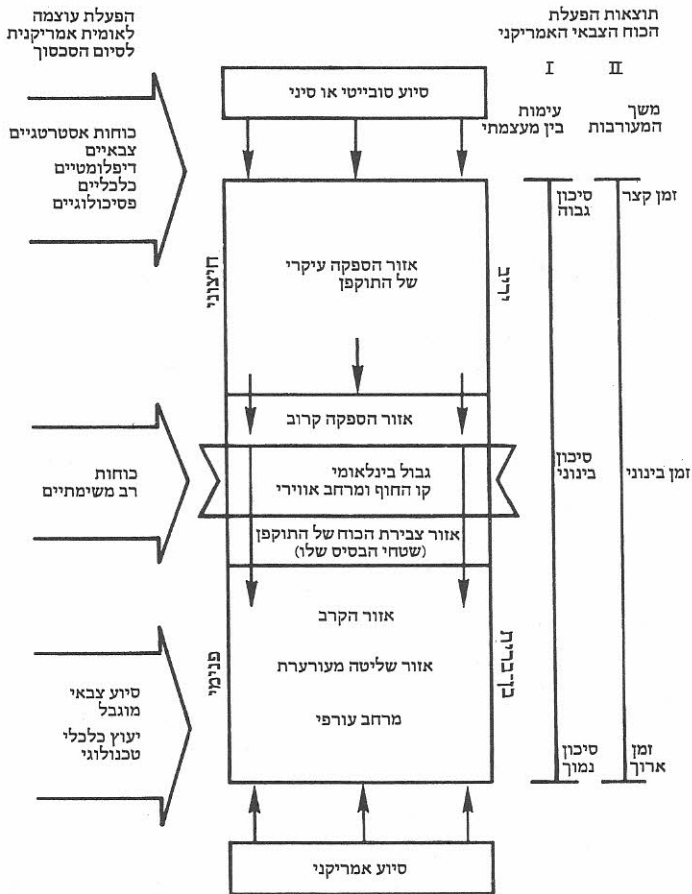
מלחמה מוגבלת

אופיה של המלחמה המוגבלת בטווח הבינוני מגוון למדי. אפשרות ברורה אחת היא התקפה גלויה של מדינה על מדינה כדוגמת פעולות האיבה האחרונות בין הודו לפקיסטן, מלחמת אוקטובר 1973 במזרח התיכון או ההתערבות בקפריסין. מעורבות אמריקנית בסוג זה של פעולות איבה מותנית בטיב האינטרסים או במחויבות שלנו לגבי המדינה המותקפת. על החלטת המעורבות שלנו ישפיע גם היקף הסיוע הסובייטי או הסיני, הגלוי והסמוי, שיינתנו למדינה התוקפת. בקצה האחר של קשת הסכסוכים מצויות פעולות חתרניות, בכלל זה פעולות מקדימות לסכסוך מזוין גלוי דוגמת "השלב השלישי" בחתרנות קלאסית². גם בסוג זה תיקבע המדיניות האמריקנית על פי השיקולים עליהם הצבענו לגבי מעורבות במלחמה גלויה.

בטבלה מס' 1 מובא מודל של מלחמה מוגבלת³, המציג את תפקידי המעצמה העוינת ובעלת בריתה כפי שהם נראים בסכסוך

2. עפ"י תורת מאו, לגרילה שלושה שלבים: מגננה, שלב איוון ומתקפה. ב"שלב השלישי" הופכות רוב יחידות הגרילה לכוח סדיר, ומבצעות מתקפה נגד האויב. — המערכת.

3. על הקורא המעיין בטבלה זו — כמרגם בתיאור המבצעים בהמשך המאמר, להציב לנגד עיניו את מלחמת ויאט-נאם, שהיא נקודת המוצא לפיתוח מרבית התוות המוצגות במאמר. המודל המוצג בסכמה תואם, עקרונות, לנתונים הגיאוגרפיים והפוליטיים של סכסוך זה. — המערכת.

טבלה מס' 1

על מבצעים מוגבלים אמריקניים להתנהל תוך תיאום של "תזמור" כוחו הלאומי. ברמה הבין לאומית חייבים אנו להפעיל לחץ דיפלומטי, כלכלי ופסיכולוגי על ברית המועצות או על סין כדי לאלצן להימנע מהסלמת הסכסוך. ייעשה כל מאמץ למנוע את חיסולו של הדרושי הבין מעצמתי ואת סכנת המלחמה הכוללת. במקביל, יוענק סיוע כלכלי וצבאי לבעל בריתנו.

עצמה אמריקנית משולבת זו, המנוצלת היטב ברמה הבין לאומית, ברמה הפנימית, ובזירת המבצעים, תעניק לנו את האמצעי היעיל ביותר לסיום סכסוכים. זוהי, למעשה, תפיסה אסטרטגית למלחמה מוגבלת.

בין מעצמתי או למעורבות ארוכת ימים. תפיסה זו נכונה במיוחד במלחמה קונבנציונלית מוגבלת ובשלב האחרון של מלחמה חתרנית. על מבצעים אלו להיות בין-חיליים, ולכלול כוחות הלם נידים ורב-תכליתיים המסוגלים לאלץ את התוקפן להפנות אליהם את מרב כוחותיו הצבאיים כדי לקדם את פני הסכנה. כאן המקום לניצול יכולתו של כוח מוטס לבצע הסתערות מהירה. התוקפן העומד בפני סכנה כזאת יאלץ להתמודד עם כוחות בתנאים הנוחים לנו לא פחות מאשר לו. ועתה, כשכוחותו העיקריים של האויב מועסקים בצורה זו, יוכל בן בריתנו לנצל את כוחו שלו לעמידה מול איום פנימי מוחלש.

הללו מגדילות במידה ניכרת את היכולת הנוכחית, ומחזקות את התפיסה האסטרטגית המוצעת. אם כן, הבחינה הראשונה — קיומה של יכולת הטסה — נפתרת בחיוב, בתנאי שתינתן עדיפות להטסה בעת שזו תידרש.

הקריטריון השני, כוננות, הוא במידת-מה עניין סובייקטיבי. תכניות אסטרטגיות של צבא היבשה מודעות למחיר, הן במונחים כספיים והן במונחי המאמץ האנושי, הנדרש למתן תגובה מיידית. רוב התכנונים קובעים רמת כוננות ריאלית לכוחות הסדירים של צבא היבשה.

התביעה החמורה ביותר קובעת זמן אתראה "אפס" לכוחות הקטנים מדיביזיה, אולם למעשה מחייבת כוננות מסוימת על יסוד אתראה מוקדמת. נוהל הקרב של הדיביזיה המוטסת ה-82 מחייב את גודל הכוננות לקיים רמת כוננות שתאפשר למטוס הראשון המראה 18 שעות לאחר קבלת הפקודה. מטוסים ימריאו כל 20 דקות לאחר המטוס הראשון, עד סיום פריסת הכוח הדרוש. מחקר ותכנון יסודיים נערכו כדי לאפשר המראה ממספר שדות תעופה שונים. התכנון, אם כן, הוא נוח, והמגבלה האפשרית היא מציאותם של שדות נחיתה ובסיסים להכנות סופיות.

רמת כוננות זו היא יוצאת דופן בהשוואה לרמה הנדרשת מכוחות סדירים אחרים שבסיסהם בארה"ב. חטיבת חי"ר מוטס מוגברת אחת המונה כ-3,000 איש מוכנה בכל עת להטסה מיידית ולפעולה באזור היעד במבצע מונחת או מוצנת. לכוח זה היכולת להתקיים עצמאית במשך שלושה או חמישה ימים עד הגעת תספוקת מהדיביזיה ומדרג גבוה יותר ביום "ע" + 4, כמתוכנן.

טבלה מס' 2

מס' גיחות להטסת דיביזיה	
C-5A	C-141
245	מבצע מוצנח
341	מבצע מונחת
24	הנחתה בשלב שני
24	586

תכונות הדיביזיה המוטסת

אם המסקנה היא כי תפיסה אסטרטגית אקטואלית (ובהחלט אפשרית) לטווח קצר חייבת לכלול הפעלה מהירה של כוחות מספיקים, הרי שאין מנוס מקביעה שהכוחות המבצעיים חייבים לענות על קריטריונים מסוימים. אם כוח חייב להיות אופציה בתפיסה האסטרטגית, הרי שחייבים להתייחס למהירות תגובתו או לניידותו. ניידות, אסטרטגית או טקטית, תהא על כן הקריטריון הראשון. שנית, אם על היחידה לתרום תרומה כדאית (מבחינת המחיר ומהבחינה המבצעית) מנקודת הראות של מבנה הכוח, עליה להיות מסוגלת לבצע משימות רב-תכליתיות, ולכן יכולת רב-תכליתית תהא הקריטריון השני. אם היחידה מהירת תגובה ורב תכליתית, הרי שהשאלה הבאה היא האם היא בעלת יכולת קיום מרגע היותה בשטח, או במלים אחרות, האם יש בה עצמה קרביית מספקת לביצוע המשימות שיוטלו עליה. בהמשך המאמר אציע לפתח את תכונות הדיביזיה המוטסת לאור שלושה פרמטרים אלו.

ניידות

יסוד חיוני בתפיסה האסטרטגית היא מהירות התגובה, הקשורה בסוג היחידה או היחידות המופעלות. היכולת להגיב מהר היא פונקציה של כמות אמצעי התובלה המיועדים להובלת היחידות, ושל טיבם, מידת הכוננות ומהירות העירכותה של היחידה המגיבה, והזמן הדרוש להנעת היחידה אל יעדה. השגת תגובה מהירה של היחידה מותנית ביחסי הגומלין של שלושה גורמים אלה.

הגורם הראשון והגורם האחרון קשורים ביכולתם של המטוסים שלרשותנו, בגודלם, במספרם ובמהירותם. הגורם השני מתייחס לזמן הנדרש ליחידה להכנות לעלות למטוסים, בהנחה שהמטוסים יכוננו בזמן סביר ובמספר מספק להתחלת ההטסה.

עם הכנסתו לשימוש של המטוס C-5A "גאלאקסי" חל שיפור משמעותי ביכולת הטסת הכוחות למשימות אסטרטגיות. פיקד התובלה האסטרטגית של ארה"ב כולל כיום ארבע טייסות של C-5A (79 מטוסים) ו-13 טייסות של C-141 (275 מטוסים). תכונותיהם של שני סוגי המטוסים

180 גיחות או 30 אחוזים מדרישות ההטסה. תרגיל מטה דיביזיוני שבוצע לאחרונה מלמד כי הדיביזיה תוכל להפעיל שלוש חטיבות הכוללות יחידות נ"ט וסיוור, מפקדת דיביזיה ויסודות סיוע בפחות מ-400 מטוסי C-141. מצב היפוטי לניתוחי זמן הגעה של היסוד המסתער בדיביזיה מוטסת מתואר בטבלה מס' 3.

במצב שיחייב הטסת שלושה כוחות חטיבתיים לביצוע הסתערות מוצנחת מקבילה, תידרש הטסה כמצוין בטבלה מס' 2. יש לציין כי מספר הגיחות כולל ציוד לגדוד (מופחת) של שריק קל, לגדוד (מופחת) נ"מ, ולמייסת (מופחת) של פרשי אוויר (מסוקים). אם חלק מכוחות אלה לא יידרש, ניתן יהיה להפחית

טבלה מס' 3

זמני הגעת דיביזיה מוטסת

נחונים:	מרחק יעד (סָבָב — הלוד וחזור) :	10,000 מיל ימי
	מהירות טיסה (שיוט) :	410 קשר (C-141 ו C-5A)
	מספר שעות טיסה ביום :	12 שעות
	מצאי מטוסים :	
	C-141 (75%) :	200
	C-5A (75%) :	60

1.	ימים / גיחות	=	$\frac{\text{מרחק}}{\text{מהירות טיסה ביום} \times \text{מספר שעות טיסה ביום}} = \frac{10,000}{410 \times 12} = 2$
2.	גיחות / מטוסים	=	$\frac{\text{סה"כ גיחות}}{\text{מצאי מטוסים}} = \frac{586}{200} = 2.9(3) \text{ C-141}$ $= \frac{24}{60} = 0.4 \text{ C-5A}$
3.	זמן הגעה	=	$\text{ימי C-141} = 2 \times 3 = 6$ $\text{ימי C-5A} = 2 \times 0.4 = 0.8$
	סה"כ זמן לביצוע משימה	=	6 ימים

ביטוי בטבלה מס' 4, המראה דוגמה לכוח ולכמות הגדודים הקרביים שניתן להעביר בפרק זמן של 15 ימים אל יעד הסמוך לאוקיינוס. הציר האופקי מבטא את יחידת הזמן ומספר הגדודים הנמצאים

מספרים אלה מלמדים כי הדרג המסתער של דיביזיה מוטסת שלמה, במצב שתואר, יוכל להגיע לאזור היעד המרוחק 5000 מיל, בתוך שבוע. הקשר של יכולת זו לתפיסה האסטרטגית בא לידי

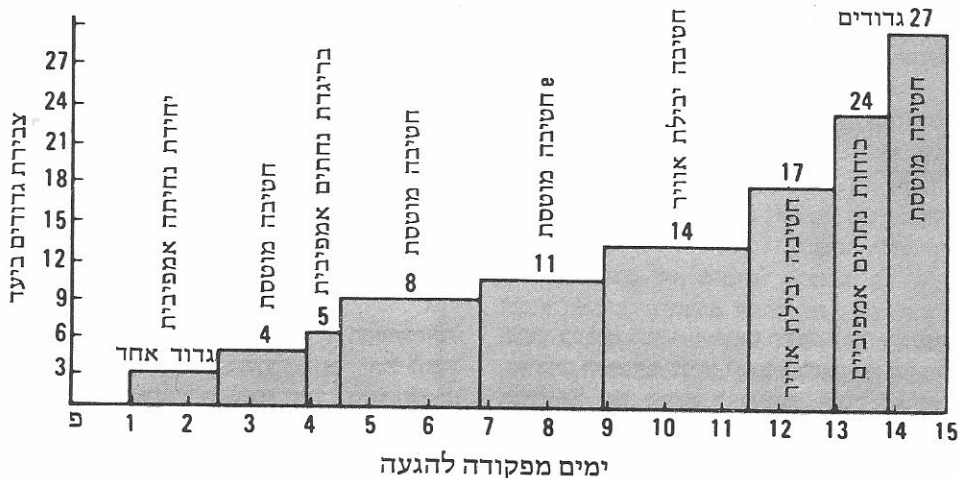
פיקוד התובלה האסטרטגי מנוצלים תוך זמן השמשה הקצר ביותר האפשרי, ואתו עיקרון מיושם גם לגבי כוח הנחיתה האמפיבית. ב"פ" + 15 ימצא באזור היעד "קורפוס קל", בהרכב שלוש דיביזיות.

תכנית זו מבוססת על כניסה קרבית לאזור היעד מיד עם ההגעה. אם המצב יהיה כזה שכוחות קטנים אלה לא יספיקו, תידחה ההתקפה עד הגעת כוחות נוספים אל האזור. לדוגמה, לאחר הגעת מטוסים נושאי גייסות הסתערות (שאף הם יצאו לדרכם ב"פ" או "פ" + 1), ניתן לבצע התקפה מוטסת עם שתי חטיבות במקביל להתקפה אמפיבית של בריגדת הנחתים האמפיבית ב"פ" + $4\frac{1}{2}$, כשלטוח הארוך תהא התוצאה זהה. טבלה מס' 4 מבטאת בצורה גרפית הפעלת כוח ניכר לטיפול בבעיה מוגדרת.

באזור היעד עד להצטרפות הגדודים האחרים. לדוגמה: ב"פ" + 1 (יום אחד לאחר מתן פקודת התווה לכוח) תנחת ביעד יחידת נחיתה אמפיבית אחת (בסדר גודל של גדוד) לאחר שעברה כ-500 מיל ימי בספינות עליהן היא נישאת ממקום הימצאה ברגע מתן הפקודה ועד ליעדה. ב"פ" + $2\frac{1}{2}$ (או — $1\frac{1}{2}$ ימים מאוחר יותר) תחבור אליה בריגדה מוטסת, שאף היא קיבלה את הפקודה ביום "פ". זמן הביניים נוצל על ידי הבריגדה להכנות להיערכות ראשונית, לתרגול חפז לפי הצורך, ולביצוע הסתערות מוטסת אל אזור היעד. אם כן, סך-הכל של ארבעה גדודים אלה מהווה את כוח המשמה באזור היעד עד "פ" + 4. היחידה הבאה שתצטרף היא הבריגדה האמפיבית (פחות הגדוד שכבר נחת), שעברה 1,500 מיל ימי מיום "פ" ליעד. תהליך העברת הכוחות נמשך כאשר מטוסי

טבלה מס' 4

היעד 5000 מילין ימיים מחופה המזרחי של ארה"ב			
דיביזיה מוטסת 586 גיחות התחלה פ + 1	יחידת נחתים אמפיבית 500 מילין ימיים בריגדת נחתים (-) (1500 מילין ימיים) כוח נחתים (-) (5000 מילין ימיים)	התחלה — פ התחלה — פ + 1 התחלה — פ + 3	דיביזיה יבילת אוויר 700 גיחות התחלה פ + $7\frac{1}{2}$

רב-תכליתיות

- לוטננט-גנרל הארי קינארד⁴ ניסח את "הצדקת" המבצע המוטס במלים אלה:
- לכווח המוטס יש יכולת לבצע צבירת כוח מהירה המאפשרת ריכוז כוח, ומכאן ניתן להשיג הפתעה טקטית.
  - לכווח המוטס יכולת להגיע "לכל מקום" — בכך אין לו מתחרה בשום סוג כוח אחר.
  - יכולת להילחם כחי"ר או ככווח מנויד אווירית מרגע שהוא על הקרקע מוסיפה ממד נוסף ליכולת המוטסת. (כלומר — הכוונה כאן ליחידות מנוידות אוויר, שחלק מציון כולל מסוקים).
  - לכווח מוטס יש מסורת של כוח לוחם מובחר, עם מיומנות ספציפית לכווח זה בלבד.
- שתי ההנמקות האמצעיות הן חשובות במיוחד כשבוחנים יכולת מבצעית. לידל הארט מציין כי מבחינה היסטורית התבססו תפיסות אסטרטגיות מוצלחות על "גישת עקיפה"⁵ — הגישה הפחות צפויה. והוא קובע: "בכל משך הדורות הושגו במלחמה תוצאות תכליתיות רק לעתים נדירות, אלא אם כן הייתה בגישה עקיפות כזאת, שהבטיחה את אי-נכונות היריב לקדמה..." התפיסה האסטרטגית המוצעת מחייבת כמובן מאליו את "הגישה העקיפה", ובאורח מדויק יותר יכולת של הסתערות מוצנחת שתאפשר אופציה עקיפה זו. מימוש תכונה זו ייקבע על פי התנאים המיוחדים של כל מקרה, אולם כבר נראה כי היכולת האסטרטגית לתקוף בכוח בסדר גדול דיביזיוני בשיטה של הצנחה אל אגפי האויב, עורפו או חסימת ציר התקדמות עיקרי היא דוגמה טובה לגישה העקיפה או הבלתי צפויה. יתר על כן, עצם

האיום במבצע מסוג זה יחייב את האויב להיערך נגד אפשרות כזו, ועל ידי כך תוקל הצלחת מבצעים אחרים בזירה.

מבקרי המבצע המוטס מביאים מספר טיעונים שרצוי להתייחס אליהם. הטיעון העיקרי מתייחס ליעילות. רוג'ר בומונט מדבר על "המגבלות של מבצעים מוטסים... השקולות נגד הפוטנציאל שלהם." בין היתר, הוא מפנה תשומת לב למגבלות הנובעות ממחסור בשטחי הצנחה, מתנאי מזג אוויר, וממשגים בהצנחה. מבקרים אחרים מצביעים על מגבלות נוספות כמו העדר כוח עמידה, ניידות טקטית לא מספקת על הקרקע, אבדן שלמות היחידה, והזמן הנדרש להתארגנות לאחר הצנחה. בכל הטיעונים הללו, ובמיוחד באלה הנוגעים ליכולת הטקטית, יש גרעין של אמת. מגבלות אלו הוכרו מוזמן על ידי מצדדי ההטסה, וטכניקות חדישות פותחו על מנת להקטין את השפעתן. לדוגמה, חיל האוויר פיתח והכניס לשימוש מערכת ה-AWADS (Weather Aerial Delivery System), שנועדה לאפשר הטסת כוח לאזור ההצנחה מבלי להתחשב בתנאי מזג האוויר (להוציא רוחות חזקות), ובתנאי אל-ראות. פיתוח מצנח חדיש כמו MC-1-1 מעניק לצנחן אמצעי מתוחכם יותר לביצוע המשימה. בעזרת ה-MC-1-1 ניתן לצנח מגבהים שונים תוך יכולת לשנות כיוון באוויר ולנווט לנקודה נבחרת. יכולת זו תגדיל את מהירות היערכותו של הכוח המוצנח, ואת מהירות ההכנה לפעולה של הנשק הצוותי.

טכנולוגיות חדישות אלה משתלבות בטקטיקת ההסתערות המוטסת. ניסויים שנערכו לא מכבר על ידי הבריגדה מס' 2 מהדיביזיה המוטסת ה-82 מראים כי כוח מוטס המשתמש ב-AWADS מסוגל לבצע הסתערות מוטסת ללא הצבה מראש של צוות קס"א או צוות בקרה קרקעי בשטח ההצנחה. כך יקוצר משך הזמן של הרכבת האווירית באורח משמעותי, המסדרון האווירי יפתח רק פעם אחת על ידי חיל האוויר, ובדרך זו תושג הפתעה טקטית מרבית. מבצעים מוטסים המתנהלים בתנאי ראות מוגבלים מקטינים גם את יכולת הגילוי של האויב, ואת יכולתו לפגוע במטוסים נושאי הגייסות. בתנאי ראות מוגבלים

4. אחד ממניחי היסוד לניוד אווירי של יחידות יבשה; נהרג בוויאטנאם.

5. ראה המובאות מכתבי לידל-הארט בפתח חוברת זו. כאן המקום להעיר שתרגום מדויק יותר לרעיונו של לידל הארט בדבר ה-Indirect Approach הוא "הגישה הבלתי ישירה"; וראה בספרו של לידל-הארט "מחשבות על המלחמה" העתיד להתפרסם בהוצאת "מערכות" במהלך שנת 1980. — המערכת.

נרחבים ללא סיוע נוסף. מרגע שנקבע אזור היעד, יש לערוך ניתוח קפדני של אפשרויות האויב כדי לקבוע את היקף האמצעים נ"ט, חת"מ וסיוע נדרש אחר שיוקצו למשימה.

הענקת יכולת הגנה לכוח מוטס הייתה מאז ומתמיד בעיה מעיקה בתכנון המבצעי. מראות של טורי שריון הדוהרים לעבר ראש האוויר, המחסלים מתקנים חיוניים, המשמידים נשק מסייע, ובכלל מרתקים לקרקע את הכוח המוטס, שעה שמטוסי תקיפה זורעים הרס חורבן ללא הפרעה, הדאיגו תמיד את המתכננים. אני מבטל ראייה זו כמופרות ללא כל יחס למציאות.

משימת הכוח המוטס היא בראש ובראשונה לתקוף, להשמיד ולחסום את צירי האויב, ולא לבנות ראש אוויר סימטרי ולחכות בחרדה גוברת והולכת להתקפת-הנגד הממששת ובאה. צניחות מרובות באזורי צניחה טובים, בינוניים וגרועים, בתנאי ראות שונים, תוך הבנה שפעולת פתע נועזת היא נשקם העיקרי של הצנחנים (ושל יחידות ההטסה), כל אלה ימנעו הקמת ראשי אוויר כאלה. פעולה תוקפנית מתמדת היא מאפיינו המובהק של מבצע מוצנח. פיתוח מערכת LAPES⁶ הופכת את ראש האוויר הסטטי ללא מעשי. אבטחת אזור נקי יחסית על ידי גודל לפרק זמן קצר כדי לאפשר הבאת טייסת מטוסי LAPES אינה מהווה בעיה גדולה. מרגע שהציוד על הקרקע מוכן מבצעית, והאפסנייה הנוספת חולקה — התקפה היא צו השעה! שיקול נוסף הוא ניצול מרבי של ציוד שלל. כל צנחן אמריקני חייב להיות מסוגל לתפעל כל כלי נשק של ברית ורשה, כשם שהוא מתפעל את שלו. ניתן לפתור חלק גדול מבעיית ההספקה בעזרת שימוש זמני בציוד האויב.

שימוש תוקפני במשפחת הנשק נ"ט (LAW), (HAW, MAW) מעניק בסיס להגנה נ"ט איתנה ויעילה, כאשר גודל או פלוגת צנחנים ייערכו בקרקע שהטופוגרפיה שלה מסייעת להשלמת האמצעים נ"ט, ומגבילה את אפשרויות

או חשיכה יונחת הציוד הכבד לפני הגייסות. טכניקה זו מפחיתה את פער הזמן בין צניחת האנשים לבין הגעת הציוד המסייע הדרוש, חאת בניגוד לעבר, בו היה צורך בהכנות מוקדמות באזור הצנחת הציוד. כיום הצוותים צונחים ממש אל תוך ציודם.

הדיביזיה המוטסת היא רב תכליתית גם במובן יכולתה לבצע מבצעים יבילי אוויר, מבצעי חי"ר או מבצעים מיוחדים שונים לאחר הגעתה לאזור היעד. דגש מיוחד שמה הדיביזיה ה-82 על תרגול טכניקות הטסה בתנאים שונים, יום ולילה, ובסביבה קרבית המציבה איומים קונבנציונליים או חתרניים. נראה כי הדיביזיה המוטסת, תוכל, בתנאי שתצויד באמצעים האוויריים המתאימים, לתפקד מרגע הגעתה אל אזור היעד, ביעילות במשימות של ניידות-אווירית. דרך פעולה יעילה תהיה ציוד מפקדות מרמת קורפוס ומעלה בלהק אווירי, שיצטרף לצנחנים לאחר הנחיתה ביעד (נאמר ב"ע + 5), על מנת לספק לדיביזיה המוטסת אמצעים לניידות טקטית גבוהה. בדיביזיה המוטסת יש כיום גודו הטסה המספק את צרכי הניידות המידיים. הניידות יבילת האוויר הנוספת תעניק ממד נוסף להפעלה הטקטית של הדיביזיה המוטסת.

יכולת קיום (הישרדות)

הקריטריון האחרון שנדון בו מציג את השאלה: "האם יכול הכוח להתקיים מרגע נחיתתו על הקרקע?" לעניין זה מספר שיקולים: גודל הכוח, הציפיות מן הכוח, יכולת האויב להגיב, ואלה רק חלק מהשיקולים.

בתפיסה האסטרטגית המוצעת, שיסודה כוח מספיק שיוטל לקרב במהירות, הפעלת המרכיבים הקרביים של כל הדיביזיה המוטסת היא כמעט אקסיומה. דוגמות היסטוריות מלבנון ומהרפוב-ליקה הדומיניקנית מוכיחות כי הרוויית אזור היעד בכוחות מסייעת במידה רבה להבאת הסכסוך לכלל סיום מהיר, וזאת תוך אבדות מזעריות. נקודה זו הולמת מאוד את התפיסה האסטרטגית שדגשה הוא תגובה מהירה, ניידות אסטרטגית ופעולה מכרעת וקצרה. באותה רוח, אין מצפים מהדיביזיה המוטסת לנהל מבצעים

LAPES — Law Altitude Parachute. 6

Extraction System — מערכת הטלה נמוכה, מבוססת על הטלת הציוד מגובה נמוך במיוחד, כך שאין חשש לפיזור ההצנחה.

C-5A מטוס תובלה אסטרטגי

האורגני, כולל תותחים מדגם "וולקן" (20 מ"מ) וטילים נ"מ אישיים מסוג "רדאיי" לסיוע צמוד. בעיית הקיום (ההישרדות), בסופו של דבר, היא פונקציה של המשימה ושל הארגון לקרב, אולם היא מושפעת מהתלהבותו, מדמיונו ומאומץ לבו של הצנחן. מובן מאליו שקיימות מגבלות לארגון מבצע מוטס לפעולה מתמשכת. ניתן להתגבר על רבות ממגבלות אלה על-ידי אימוץ טקטיקה תוקפנית. על האחרות ניתן להתגבר על-ידי התאמה קפדנית של הכוח למשימה. הנתונים הפוליטיים והסביבתיים באזורים בהם עשוי הצבא לפעול בטווח הבינוני, המיעוט היחסי של משאבים ביחס למשימות הצפויות והרתיעה ממחויבות צבאית, ונסתפק בגורמים אלה בלבד, מחייבים מבנה מאוזן של צבא היבשה. על מנת להיות מכשיר יעיל ככוח לאומי, חייב צבא היבשה לאפשר אופציות מגוונות עם כוחות קרקע המסוגלים להגיב במהירות למצב נתון בעצמה המספיקה לביצוע המשימה. חלק מהפתרון טמון בקיומה של דיביזיה מוטסת במערך כוחותינו, ובהכנתה לדרישות שדה הקרב המודרני.

הפעולה של שריון אויב, כגון אזורים מיוערים בצפיפות, שטחים בנויים, שטחי ביצות וכו'. אלה דוגמות בלבד. ההגבלה היחידה היא בדמיונו של המפקד ובתעומו. אל לנו גם להתעלם מהעובדה שבאזורים רבים בעולם, במקומות בהם אנו עשויים לפעול, יעמדו לעזרת כוחותינו, תוך תחום זמן סביר, יחידות שריון של בעל-הברית. התביעה לארגן הגנה נ"מ חזקה מקורה בפחד מוגזם, כמו הפחד מהשריון. הגנה על מה? על פלוגות צנחנים ועל גדודי צנחנים המסתערים בתוקפנות על מרכזי פיקוד ותחזוקה ונסוגים לאחר מכן, או המניחים מארבים לטורי אספקה, או הנערכים ומניח להגנה בשטח קשה ששריון אויב לא יכול להגיע אליו, או הפועלים בלילה? כל אלה מהווים מטרה מפוקפקת למטוסי אויב. חשוב להדגיש שלפחות בתחילה חייבים מבצעים מוטסים להתנהל בשטף ככל הניתן, ולא בראשי אוויר מסודרים. מובן שארגון הגנה נ"מ חזקה, עקרונית ולטווח הארוך, הוא חלק מכל תכנית. יש לצפות שמטוסי חיל האוויר, הצי וחיל הנחתים יתנו עדיפות למאמץ זה שיושלם על ידי נשק הנ"מ

בה היא זו הקרייה לא-קונבנציונלית או תת-קונבנציונלית, ולא קונבנציונלית או גרעינית. אנו תמימי דעים עם הערכת הכותב, וזו תשמש לנו רקע מתאים למאמרו זה. צבא היבשה, בהכנותיו לשדה הקרב המודרני, שם דגש, כשאר הזרועות, על כוחות קונבנציונליים, וזאת על חשבון כוחות המתאימים לפעול בסוג הלחמה שהשתפתונו בו סבירה יותר: הלחמה התת-קונבנציונלית. כוחות אלה הם הכוחות למבצעים מיוחדים. כוונתנו פשוטה — להזכיר לאסטרטגים שלנו את התועלת, שלא עבר זמנה, הטמונה בקיומם של כוחות מיוחדים כאמצעי ליישום כוח צבאי אפילו בשדה הקרב "המודרני". לתזכורת זו הצדקה מיוחדת לאור העובדה שתורת היסוד המנוסחת בתקנון השדה FM 100-5 "מבצעים" מ-1 ביולי 76, עוסקת בסכסוכים קונבנציונליים וגרעיניים בלבד.

מאחר שתקנון שדה זה משפיע על כתיבת יתר החוברות התורתיות הטקטיות, קיימת סכנה שמלחמה קונבנציונלית עם טכנולוגיה מפותחת, תהיה המלחמה היחידה "התפורה" לצבא היבשה של ארה"ב בשנים הקרובות. אנו גם מאמינים שעל רקע הגישה הנוכחית של שדה הקרב הקונבנציונלי, מן ההכרח לשלב ביעילות כוחות מיוחדים באסטרטגיה רבתי. אורבת לנו סכנה שגבר הלחץ הממסדי באגפי המטכ"ל של הצבא להקטין כוחות אלה או לבטלם לחלוטין. נימוקים מסייעים להקטנה ולקיצוצים נוספים יתבססו על האמונה כי כוח אדם, ציוד וכסף ינוצל טוב יותר על ידי כוחות קונבנציונליים, וכי את הכוחות הקונבנציונליים הללו ניתן להתאים בעת הצורך, ובאלתור, לביצוע כל המשימות החשובות המוטלות על כוחות למבצעים מיוחדים.

רקע

תסריט המלחמה הקצרה אשר עליה מתבסס ה-FM 100-5 מעוגן במלחמת אוקטובר 1973. מלחמה זו פרצה תוך אתראה קצרת מועד, והיתה מהירה מאוד ואלימה. היא הציגה את שדה הקרב המודרני כשדה קטל ובו שחיקה עצומה של אנשים וציוד, יותר מכל שידענו בעבר. תגבורת והספקה חייבים היו להיות קרובים מאוד לחזית, ומוכנים

כוחות מיוחדים עדיין ישימים?

מייג'ר דיוויד שלכטר מייג'ר פרדי סטבס חיל האוויר של ארה"ב צבא ארה"ב

היכן הוא הנסיך שיכול להרוש לעצמו לכסות את ארצו בגייסות להגנתה... כך שאנשים היורדים מן העננים במקומות רבים, לא יספיקו להסב נזקים אין סופיים טרם שיובהל כוח להודפס...

בנג'מין פרנקלין
שגריר ארה"ב בצרפת 1784

בנג'מין פרנקלין, בעת שצפה בטיסת בלון אוויר חם בשנת 1784, לא העלה בדמיונו לחמה לא קונבנציונלית, או כוחות למבצעים מיוחדים¹ כפי שהם קיימים בימינו. אולם, הוא הרחיק ראות מאוד, והבחין במשמעות של העתקת הקרב לאזורי העורף של האויב, אל מקומות הצפויים פחות להתקפה והקשים כל כך להגנה. כיום עומדים לרשותנו כוחות צבא מיומנים ומנוסים בהעתקת מבצעים צבאיים אל תוך ליבה של אדמת האויב. באחת החוברות האחרונות של Military Review הופיע מאמר שנכתב בידי לוטננט-קולונל דונלד ווט, ושמו: "האם אנו מתכוונים למלחמה הלא נכונה?" הכותב טוען כי צבא היבשה האמריקני "מתכוון במרחץ לסוג הלא נכון של המלחמה והוא קרוב מאוד להחטאת סוג המלחמה שתתחולל כנראה במציאות". קולונל ווט מאמין כי וודאי יותר שלחמה שארה"ב תשתתף

* המאמר מתורגם מ-Military Review, פברואר 1978.

1. Special Operation Forces, כוחות אלו כוללים — כפי שיוסבר להלן — גם את "הכוחות המיוחדים" (Special Forces) שהם יחידה עצמאית בצבא ארה"ב, וגם כוחות נוספים.

דרום אפריקה ורודויה, הוכיחה אסטרטגיה זו כי כוחות נחותים יכולים לסכן כוחות עדיפים מהם.

אסטרטגיה של לחמה לא קונבנציונלית שולבה לראשונה במדיניות החוץ האמריקנית בהיקף נרחב על-ידי הנשיא קנדי מיד לאחר בחירתו ב-1960. כוחות למבצעים מיוחדים הוקמו במהירות, ותוך זמן לא רב הופעלו לשם יישום האסטרטגיה של התגובה הגמישה² במקומות שונים בעולם. הפעלתם הבולטת ביותר הייתה בדרום מזרח אסיה כאשר הוטל עליהם לחזק ולהרחיב את המאמצים של הכוחות המזוינים הוואט-נאמיים במלחמתם נגד פעולות החתרנות. עם גידול המאמץ המלחמתי, החלה ארה"ב לנהל מלחמה קונבנציונלית, שבוצעה בכוחות צבאיים רגילים, ואלו העמידו בצל את הכוחות למבצעים מיוחדים. בעקבות תקרית מפרץ טונקין³, הופעלו הכוחות למבצעים מיוחדים על ידי מפקדי הצבא בעיקר כסיוע למבצעים טקטיים, ולא לתפקיד שיועד להם במחשבה המקורית. שימוש זה בכוח המחיש את חוסר ההערכה לתפקידים ולמשימות של הכוחות למבצעים מיוחדים. חוסר הערכה זה נמשך, והוא מחזק את הנטייה הממסדית שלא לקיים כוח עצמאי ונמרץ.

לאור אופי המעורבות בדרום מזרח אסיה וסימום הבלתי מוצלח של מאמץ לאומי זה, נוטים רבים לכרוך את נפילת וואט-נאם וקמבודיה עם כישלון השימוש בכוחות למבצעים מיוחדים. טענה עוינת זו חיוקה תחילה את הנטייה להחליש את משקלם של הכוחות הבלתי קונבנציונליים בדוק-טרינה הצבאית האמריקנית, ולאחר מכן חיוקה את הנטייה לקצץ בתפקידיהם, ולבסוף לבטלם כמעט כליל. המציאות המדינית והצבאית שלאחר וואט-נאם הסיטה את מטוטלת העניין הצבאי חזרה

לשימוש מידי. מאחר שהמצרים והסורים השתמשו בצידוד ובטקטיקה סובייטיים, יישם צבא ארה"ב את חסריט מלחמת אוקטובר על זירת מרכז אירופה. לאור מגבלות תקציביות המכתיבות רבים מהמהלכים, אימץ הצבא תפישה של כוח מאוזן. בשל ההגבלה של תקרת סדר הכוחות בזירה, קוצצו אותם כוחות שאינם נחשבים כמסייעים באורח מידי וישיר לקרב בזירה האירופית, כגון יחידות שירותים וכוחות לפעולה מעבר לקווים.

מכאן שתקנון השדה FM 100-5 מנסה ליישם את הלקחים שהופקו ממלחמת אוקטובר תוך שינויים בהערכת טיבה של הסכנה. התקנון מגדיר את שדה הקרב החזוי במונחים של זירה אחת בלבד: מרכז אירופה, ויריב אחד בלבד: כוחות ברית ורשה. נקודת המוצא היא ההנחה שכאשר תפרוץ המלחמה יהיו כוחות ארה"ב במגננה ובנחיתות מספרית ולפיכך כדי להבטיח ניצחון יש להכריע בקרב הראשון. ובכל זאת, מתעלם התקנון מהיתרונות של חיסכון בכוח וההכפלה האפשרית של העצמה הטמונים בביצוע פעולות שיבוש ומהלומות בעורף האויב. הפוטנציאל הגלום ב"נכסים" אלו ניטל ביועין ממפקדיו של צבא נחות מספרית עוד לפני שהחל "הקרב הראשון".

מלחמה לא קונבנציונלית או תת-קונבנציונלית היא אחת מצורות הלחמה העתיקות ביותר. היא התפתחה כשיטה, כאשר עמים פרימיטיביים, נחותים מספרית, ניסו ללחום בשליטיהם או בפולשים זרים. פעולות גרילה מאורגנות ננקטו בעבר הרחוק נגד מצביאים כמו דריווש, אלכסנדר הגדול, וחניבעל. במשך הזמן, הוכר סוג לחמה זה כאמצעי לחיזוק אסטרטגיה קונבנציונלית. במלחמת העצמאות האמריקנית ננקטה שיטה זו דרך קבע על-ידי בני המושבות הלא-קדורים. הרוסים השתמשו בה נגד נפוליון, ומאוחר יותר נגד היטלר. הבריטים והאמריקנים השתמשו בה בהזדמנויות שונות במלחמת העולם השנייה, והאחרונים שבו והשתמשו בה בקוריאה. אולם, רק בתחילת שנות החמישים הפכה האסטרטגיה של לחמה בלתי קונבנציונלית לשיטה עצמאית. ע"י פגיעה בעולם החופשי במקומות כמו קובה, וואט-נאם, קמבודיה, צפון אירלנד,

2. תגובה גמישה — Flexible Response — אסטרטגיה המעוגנת בהנחה שישנן רמות חוקפנות שונות בתחום הבין לאומי, ושאת התגובה יש להתאים לסוג החוקפנות של היריב. — המערכת.

3. תקרית מפרץ טונקין אירעה בתחילת חודש אוגוסט 1964, כאשר ספינות צפון וואט-נאמיות תקפו ספינות של הצי האמריקני שעסקו בפעילות מודיעינית במפרץ. בעקבות התקרית גברה המעורבות האמריקנית במלחמת וואט-נאם.

גם לבצע פעולות עצמאיות.

ה"ריינג'רים" מאורגנים כדוגמת כל חי"ר קל בכיתות, מחלקות, פלוגות וגדודי חי"ר. הם מאומנים בחדירה אל שטחים מנועים בדרך האוויר, היבשה או הים. ייעודם העיקרי הוא לנהל מבצעים מיוחדים בכל מקום בעולם לפי הוראת סמכות הפיקוד הלאומית. מאז התארגנותם מחדש ב-1973, אין לראות ב"ריינג'רים" שוב כוח לסיוורם ארוכי-טווח בלבד, משום שהם מאומנים לפעולות נגד מטרות רגישות, טקטיות ואסטרטגיות, בכל תנאי קרקע או מזג אוויר. אולם, הם מוגבלים בטווח משום שהיקף מסגרות "הציפרניים הקרביות" (Combat Talon) של חיל האוויר מגביל את יכולת ההספקה בהיטס שבאחריות הכוחות למבצעים מיוחדים של חיל האוויר. ה"ריינג'רים" מוגבלים במשך השדה מפני שכוח העמידה המוגבל שלהם מחייב הגברת הסיוע הקרבי בתוך ימים אחדים.

צוותי SEAL של הצי בנויים ממחלקות דומות לצוותי "A" של הכוחות המיוחדים, ולהם הכשרה צבאית ויכולת חדירה לשטחים עוינים דומים. מבצעייהם נערכים בדרך כלל לאורך חופים או נתיבי מים פנימיים.

בטייסות לתפקידים מיוחדים של חיל האוויר נמצאים כיום רק מטוסים בעלי תכונות מיוחדות. הם מותאמים ללחמה בלתי קונבנציונלית, ללחמה פסיכולוגית או להגנת-פנים. רק ה-C-130E Combat Talon המשופר, המטוס החמוש במצבת ה-AC 130 H והמטוס החמוש נשאר במצבת הכוח. הטייסות למבצעים מיוחדים מיועדות בעיקר למשימות הטסה מיוחדות של כוחות קרקע, בכלל זה הצנחה של יחידות קטנות ומטען מוגבל בשטחים מנועים, וכן מבצעי חילוץ ומבצעי אוויר-קרקע אחרים.

הפעלת כוחות מיוחדים בקרב המודרני

מה מסוגלים הכוחות למבצעים מיוחדים לבצע בסוג המלחמה החזוי ב-FM100-5? בהשוואה לארה"ב, נוטים הסובייטים יותר לתמרון הכוחות, תוך שימוש מאסיבי בכוח אש מתואם בסיוע לכוחות התוקפים. תמרון כזה על פני מרחקים ההולכים וגדלים במהירות תובע רמה

לתפקידים המסורתיים של סיוע קרבי ישיר לנאט"ו, ולהגברת כוונות הכוחות לקראת מלחמה כללית. בהתאם לכך נוגסים תפקידים מוגדרים נתח גדול מתקציב ההגנה, ולאור התחרות הקשה על יתרת התקציב ניתנה לכוחות למבצעים מיוחדים עדיפות קטנה יחסית. עדיפות נמוכה זו מתורגמת לקיצוץ ניכר בכוח. אבל, על פי הנחיית משרד ההגנה, מקיימים בכל זרוע כוחות סדירים, בהיקף מוגבל, למבצעים מיוחדים.

הכוחות המיוחדים בצבא ארה"ב

לצבא היבשה האמריקני "כוחות מיוחדים" ויחידות "ריינג'רים"⁵. הכוחות המיוחדים מתאמנים ומתמחים במבצעי יחידות קטנות הכוללים פעולות ממושכות מעבר לקווי האויב, שמטרתן לארגן ולהפעיל כוחות מקומיים ולהנחית מהלומות ישירות על מטרות אסטרטגיות נבחרות. הריינג'רים מאומנים ומאורגנים כדוגמת גדודי חי"ר קלים למבצעים קצרים, כגון פשיטות, פטרולים או תקיפת מטרות בעורף האויב. צוותי הים-אוויר-יבשה של הצי (SEAL) דומים לכוחות המיוחדים, אך בנויים למבצעים ישירים וקצרים, בסביבה ימית. עיקר תפקידן של הטייסות למבצעים מיוחדים של חיל האוויר הוא לספק את האמצעים לחדירה עמוקה לשטחים עוינים או מנועים מכוחותינו במבצעים מיוחדים של כוחות קרקע, ולקיום כוחות אלה על-ידי הספקה בהיטס. העצמה הכוללת של הכוחות המיוחדים של הצבא האמריקני השתנתה במידה ניכרת, אולם התפיסה הבסיסית של "צוות A" כיחידת-יסוד והארגון של הכוחות נשאר בעינם. תפיסה זו מתבססת על "לְבָנָה מבצעת" של 12 לוחמים, המתמחים בשישה נושאים צבאיים: מבצעים, מודיעין, קשר, רפואה, נשק קל וכבד והנדסה. הצוות מסוגל לחדור אל שטח מנוע בדרך האוויר, הים או היבשה. למרות שמטרתם העיקרית היא "הכפלת כוח", כלומר — לאמן, לייעץ ולסייע לכוחות מקומיים צבאיים או צבאיים-למחצה בניהול לחמת גרילה, הרי שהם מסוגלים

4, Special Forces; סמלם — כומחות וירקות.

5, Rangers; סמלם — כומחות שחורות.

אחד מסתכם בלא יותר ממספר אחד בסטטיסטיקה, פלוס או מינוס מבודד, ללא אפקט ישיר הניתן למדידה על האסטרטגיה הרבתי, עשויה להשפיע על האויב ועל התוצאות בשל האפקט המצטבר שלה. קרב הצוללות באוקיינוס השקט במלחמת העולם השנייה הוא דוגמא טובה. מבלי שנערך קרב ימי מכריע, הייתה להטבעת אנייה אחר אנייה השפעה מצטברת על יכולתה של יפן לקיים את המאמץ המלחמתי שלה. ברור, אם כן, שפעולות אלו סייעו במידה רבה מאוד לאסטרטגיה באותה זירה.

אם כן, ערכם הקונבנציונלי של מבצעים מיוחדים הוא ביישומם המצטבר. למרות שאין הם תלויים במהלך המבצע בחזית עצמה, הם מסייעים

גבוהה של כושר פיקוד ושליטה. במצב זה גדולה חשיפותם של הסובייטים למבצעים בעורפם, העולים לחבל באחדות הכוח החשובה כל כך לכוחות התוקפים, ולהקהות את התקפת ה"בליצקריג" שלהם. אדמירל ג"ס ווייל, בספרו "אסטרטגיה צבאית: תיאוריה כוללת על שליטה בכוח", עוסק במה שנראה לנו כתמצית הרעיון של הפעלת כוחות למבצעים מיוחדים. הוא מבחין בשתי צורות מבצעיות שונות שאפשר שיתקיימו באותה תפיסה אסטרטגית: ה"רצועה" וה"צוברת". כאשר כל פעולה תלויה בהצלחתה בקודמתה, האסטרטגיה הינה מהסוג ה"רצועה". דפוס המבצעים הצבאיים המסורתיים מבוסס על רציפות. ברם, סדרה של מבצעים נפרדים, שכל

צוותי כוחות מיוחדים יופעלו נגד מטרות בעומק, תוך שימת דגש על צירי תנועה וקשר, על בסיסי אחסנה גרעיניים, על מרכזי תחזוקה ועל אישי מפתח פוליטיים או צבאיים. מטרות אפשריות אחרות הן קווי צינורות דלק ומים, מובילי טנקים, שדות תעופה, עמדות נ"מ, מאגרי אפסנייה ומחקני פיקוד ושליטה. בהמשך המלחמה יופעלו צוותי "A" במשימות של ארגון יסודות גרילה מקומיים.

צוותי SEAL של הצי יופעלו נגד מטרות לאורך דרכי המים והחופים, נגד בסיסי סיוע בים השחור ובים הבלטי וכן בחצי האי קולה⁶, תוך שימוש בציוד צלילה תת-מימי לביצוע החדירה. הם יתקפו מאגרי דלק ימיים ואמצעי סיוע ימיים אחרים.

סיוע אווירי יינתן ע"י מטוסי C-130E Talon שימריאו משדות שמחוץ לאזור הלחימה. מטוסים אלה יטיסו אנשים ואמצעים לחידוש אספקה בטכניקת חדירה של טיסה מהירה בגובה נמוך ככל האפשר. בהגיעם לזירה, יספקו מסוקי חיל האוויר, המיועדים למבצעים מיוחדים, את צרכי ההטסה האנכית, כולל חילוץ, הספקה, ופניו. ראוויה לציון העובדה שהמסוקים למבצעים מיוחדים של חיל האוויר, המוגבלים במספר, הם המסוקים היחידים בכוחותיה המזוינים של ארה"ב המיועדים למבצעים מיוחדים. משונה למדי שאין לצבא היבשה מסוקים דומים למבצעים מיוחדים⁷. לכוחות המיוחדים יש יכולת הטבעה בארגונם להלוו מעבר לקווים עוד לפני שמושגת השמדת הכוח הקרבי העיקרי של האויב. הם יכולים לתרום להריסת כוחות התוקפן ולהתמוטטות מבלי להיגרר לקרבות הכרעה. תרומתם היא הרחבת האפשרויות להפעיל כוח צבאי נגד מטרות הקנוניות מפאת מרחקן מהכוחות הקונבנציונליים, ומשום שאין הן ניתנות לתקיפה על ידי מטוסי קרב-הפצצה טקטיים. פעולות מעבר לקווים הופכות על פיה את שגרת הקרב הרגילה.

ומחזקים את המאמץ הכולל. על כן, מוסיף אדמירל ווילי, "כשהם מופעלים במשולב עם אסטרטגיה 'רצופה' נגד מטרות חיוניות, אזי במקרים רבים, בשל מבנה כוחו של האויב, השפעתה של האסטרטגיה המצטברת היא הגורם המבדיל בין ניצחון לכישלון של האסטרטגיה הרצופה." על הכוחות למבצעים מיוחדים לפעול מעבר לקווים במגמה לשבש את אחדותו של התוקף, תוך מאמץ להגיע לאפקט מצטבר קרבי. בשיטות פעולה של קומנדו, בטקטיקה של פגע וברח, עליהם לשבש פיסית ופסיכולוגית את הדרג השני, ואת אלה הבאים בעקבותיו. יש להפעיל בשלב מוקדם כוחות למבצעים מיוחדים לשם פגיעה בצירי ההתקדמות של האויב, בנקודות חיוניות, כמו מרכזי תחזוקה, אזורי אסון גרעיניים, נקודות תדלוק ואנשי מפתח. על-ידי סיכול חופש התנועה של האויב, תקיפת מרכזי פיקוד ושליטה ועל ידי שיבוש תקשורת ותחזוקה, יתקשו הסובייטים להגבר כוחותיהם ולהגיב בזמן. שני אלה הם יסודות חשובים בתמרון ההתקפי שלהם. רק הפעלתם של כוחות למבצעים מיוחדים בעורפו של האויב, בשילוב עם הגנה פעילה, יקנו לצבא היבשה מכפלת כוח בת סיכוי להילחם ולנצח מעמדת נחיתות מספרית.

הריינג'רים, הכוחות המיוחדים, צוותי SEAL של הצי והטייסות למבצעים מיוחדים של חיל האוויר, הפועלים במסגרת כוח משימה לא קונבנציונלי משולב, יכולים להעניק למפקד הזירה את העומק והגמישות הנוספים החיוניים כל-כך לניצחון. הם מסוגלים להשפיע על עורפו של האויב ללא תלות במהלך בקו החזית. אזור הקרב של הריינג'רים נימצא לפני הגייסות המחפים ולפני קו תיאום האש הקדמי. בנצלם טקטיקה של יחידות קטנות, ינועו הריינג'רים בשטחים שבין דיכויות האויב והיחידות המסייעות והמשרתות של הדרג הגבוה, ישבשו תקשורת, יפגעו במוצבי פיקוד ושליטה, יהרסו מאגרי אפסנייה, ישמידו יחידות הגנה אווירית ואמצעי שיגור גרעיניים. בנוסף לכך יכולים הריינג'רים להעביר דיווח מודיעיני כמעט ב"זמן אמיתי" על תנועות אויב באמצעות תשדורות אלחוט מואצות (Burst Radio Transmissions).

6. בחצי האי קולה שבצפון סקנדינביה ריכזו הסובייטים בשנים האחרונות כוח רב, המסב דאגה בנאט"ו לגבי ביטחון האגף הצפוני של המערב. — המערכת.

7. בארה"ב יש לצבא היבשה זרוע אוויר משלו. — המערכת.

למבצעים המיוחדים הסובייטיים וכל הכוחות של ברית ורשה אינם מיועדים להילחם בקרבות מכריעים, אלא לנפץ את אחדותו של האויב, לגרום למהומה ולמבוכה ולהשיג אפקט של הלם. אף כי לסובייטים עדיפות מספרית בכוחות טקטיים, הם מתכוונים להשלים את התקפתם הקונבנציונלית בהתקפות מסייעות בעורפנו. ברור כי הסובייטים מכירים בערכם של כוחות למבצעים מיוחדים.

כיום עומדים לרשות נאט"ו כסיוע גדוד אחד של "הכוחות המיוחדים", פלגה אחת של SEAL של הצי, וטייסת אחת של מטוסי Talon של חיל האוויר. לדעתנו אין בכוחות אלה כדי לתח תשובה לצרכי הזירה. בתיאוריה, אם מודעים לתפיסת הכוח המאוון, יכול צבא היבשה להתגבר על חוסר איוון זה על ידי שימוש במרכיבים מהיחידות שבחזית להקמת כוחות משימה מאולתרים. למעשה, תהיה אופציה זו בת ביצוע רק לגבי אותן יחידות שמשמיות מסוג זה מוטלות עליהן בתכיפות, שרמת אימונן גבוהה, ושהמשמיות המיוחדות תחייבנה שינויים מוגבלים בלבד בשיגרה הידועה להם. אולם, אין כיום בצבא היבשה חיילים מאומנים בעלי המיומנות, הכישורים וההבנה הנדרשים לביצוע משמיות כאלה. גם מיומנות לביצוע מבצעי יחידות קטנות אינה נחלת צבא היבשה כיום. אימון תוך ביצוע בימי מלחמה יהיה בגדר אסון ובמיוחד באירופה, שם היחידות מורגלות בכוננות לקרב המכוונת לפעילות בשדה הקרב העיקרי, ולא למבצעים בעורף האויב. שאלה גדולה היא אם מפקד שלרשותו כוח נחות כמותית, יסכים שחייליו המאומנים ביותר יפנו את עמדותיהם בקו החזית על מנת להילחם מעבר לקוים. ברור שעל רקע "מלחמת הבזק" ולאור תפיסת הכוח המאוון היום, לא יעמדו לרשותנו כוחות מספיקים למבצעים בעורף האויב, שיכוונו לשיבוש יעיל של המתקפה הסובייטית.

סיכום

ניסינו להזכיר לאסטרטגים של ארה"ב את התועלת בכוחות למבצעים מיוחדים כסיוע לקרב העיקרי. מקובל עלינו שצבא היבשה לא ישנה את

הטקטיקה של כוחות למבצעים מיוחדים מחייבת הימנעות מכניסה לכל קרב הכרעה שבו הם עלולים לספוג אבדות כבדות יחסית. על כן הם מנצלים שני יסודות חיוניים במלחמה: עיתוי והפתעה. מטרות חיוניות תותקפנה בעיתוי שהאויב מצפה לו פחות מכל.

ההשקפה הסובייטית

אין ספק כי לחמה בלתי קונבנציונלית מקובלת על הסובייטים כאמצעי לחימה רב עצמה. ביצוע הכנות יסודיות ועקביות ללחמה לא קונבנציונלית הוא מרכיב יסודי במדיניותם. עידן הנשק הגרעיני לא שינה את תפיסתם, כפי שהגדיר זאת סלבו בולז'אק:

לאחר הריסת ערים, תעשיות וצבאות באמצעות נשק גרעיני, עדיין יישארו בחיים תושבים ובוודאי שרידים מהכוחות הלוחמים המסוגלים להילחם באויב בשיטות לא קונבנציונליות, להטריד אותו ולמנוע ממנו את הניצחון הסופי.

הסובייטים מדגישים את השימוש בכוחות מוטסים למבצעים בעורפו של האויב, וממשיכים לחזק כוחות אלה. בצבא הסובייטי ישנן כיום שמונה דיביזיות מוטסות. משלימים כוח מוטס זה רגימנטים של מסוקי קרב המוצבים במזרח גרמניה, ולהם כושר הטסה של מספר גדודי רובאים ממוכנים "המיועדים לפעול לפני כוחות ההלם הסובייטיים לשם השתלטות על מעברות נהר חיוניות". בנוסף לאלה אומן קומנדו אווירי, הנקרא Reidoviki, לחידרה ארוכת טווח לשם תקיפות פתע בעורף האויב. בכל דיביזיה רובאית ממוכנת מאומנת פלוגה אחת כיחידת קומנדו הנקראת Vysotniki. זוהי יחידת עילית של הגייסות המוטסים. פלוגה זו מאומנת לצניחה חופשית מגובה רב למשימות סיור וחבלה. כוחות מיוחדים אחרים של ברית ורשה משלימים את הכוחות האורגניים הסובייטיים. יחידות אלה כוללות את גדודי הצנחנים מס' 5 ומס' 40 של מזרח גרמניה, המוצבים בפרורה שבאי רוגן בים הבלטי, את הדיביזיה המוטסת השישית הפולנית המוצבת בקרקוב, ואת הרגימנט המיוחד מס' 7 הצי'קוסלובקי שבסיסו בהולשאו. כל הכוחות

ארגון מחדש חייב להיות תולדה של חשיבה מחדש על התועלת בכוחות למבצעים מיוחדים כיסוד לגיטימי בכוחנו הצבאי.

סבורים אנו כי ב-FM 100-5 אין תשובה. קיימת אי-בהירות בולטת, ואין פתרונות לבעיות רבות בכל הקשור לתגובותינו בעתיד לאיומים על האינטרסים החיוניים שלנו מחוץ לארה"ב. בין אם ימומשו איומים אלה בעתיד ובין אם לאו, הסכנה קיימת, ועל כן תקפה התביעה לגיוון כוחות המסוגלים לתת תגובה "תפורה" לתנאים. התחרות של "אלה או אלה" בין כוחות קונבנציונליים וכוחות מיוחדים, שנפחה בגין מגבלות תקציביות, תקרות-שיא לעצמת הכוחות, יריבות בין הזרועות ותפיסות שונות של האיום, היא חמורה ופוגעת בכוננות הלאומית. לדידנו, תקנון שדה יסודי כמו FM 100-5 הינו קצה הקרחון. כדבריו של לוטננט-קולונל ווט:

"אני חולק על התבונה שבהכרזה קבל עולם שלא נשתתף בצורות סכסוך מסוימות. אין זו אלא גושפנקה לצרינו להזמינו ליטול חלק דווקא בצורות אלה, כדי להציגנו כאימפוטנטים הלכה למעשה".

כיוון הכנותיו, ועל כן יש להכין כוחות למבצעים מיוחדים במסגרת הפעילות הקיימת, שאם לא כן עלינו לשים תווית "לא ישים" על מבצעים מיוחדים. אם כך ייעשה, יהיה זה לדעתנו צעד ראשון בתהליך ממסדי שיביא לחיסול הכוחות.

הצבענו על העובדה שהסובייטים הועידו כוחות ניכרים למבצעים באזורי העורף, ואין הם מסתפקים, כנראה, בכוחות אלה. האסטרטגיה שלהם עלולה להתפתח פחות לכיוון הגישה של מתקפת-מצח מאסיבית, ויותר לכיוון הגישה של "מתקפת חדירה". כוונתם תהיה ליצור לחץ על מפקדינו בדרג הטקטי, ולהביאם לכלל החלטות-מפקד מוטעות.

בעוד שהסובייטים שמים דגש על פלוגות Vysotniki שלהם, הורחק הדגש האמריקני מיחידות מיוחדות לביצוע מבצעי קומנדו. יחידות כאלה תפעלנה בטווח הביניים שבין "הכוחות המיוחדים" לבין הריינג'רים. בעבר, במקום לעצב מחדש כוחות קיימים, העדיפו לעסוק בהגדרות תפקידים ומשימות כדי לספק פתרונות תיאורטיים. הפתרון הטוב ביותר יהיה בארגון מחדש, שמטרתו להביא כוח "פלאיים" כזה לכלל קיום. מכל מקום,

פרשיות קרוב

קודם לכן, בהיותו בן 66, ומעולם לא היה בסיציליה. חלקם של האיטלקים במערך ההגנה על האי כלל 12 דיביזיות. שש דיביזיות התפרסו בעמדות הגנה קבועות לאורך החוף, ושש דיביזיות היו ניידות. מתוך שש הדיביזיות הניידות, התפרסו שתי דיביזיות מעולות ("ליבורנו" ו"נאפולי") באזורי הנחיתה וההסתערות הצפויים של כוחות בעלות-הברית.

פילד-מרשל קְסֶלְרִינג ביקר בסיציליה במאי 1943 בכדי לדון בהסדרי ההגנה על האי, ובסופו של דבר הגיע להסכם עם האיטלקים, לפיו יספקו הגרמנים ארבע דיביזיות. רק שתיים מהן היו מוכנות בזמן נחיתת כוחות בעלות-הברית: הדיביזיה המשוריינת ה-15, שחנתה בחלק המערבי של האי, והדיביזיה של הָרְמָאן גְרִינג, שנקראה רשמית "דיביזיית הצנחנים המשוריינת של הרמאן גרינג". דיביזיה זו השתייכה לחיל האוויר הגרמני, ועתידה היתה לקבוע את מטה בקאלטאגירון, במרחק 40 ק"מ מזרחית לג'לה. רצה הגורל, ורבים מהצנחנים האמריקנים נועדו לנחות בשטח שבין דיביזיה גרמנית זו ואזורי הנחיתה של הכוחות שנועדו להגיע לחופי ג'לה וסקוֹגְלִיטִי בדרך הים. דיביזיית החי"ר האמריקנית הראשונה נועדה לנחות סמוך לג'לה, ודיביזיית החי"ר ה-45 — סמוך לסקוֹגְלִיטִי. חטיבת הצנחנים ה-505 עתידה היתה לנחות במפורז בשטח שמעבר לקווי החית של שתי דיביזיות אלה, כשחייליה מתרכזים בכיוון ג'לה — לא בדיוק באופן בו תוכננה נחיתתה.

הצניחה

ביולי 1943, נועדו כוחות בעלות-הברית להיות הפולשים האחרונים לסיציליה, ואנו, צוות-הקרב של החטיבה המוצנחת 505, נועדנו לשמש חד חנית של הפלישה. היום הגורלי, ה-9 ביולי 1943, התקרב במהירות. היינו כה טרודים בהכנות של הרגע האחרון, עד כי בטרם תפסנו מה קורה, מצאנו עצמנו מכונסים בקבוצות קטנות מתחת לכנפי מטוסי ה-C-47 שלנו, מוכנים להעמסה והמראה. חבילות כה רבות של ציוד המיועד להצנחה נעזמו מתחת למטוסים, עד שנראה היה כאילו הם גוררים אתם את הקרקע

צניחות בסיציליה

גנרל גיימס גאבין*

סיציליה, האי דמוי המשולש, של 15,882 קילומטרים מרובעים אדמה קשוחה והררית, היא קרש-קפיצה בין אפריקה לאירופה. מזערית ודלת משאבים מלהיות עצמאית, אך גדולה מכדי שיתעלמו ממנה, מילאה סיציליה תפקיד-מפתח בקורותיו של העולם המערבי מאז שחר ימי ההיסטוריה. מיקומה האסטרטגי, בחלק הצר ביותר של הים התיכון, הקנה לה את הכינוי "פְּלִימֶפֶסֶט של ההיסטוריה"¹. יוונים ורומאים, קרתגים ומורים, נורבגים וספרדים — לא היו אלא חלק מאלה שכבשוה בזה אחר זה במהלך מלחמותיהם. "תמיד נאנסת אך לעולם לא נאהבת" — כך תיאר אותה אחד הסופרים. אחרוני הכובשים היו הגרמנים, ואנו, כוחות בעלות-הברית, עתידים להיות עתה הבאים בתור.

במלחמת העולם השנייה מילאה סיציליה תפקיד חשוב גם במאמץ המלחמתי של הגרמנים, אשר בנו על אדמתה מערך מעולה של בסיסי אוויר שסייע לכוחות רומל בקרבות שנערכו בצפון אפריקה. בעת התקפת כוחות בעלות-הברית היו בה 30 שדות תעופה. מעניינת למדי היא העובדה, כי עקב חשיבותו ההולכת וגדלה של הכוח האווירי במהלך הלחימה, הפכו בסיסים אלה ליעדים הראשונים של כוחות בעלות-הברית בהתקפתם על האי ובהשתלטותם עליו. לפיכך היו בסיסים אלה מוגנים היטב.

הגנתו של האי הופקדה בידי גנרל גוזוני ששימש כמפקדה של הארמיה האיטלקית השישית. הוא פרש משירותו הצבאי כשנתיים

* פרק מספרו "הדרך לברלין", העמיד לראות אור בהוצאת "מערכות".

1. פְּלִימֶפֶסֶט — קלף או גומא מחוקים שחוזרים וכותבים עליהם. בהשאלה — חפץ שנעשה בו שימוש חוזר ונשנה.

רק הטייסים וצוותי האוויר. בדקנו סופית את הציוד האישי, והתחלנו להטעין את המטוסים. הציוד האישי כלל: רובה או קארבין, מנות-קרב, מים, סכין, רימונים, מצפן, ופה ושם גם באוקה. הבאזוקות היו הציוד החשוב ביותר, כיוון שהן היו הנשק היחיד אשר באמצעותו יכלו הלוחמים להעסיק את כוחות השריון הגרמניים בתנאים מתקבלים על הדעת. הטייסים האיצו את מנועי המטוסים, והיינו מוכנים לנוע על פני המסלול. ברגע זה טיפס בריצה אל דלת המטוס אוויראי מהתחנה המטאורולוגית כשהוא קורא: "קולונל גאבין, קולונל גאבין כאן?" "אני כאן." ענית, ואז שאג: "אמרו לי למסור לך, כי מהירות הרוח הצפויה היא 56 קמ"ש מכיוון מערב למזרח", והוסיף — "הם חשבו שזה יעניין אותך". זה אכן עניין אותי, אך לא יכולתי לעשות דבר בקשר לכך. אימוני צניחה היו בדרך כלל מתבטלים כשמהירות הרוח הגיעה ל-24 קמ"ש כדי למנוע פגיעות מיותרות. מעטים מאתנו צנחו כשמהירות הרוח עלתה על 40 קמ"ש. אך עתה, כבר היה מאוחר מדי לשנות את התכנית. נוסף לכך, הסכנות שעמדו לפנינו היו גדולות יותר מהסכנה שבצניחה כשמהירות הרוח היא 56 קמ"ש.

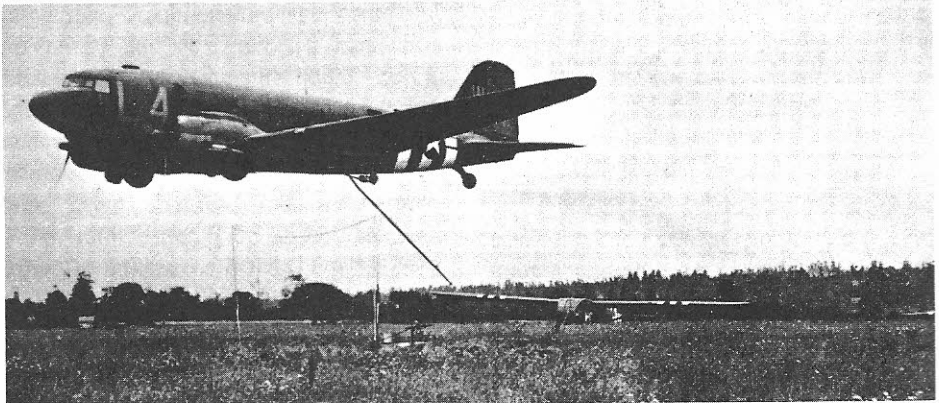
הרוחות החזקות שהשתוללו, סחפו את כל צי המטוסים מזרחה, הרחק מאזורי הנחיתה המתוכננים. טייסים אחדים התקרבו עם מטוסיהם ליבשה לאורך החוף המזרחי של סיציליה, ולאחר מכן חזרו לים כדי להקיף את האי

שמתחתם. מרחוק הם נראו בדיוק כמו אווים מפותמים. מטעמי ביטחון-שדה לא גילינו לחיילים מראש מהו יעד טיסתנו. זאת נודע להם רק לפני רגע ההמראה ממש. לכל אחד ניתן אז פתק קטן שעליו היה כתוב:

חיילי צוות-הקרב של חטיבה 505!
הלילה אתם יוצאים למשימה מבצעית, לה מצפה עמנו ואחו כל עמי העולם החופשי מזה שנתיים. אתם תהיו חוד החנית של כוח אמריקני שינחת באי סיציליה. עשינו את כל ההכנות כדי לא להשאיר מקום ליד המקרה. בידיכם האמצעים הדרושים לביצוע המשימה, וכדי לסייע לכם בכך, עומד הכן הכוח האווירי הגדול ביותר בהיסטוריה העולמית. עיני העולם נשאות אליכם. כל העם האמריקני מלווה אתכם בתקוותיו ובתפילותיו...

ג'יימס מ' גאבין

התכנית הייתה פשוטה (מפה 1). לאחר המראה מתוניסיה במבנה עורפי, אמורים היינו לטוס דרך האי לינוסקה לאי מאלטה, ומשם לפנות שמאלה בזווית ישרה ולהגיע לחוף הדרום-מערבי של סיציליה. הייתה זו נקודה חשובה בתכנית — בהתקרבונו לסיציליה אמורים היינו להבחין באי מצדו הימני של המטוס. ההוראות קבעו שכולנו חייבים לצנוח, אפילו אם יתעוררו ספיקות כלשהם באשר למקום הימצאותנו. לצפון אפריקה חוזרים

לאחר הנחיתה על הקרקע הצליחו חיילי הגדוד להתארגן מחדש, למרות שנחתו בין מצדיות ענקיות ובאזורים שהיו ערוכים להגנה. המצדיות של האיטלקים היו עניין מחריד. הן היו בנות קומות אחדות, ופה ושם נקבעו בהן חרכי ירי, מהם אפשר היה להשקיף על המצדיות האחרות. הלוחמים למדו במהירות, שכדי להשתלט על המצדיות, עליהם לירות ללא הרף לתוך חרכי הירי, עד שאחד החיילים יוכל להתקרב אליהן ולהשליך לתוכן רימון. הגדוד לחם כמעט כל הלילה, וכשהאיר היום כבר התקבצו מרבית אנשיו. לאחר מכן נעו אלה לכיוון החוף, סמוך לכפר הנשקף על העיר מארינה די ד'אגוסטה, והתארגנו במערך הגנה היקפי.

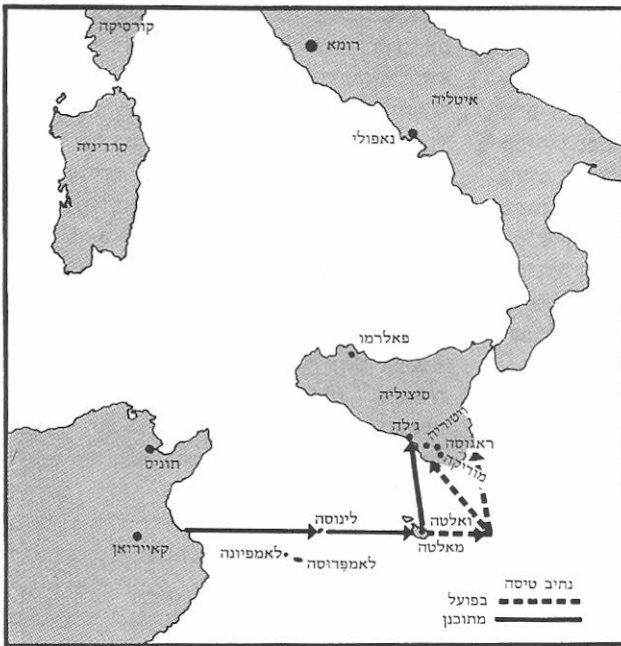
בינתיים נורתה עליהם אש ממקלעים ומצלפים מעבר גבעה שנמצאה סמוך למקום בו שהו קודם לכן. ספינה בריטית הופיעה לא הרחק מן החוף, ומארק אלכסנדר גילה, שיש בין אנשיו סגן, שיוכל ליצור קשר עם הספינה באמצעות איתות פננס בשפת המורס. הם בקשו סיוע אש על מדרונות ההרים שנמצאו מצפון לעמדותיהם. מארק אלכסנדר דיווח על כך מאוחר יותר: "הספינה ירחה מיד שני מטחי אש. המטח הראשון עבר מעל לראשינו בגובה כ-20 מטרים, והאמינו לי, שכל ההרים עלו באש. ביקשתי הפסקת-אש, והצלפים לא הטרידו אותנו יותר כל הלילה." כשהאיר יום ה-11 ביולי, פנה גדודו של מארק אלכסנדר צפונה, ונע בכיוון ס' קרוס קאמרינה, כשהוא נעזר לנשיאת הנשק והתחמושת בחמורים, בעגלות ובמריצות. בצהריים כבש הגדוד את ס' קרוס קאמרינה, ובשעות אחר-צהריים השתלט גם על ויטוריה. הגדוד הצטרף לדיביזיה המוססת ה-82 ב-12 ביולי. גם אלה מאתנו שנחתו סמוך יותר לאזורי המטרה לא התבטלו בינתיים.

צנחנים נגד טנקים

עתה כבר היה אור יום מלא, והשעה הייתה 8:30 לערך. הלכנו כקילומטר והגענו למסילת ברזל קטנה שחצתה את הכביש. מימין לכביש היה ביתו של שומר מחסום הרכבת. המחסום היה מוט מפוספס, שאפשר היה להורידו, כדי לסמן לתנועת הרכב והעגלות על התקרבותה של הרכבת. מולנו, במרחק של כ-800 מטרים הייתה גבעה שגובהה 30

ולהגיע אל החוף הדרום-מערבי. כמה הצנחות בוצעו ממש לפני הצבא הבריטי. הצנחנים היו מהגדוד השלישי וממפקדת החטיבה. הבעיה הראשונה שנתקלו בה להפתעתם הייתה, שלבריטים הייתה סיסמת זיהוי שונה משלהם. סיסמת הזיהוי של האמריקנים הייתה "ג'ורג' מארשאל". כלומר, חייל אמריקני הפוגש באותו לילה מישוהו בלתי מוכר, היה חייב לקרוא לעברו "ג'ורג'". התשובה הצפויה להתקבל מעמית צריכה הייתה להיות "מארשאל", ולא — יש לפתוח באש. לעגמת נפשם גילו האמריקנים שהקריאה "ג'ורג'" נענתה במטח יריות. אירי אדמוני, גדול וגברתן, שהתנשא לגובה שלמעלה מ-180 ס"מ, ושמנה עם מחלקת החבלה של הרג'ימנט, סיפר לי אחר כך על חוויותיו. כשקרא "ג'ורג'" בפעם הראשונה, ירו עליו, ולכן החליט להתחבא, לחטוף את החייל הבריטי הראשון שזיזמן בדרכו, ולהסביר לו את מצבו האומלל. עד מהרה עבר על ידו חייל בריטי. הוא זינק ממחבואו, התנפל על החייל, קשר את ידיו לצדי גופו, וגילה לו את זהותו. בדרך זו למד את סיסמת הזיהוי הבריטית ונותר בחיים. פְּלָגָה זו נלחמה לצדם של הבריטים משך ימים אחדים, אך הועלתה לבסוף על ספינה, נשלחה לאזור החוף שעל יד ג'לה, והצטרפה לכוחות האמריקניים שנחתו שם.

הגדוד השני, בפקודו של רב-סרן מארק אלכסנדר, היה השני שנחת הרחק מזרחה. הוא נחת כ-24 ק"מ מזרחה לג'לה, סמוך לעיר ס' קרוס קאמרינה. עיר זו מופיעה רבות בתיאורי מלחמות הפילופונסים, שנכתבו בידי תוקידידס. כטיסה מעל לים התיכון עמד רס"ן אלכסנדר בפתח דלת המטוס, ועקב אחר התקדמות המטוס, כשהוא מחפש ציוני דרך מוכרים. נורת האתראה האדומה, שתפקידה לסמן לצנחנים להתכונן לזינוק, נדלקה, והלוחמים קמו על רגליהם והחלו להתכונן לצניחה. לפתע, בערם טסים מעל הים, נדלקה הנורה הירוקה. החיילים ניסו לדחוף את רס"ן אלכסנדר החוצה, אך הוא הצליח להורפס. הוא רץ לחלק הקדמי של המטוס לשאול את הטייס לפשר הדבר, ונענה כי "טייס המשנה מיהר מדי". לאחר כמה דקות נוספות של טיסה, הם עברו מעל לחוף, כשאש נותבת נורית לעברם, והגדוד צנח.

מפה 1: נתיב הטיסה לסיציליה

האגן ממפקדת הגדוד השלישי, אשר דיווח לי שהגדוד בדרכו אלינו. לשאלתי — היכן "פגז" — השיב, שהלה חוזר לדיביויה 45, כדי לדווח על המתרחש. הוריתי להאגן שחיילי הגדוד יורידו את תרמילי המסע שלהם, ויתכוננו להחקיף את הגרמנים ברגע שיופיעו על הגבעה. בינתיים הצטרפה אלינו מחלקה מדיביויה 45, שהגיעה לשם במקרה, אשר השתייכה לפלוגה של חטיבת החי"ר ה-180. היו אתנו גם מלח אחד או שניים, שהגיעו עם כוחותינו שנחתו בחוף. גייסנו גם אותם. ההתקפה התבצעה כמתוכנן, וחיילי החי"ר הגיעו לפסגת הגבעה, והמשיכו בהתקפה גם מעברה השני. כשעברו את פסגת הגבעה, הלכה האש וגברה. היינו על סף שלב רציני ביותר במהלך התקפתנו. לא הייתה זו פעולת סיור או פעולה מחלקתית. אש מרגמות וארטילריה הומטרה על הגבעה, ואש כבדה נורתה גם ממקלעים. חששתי שיאגפו אותי מימין; על חלק מחיילי דיביויה החי"ר ה-45 היה להימצא משמאל, למרגלות הגבעה בכיוון החוף, אך האגף הימני של כוחותי

מטרים. השיפוע בדרך אל הפסגה היה הדרגתי. משני צדי הכביש היו עצי זית, ודשא חום-צהוב, שנשרף בקרני שמש הקיץ החמה של סיציליה, כיסה את האדמה שמסביב. האש שנורתה מכיוון הגבעה התגברה. אמרתי לסגן וושרל להתפרס עם מחלקתו בצד ימין ולהתקדם על מנת להשתלט על הגבעה. בינתיים הודעתי ל"פגז" להביא את גדודו במהירות האפשרית.

נענו קדימה. אני הייתי עם וושרל. לאחר שצעדנו כמה מאות מטרים, התחזקה האש שנורתה לעברנו. כשהתקרבנו לפסגת הגבעה, ניתן עלינו ברד של עלים וענפים, שנקרעו מעל העצים בשל הכדורים שחלפו דרכם. שמענו זמזום כאילו נחילי דבורים מתקרבים אלינו. דקות אחדות אחר כך נפגע וושרל ונפל. כמה חיילים נפגעו אף הם, ואחרים המשיכו לזחול קדימה. לאחר זמן קצר נורתה לעברנו אש חזקה מנשק קל, אשר רתקה אותנו לקרקע. אך בשלב זה לא אירע דבר מלבד חילופי אש אלה. עשיתי דרכי חזרה למסילת הברזל, ותוך עשרים דקות הצטרף אלי רב-סרן

אם הצטרפו אלינו חיילים נוספים. ואכן נוספו אלינו חיילים אחדים. סגן מאי נפגע מרסיסי פגז מרגמה. שוחחתי עם הצוותים של שני תותחי ה-75 מ"מ והדעתי להם, שאנו נישאר על הגבעה בכל מחיר. הסכמנו שהם ימשיכו להסתתר, ויירו לעבר גחונם של הטנקים הגרמניים ("הבטן הרכה" — מקום בו השריון פחות עבה). ברגע שיופיעו על פסגת הגבעה. הייתה זו טקטיקה מסוכנת אך גם הפעולה היחידה שיכולנו לעשות, כיוון שהטנקים פגיעים בגחונם. הייתר לחוש בדעתי, שאם הטנקים יעברו אותנו, נישאר ונלחם בחיילי החי"ר.

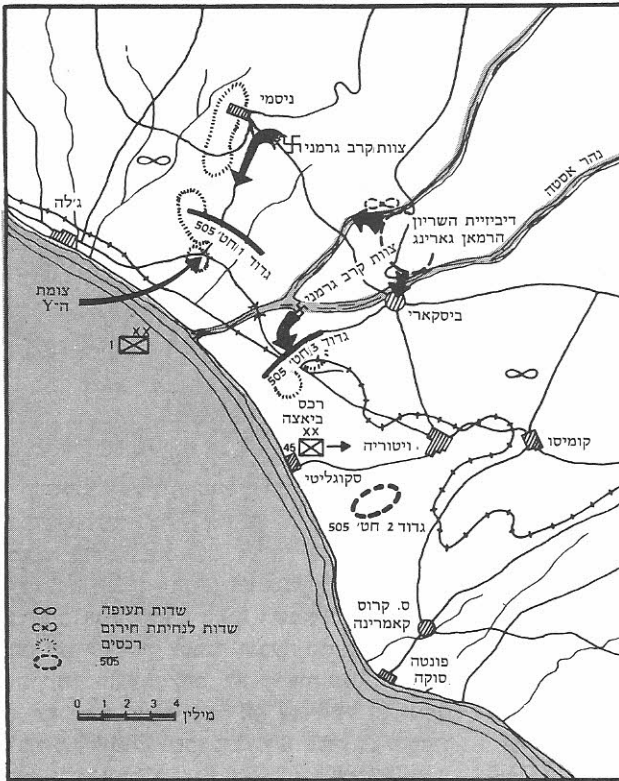
ניסיתי שוב לחפור לי שוחה, ואז התברר לי, שלעולם לא אוכל לחפור לעומק הדרוש. לכן החלטתי לחפור את החלק הקדמי של השוחה בעומק של כחצי מטר, ואת החלק האחורי, בעומק של כ-30 ס"מ, כך שאם אשב בתוך השוחה כשראשי בין ברכי, יוכלו הטנקים לעבור מעלי מבלי לגרום לי נזק רב. מפעם לפעם, כשהנסיבות הרשו, המשכתי בניסיונות החפירה שלי. בעיצומה של הלחימה, הופיעו מעל לראשינו — לראשונה — מטוסי ה"מסרשמיט" של הגרמנים. להפתעתי, הם התעלמו מאתנו, והתקיפו שוב ושוב את ביתו הקטן של שומר מחסום מסילת הברזל. הם חשבו ודאי שזוהי עמדת הפיקוד, ומחשבתם לא הייתה נטולת היגיון. אותנו, שנמצאנו סמוך לפסגת הגבעה, לא התקיפו כלל. חיילים נוספים המשיכו להצטרף אלינו. לאש שנורתה עלינו מנשק קל נוספה עתה אש טנקים.

קצין ממטה החטיבה שהיה אתי, קפטיין אל אירלנד, הציע שנחזור לדיביזיה 45 ונבקש סיוע. היה זה הרעיון הטוב ביותר ששמעתי במשך אותו יום. הייתי כה טרוד במציאת פתרון למשבר הטקטי שנקלענו לחוכו, עד שאפשרות זו אפילו לא עלתה על דעתי. אש המרגמות שנורתה לעברנו נמשכה בכל עצמתה. נעתי לאורך גב הגבעה, כדי לבדוק את מצב האבטחה באגף הימני, ואת עמדות תותחי ה-75 מ"מ. החיילים גררו עצמם באיטיות קדימה. לפתע מצאתי עצמי שוכב על הקרקע. הועפתי באוויר מעצמת הזעזוע. הדרך הטובה ביותר להגנה מפני זעזוע כזה הייתה, לפרוש את כפות הידיים על הקרקע. כבעת "שכיבות סמיכה", וכך לקלוט את טלטולי הקרקע.

היה חשוף כולו, ובשלב זה לא היה לי את מי לשלוח כדי להגן עליו. לפי כללי תורת הקרב, אם טור השריון הגרמני יגיע מכיוון ביסקאר, הוא יעקוף אותי מימין, ויתקיף אותי מאחור. הייתה לי עתודה של כמה חיילי הנדסה, ושתי מרגמות 81 מ"מ, עליהם פיקד קצין צעיר, סגן רוברט מאי, שהיה סמל-ראשון שלי לפני כשנה, כאשר פיקדתי על פלוגה ג' של חטיבת הצנחנים ה-503. הוא שלח שניים או שלושה חיילים לאגף הימני כסיוור אבטחה. מאוחר יותר תוגברו כוחותי בתותח הררי 75 מ"מ מסוללת הארטילריה המוצנחת ה-456, ולאחר מכן בתותח נוסף. במשך הזמן הצטרפו אלינו חיילים שהגיעו מכיוון ויטוריה, לאחר ששמעו היכן אנו נמצאים. התחלתי לנסות להתחפר מאחורי קו הרכס של הגבעה. האדמה הייתה אדמת חרסית קשה, שהכבידה מאוד על ההתחפרות. את-החפירה היה חלש מדי, והשתמשתי בקסדה שלי. גם היא לא הייתה טובה יותר. היינו זקוקים להגנה מפני אש המרגמות שנעשתה כבדה מדי, ואני המשכתי לחפור.

הפצועים הראשונים החלו לזחול בחזרה מעבר לפסגת הגבעה. כפי כולם היה אותו סיפור. הם ירו אש באזקות לעבר שריון החזית של הטנקים הגרמניים, שפונו את תותחי ה-88 מ"מ הענקיים שלהם לעומתם, וירו בהם אחד אחד. ברקע כבר נשמע רעש הטנקים המתקרבים, למרות שלא יכולתי לראותם בשל ענני העשן והאבק והצמחיה שכסתה את הגבעה. האגן הגיע, כשהוא צועד וידו על ירכו שנפגעה קשה. "פגז" עבר קדימה, כדי לפקד על ההתקפה, שנראה היה שלא הושג בה דבר. עצמת האש של הגרמנים גברה, ומספר הפצועים שהגיעו אלינו הלך וגדל.

גם השבויים הגרמנים הראשונים החלו להגיע. הם סיפרו שהם מדיביזיית הצנחנים המשוריינת של הרמאן גרינג. אני זוכר שאחד מהם שאל, אם אנו נלחמו ביפאנים באוקיינוס השקט, וזאת לדבריו, נוכח לחימתם העיקשת של הצנחנים האמריקנים. בשטח שלפנינו צמחו בין עצי הזית שיחי גפן נמוכים, שכיסו כמעט לחלוטין את החיילים ששכבו על הקרקע. חזרתי כמה מאות מטרים כדי לבדוק את מרגמות ה-81 מ"מ, ולראות

מפה 2 :
התקפת הנגד הגרמנית
וקרב ההיתקלות

זה ישמש נגד טנקים, ובוודאי לא נגד שריון חזית של טנק "טייגר". למרות זאת, התפתחו הצנחנים במעלה הגבעה בהעבירם את התותח, עד שהם נראו היטב ונמצאו בקוראיה ישיר מול הטנק. ארטילריית שדה בקווים הקדמיים — כאילו ריחפה עלינו רוחו של הגנרל האמיץ פלהאם בקרב פרדריקסבורג. הטנק התקדם לאיטו, ונהגו קיווה דאי שלא הבחנו בו. ברור היה לנו, שבעייתו של צוות הטנק הייתה, עד כמה עליו להתרחק מן הבית ולהיחשף, כדי שיוכל לכוון את התותח ישר לעברנו, ואז לירות. כדי שיוכל לעשות זאת, היה עליו להתקדם כך שלפחות מחצית מגופו תיחשף. הוא המשיך לצאת מאחורי הבית באיטיות רבה. צוותי ה-75 מ"מ שלנו כרעו על ברכיהם ושכבו על הקרקע, והתותח היה טעון ומוכן לירי. לפתע התחוללה התפוצצות אדירה לפני

לפנינו, מעבר לכרם, מרחק כ-400 מטרים ימינה, ניצבה קבוצת מבנים קטנה. ראינו טנק גרמני שהתקרב אלינו באיטיות רבה. בתחילה הבחנו בזחל הימני של הטנק, שהגיע מעבר לפינתו של בית אבנים. אחר כך הופיע לוע התותח. אינך יכול שלא לחוש הערצה נוכח מראהו של טנק ה"טייגר" בזמן קרב. משקלו היה למעלה מ-60 טון, והוא היה חמוש בתותח 88 מ"מ ובמקלעים. ה"טייגר" היה הדבר המחריד ביותר שראינו עד כה, ולא היה לכוחות השריון שלנו אף כלי אחד שיוכל להשתוות אליו. הצנחנים מפעילי הארטי- לריה החליטו שהם יעסיקו את הטנק ישירות עם תותח 75 מ"מ, כלי ארטילרי שאפשר היה לפרוק לחלקים ולהעמיסו על פרדות. היה זה הנשק הארטילרי היחיד שהצנחנים יכלו להשיג בשנת 1943. מעולם לא הייתה אף לאחד כוונה שתותח

להישאר על פסגת הגבעה עם מה שיש לנו, ולהילחם בחיילי החי"ר הגרמנים שיבואו בעקבות הטנקים. הוא טען שנחוסל אם נשאָר שם, ופנה לכוחות שבעורף.

בערך בשעה 4:00 הופיע סג"מ צעיר, שצנח אתי בלילה הראשון, עם מכשיר אלחוט, ואמר שהוא יכול לבקש סיוע אם מהתותחים הימיים. חששתי מכך קצת, כי לא ידענו היכן אנו נמצאים בדיוק, ולהזמין לעברנו גם אש מחיל הים, רק יוסיף לסכנה ולמתח של יום, שהתברר שהיה קשה למדי. ניסינו להגדיר את מיקומו ביחס למסילת הברזל שחצתה את הכביש, והוא ביקש מטח ירי לניסיון. מטח האש פגע בדיוק במקום בו נעלם הטנק. הוא ביקש הנחתת אש מרוכזת, ומכאן ואילך נראה היה כי תמונת הקרב החלה להשתנות. לא הפסקתי לחשוב על מרחץ הדמים בשילו. גנרל גראנט, שתפס מחסה על גדת הנהר, בעוד הכוח שתחת פיקודו התפור, סירב לנטוש את המערכה, יצא להתקפת נגד וניצח בקרב.

לאחר שעה לערך שמעתי, שהגיעו חיילים נוספים, ובשעה 6:00 נודע לי, שסגן הארולד ה' סווינגלר ואתו תגבורת של חיילים נוספים מפלוגת המפקדה של החטיבה היו בדרכם אלינו. סווינגלר זכה באליפות בתחרויות האגרוף שנערכו בין המכללות ונדע כלוחם קשוח. הוא הגיע בערך ב-7:00, כשבעקבותיו חצי תריסר טנקי "שרמן" שלנו. כל הלוחמים הריעו ממושכות. היה זה רגע דרמאטי מאוד. הגרמנים שמעו ודאי את קריאות השמחה, אך אז הם עדיין לא ידעו מה מקורן. עד מהרה התגלה להם הסוד.

התקפת הנגד

עתה לא חזרו אלינו פצועים נוספים. שדה הקרב כוסה בענני עשן צורב ואבק סמיך. החלטתי שזהו הרגע המתאים לצאת להתקפת נגד. רציתי להשמיד את הכוח הגרמני שניצב מולנו, ולהחזיר אלינו את הרוגינו ואת חיילינו הפצועים. הרגשתי שאם אוכל לעשות זאת, ובאותה עת לאבטח את הגבעה, אהיה מוכן היטב לקדם את פני הבאות — קרוב לוודאי התקפה גרמנית שתחחיל באור היום נגד מערך ההגנה שלנו, כשלונו היתרון שבהחזקת הגבעה. התקפתנו התחילה בזמן. נטלו בה חלק

התותח. הטנק ירה ופגע בקרקע, בדיוק לפני התותח, והחיילים הועפו לכל עבר, כמו בקבוקי העץ במשחק הבאולינג. אני עמדתי בדיוק מאחורי התותח, מצד שמאל, והתכוננתי במתרחש. אף אני הועפתי, וכנראה השתטחתי על הקרקע אינסטינקטיבית. החיילים קמו והחלו לברוח כמו ציפורים מבוהלות. דקה אחר כך הם תפסו, למבוכתם, מה הם עושים, ורצו חזרה אל התותח. הם ירו פנו אחד שפגע בטנק או בפירת הבית. הטנק הצליח לחמוק מעינינו, בנצלו את מסך העשן והאבק. הייתה זו הפעם האחרונה שראינו אותו. נדהמתי לגלות, שאיש ממפעילי התותח לא נפגע. טנקים החלו לפלס דרכם קדימה, לעבר האגף השמאלי של כוחותינו, כשהם מגיעים ישר מכיוון הכרם. למרות שהטנק שירינו בו התחמק, התרשמתי שפעילות הטנקים גברה, ושהיינו על סף ספיגת התקפה כבדה למדי שהייתה צפויה להיפתח מעבר לגבעה בכל רגע. ניסיתי שוב לחפור, אך בהצלחה מעטה. זחל"ם ובו שני חיילים חמושים ברובים הגיע לעורף האגף השמאלי של כוחותי. הם רצו להמשיך לפסגת הגבעה כדי להעסיק את הגרמנים. הצעתי להם, לא לעשות זאת, בהזיזי אותם שהם יחוסלו. אך הם עמדו על כך, שהם יכולים לדאוג לעצמם. כן הוסיפו שבדעתם להפחיד את "ראשי הכרוב" האלה (כינוי לגרמנים). למען יחשבו שגם לנו יש שריון. אך עוד בטרם הספיקו להגיע אל מעבר לפסגת הגבעה, עלה רכבם באש כתוצאה מפגיעה ישירה. כל יום המחרת עמד שם הרכב כשהוא עשן. שני שלדים ישבו במושב הקדמי, כשפגיעה ישירה פילחה את גופו של החייל שישב על-יד הנהג. הגיע אמבולנס שנשלח ודאי מדיביזיה 45, ורופא מדיביזיה 505 נטל את ההגה לידיו. הוא ניג את האמבולנס אל מעבר לגבעה, כשרגלו האחת ניצבת על מדרג האמבולנס. ירו גם לעברו, והוא צנח על הקרקע. במרחק כמה מאות מטרים ארגנתי תחנת איסוף נפגעים, בעזרתם של חיילי רפואה שהיו באגף השמאלי. הם חבשו את הנפגעים ונתנו להם מורפיום וסולפה. האש נמשכה בעצמה גדולה למדי גם בשעות אחר הצהריים. בערך בזמן זה הגיע "פגז" לגבעה, ואמר שכל חיילי גדודו נהרגו או נפצעו, כשתלקם מרוחקים, כך שאין בהם כל חועלת. אמרתי לו שבכוונתנו

ניידות מאולתרת: צנחנים ב"רכב שלל", סיציליה 1943

מנקודת מבט גרמנית

מיוז-גנרל פול קונראט, שפיקד על דיביזיית הצנחנים המשורינית, היה בעמדה מצוינת בלילה שבין ה-9 ל-10 ביולי (מפה 2), הוא ריכז את חיילי הדיביזיה שבפיקודו סמוך לקאלטאגירון, מרחק של כ-40 ק"מ מחופי הנחיתה של שתי הדיביזיות האמריקניות (הדיביזיה הראשונה בג'לה, והדיביזיה ה-45 בסקוגליטי), והשיג בכך הפתעה מוחלטת. הוא לא היה מודע לכך שביקוליו, אך הדיביזיה המוטסת נועדה לנחות בין הדיביזיה שלו לבין הכוחות שהגיעו בדרך הים. המיקום של הדיביזיה הגרמנית היה אידיאלי. הם היו מחוץ לטווח אש התותחים הימיים, שעלולה הייתה להפריע להם לצאת להתקפת-הנגד הראשונה שלהם, אך עדיין נמצאו במרחק מספיק כדי להכות בכוחות בעלות-הברית במהירות ובעצמה, לאחר שיתברר מקום הימצאותם. אף לו ידע את תכנית בעלות הברית לפרטיה, לא יכול היה לבחור מקום טוב יותר לריכוז כוחותיו. רשת הכבישים הייתה אידיאלית, ודרכים מקבילות הובילו ישר אל החוף,

פקידי החטיבה, טבחים, נהגים וכל מי שרק יכול היה לשאת רובה או קאראבין. הגרמנים הגיבו, ועצמת האש שלהם גברה. כ-200 מטרים מפסגת הגבעה הגיע סווינגלר בזחילה לתוואי שדרכו עבר הכביש והבחין ב"טייגר" גרמני, שאנשי צוותו עומדים מחוצה לו ומתבוננים בו. הוא השליך לעברם רימון והרגם. כך תפסנו את "הטייגר" הראשון שלנו. חזית הטנק הייתה נקובה מפגיעות באווקה, שיצרו חורים גדולים מספיק, כך שיכולת לתחוב לתוכם את הזרת, אך עומקם היה כשלושה ס"מ בלבד. השריון המשופע של ה"טייגר" היה בעובי של כ-12 ס"מ. עד מהרה חלפנו על פני מקלעים גרמניים, משאיות אחדות, ולבסוף תפסנו 12 מרגמות רוסיות 120 מ"מ בעמדותיהן, כשמוטות הכיוון שלהן מוצבים. סמוך למרגמות מצאנו גם את פגזיהן. כנראה שחיילינו הרגו, שבו או הברירו את הצוותים הגרמניים. המשכנו בהתקפה, והתנגדות הגרמנים פסקה, כיוון שהם נטו משדה הקרב. רק לאחר שנים רבות נודע לי חלקם של הגרמנים במבצע.

שהקשר הטלפוני היה משובש מלכתחילה, וצנחני בעלות-הברית ניתקו את מרבית הקווים במשך הלילה, לא הצליחו כנראה היחידות לקבל פקודות. לקונראת לא היה קשר עם הפיקוד האיטלקי הסמוך אליו; לא עם דיביזיית "ליבורנו", מימינו, שהייתה חשובה לו ביותר, ולא עם מפקדת הארמיה. לא זו בלבד שהקשר הטלפוני שלו נותק, אלא שהצנחנים החלו להתקיף את כוחותיו על כל צעד ושעל, כמו, לדוגמה, סגן פיטר ג' איטון מהגדוד השלישי של חטיבת הצנחנים ה-504, שנחת כשלושה ק"מ צפונית-מערבית לביסקארי. משימתו של גדוד זה הייתה לחסום את תנועת הגרמנים לעבר החוף. מיד לאחר הנחיתה, הוא ארגן כ-36 חיילים שהגיעו בשלושה מטוסים. כשהאיר היום הצטרפו אליו חיילים נוספים, ומספר אנשיו הגיע לכ-50. הוא החל להתקדם לעבר ניסמי. בצהריים נתקל בשני כלי רכב איטלקיים שגררו תותחי 57 מ"מ נגד טנקים. אנשיו של איטון הרגו את הצוותים, ולקחו עמם את התותחים. הם התחפרו בצדי הדרך הראשית המחברת בין ניסמי וביסקארי, מיקשו אותה, וכיוונו אליה את התותחים נגד טנקים שצירפו אליהם זה לא כבר. ב-12:30 אחר-הצהריים, התקרבו טור חיילים בהיקף של גדוד לערך, מלווה טנק קטן. אנשיו של איטון השמידו את הטנק ופזרו את כוחות האויב. כוחות אחרים של צנחנים התקיפו את הטור הגרמני בכל מקום שנתקלו בו. בתחקירים שנעשו לאחר המלחמה מדווח, כי טורי טנקים אלה נעצרו באי-סדר, כאשר הוטרו על-ידי מטוסי בעלות-הברית, או כאשר הותקפו על ידי הצנחנים. שוב ושוב נאלץ מפקד הדיביזיה לשמור באופן אישי, שכוחותיו הבלתי מאומנים וחסרי הניסיון, ומפקדיו, שלכל הדעות לא היו מוכשרים במיוחד, לא יאבדו את עשתונותיהם.

כשהכביש המערבי עובר דרך ניסמי ומתחבר לכביש החוף בצומת ההתקפה Y. הכביש המזרחי עבר דרך ביסקארי והתחבר לכביש המקביל לחוף לא הרחק מפונטו ד'ירילו, שמונה ק"מ מזרחית לצומת Y. כיוון שציפו שהנחיתות תבצענה סמוך לג'לה, השלימו כוחות-הציר את תמרוניהם רק ימים אחדים לפני הנחיתות הממשיות. לרוע מזלם של הגרמנים, הדיביזיה המשורינת ה-15, שמילאה תפקיד מרכזי בתרגילים, נשלחה לאחר מכן לחלק המערבי של האי. גדוד הטנקים ה-235 מדיביזיה זו, נשאר סמוך לקאלטאגירון. גנרל קונראת תכנן גם את היערכות כוחותיו, במקרה והנחיתות תבצענה בחופי ג'לה וסקוגליטי, כפי שמפקד קרב זהיר צריך לעשות. הוא ארגן שתי קבוצות לחימה (Kampfgruppen). יחידת הלחימה הימנית נועדה לתקוף דרך ניסמי, מול שדה התעופה פונטו או'ליבו, מעבר לפיאנו לופו, ולהרוף את כוחות בעלות-הברית בגורה זו לעבר הים. קבוצת הלחימה השמאלית, או המזרחית, נועדה לנוע דרך ביסקארי הישר לעבר החוף וגבעת פיאנה. טור זה כלל את: החטיבה הראשונה של רמני השריון (שני גדודים), גדוד ארטילריה משוריין ופלוגת טנקי "טייגר" משורינת (17 טנקים סימן VI במשקל 60 טון כל אחד, חמושים בתותחי 88 מ"מ).

הידיעות הראשונות על נחיתות אפשריות הגיעו לגנרל קונראת ממפקדת הארמיה השישית של כוחות-הציר. הוא הזעיק את הפיקוד שלו ב-9 ביולי, ב-10:00 לפני-הצהריים, והחליט לצאת מיד לדרך. אז החלו הצרות. כל קווי הטלפון היו למעשה מנותקים. כוחות הצנחנים חתכו את הכבלים בכל מקום שנתקלו בהם. עדות לכך נמצאת בפרסום רשמי של מחלקת ההיסטוריה של הצבא האמריקני בשם "מבצעים סקטיים של כוחות-הציר בסיציליה": "כיוון

קולוואָזי 1978

הסתערות מוצנחת בלב אפריקה

מאז הצניחה במיתלה במבצע "קדש" והצניחה הבריטית-צרפתית בפורט-סעיד במבצע "מוסקטיר", כמעט ולא נערכו הסתערויות מוצנחות. במרוצת השנים הלך וכבש המסוק מקום כאמצעי-תובלה נוח יותר ומסוכן פחות להבאת כוחות אל יעדיהם; ובעקבות זאת נותרה הצניחה הקרבית בגדר סמל, מעין מסורת אנכרוניסטית הנתלית במיתוס "גייסות העילית", ולא אמצעי טקטי ישים לשדה הקרב המודרני.

אולם במאי 1978 ביצעו כוחות צנחנים צרפתיים ובלגיים הסתערות אווירית מוצנחת בעיר קולוואָזי שבמדינת זאיר שבאפריקה, וזאת על-פי מיטב המסורת של הכוחות המוטסים במלחמת העולם השנייה. להלן ייסקר מבצע זה משתי נקודות מבט: האחת — של הכוח הצרפתי, שכבש את העיר מידי המורדים, והאחרת — של הכוח הבלגי שהצטרף אל הכוח הצרפתי בשלב מאוחר יותר.¹

1. בין שני התיאורים ישנן מספר אי-התאמות, בעיקר לגבי השאלה: מי כבש מה ומתי. ייתכן שמקורן של אלה ב"ערפל הקרב"; אך ייתכן שאין הן משקפות אלא את מגמתה של כל אחת מבעלות הברית לזקוף לזכותה את התהילה — המערכת.

תשגר לחבל רגימנט צנחנים בעצמה של כ-1,400 לוחמים, ובלגיה תקצה גדוד צנחנים-קומנדו בעצמה של כ-1,000 לוחמים. כוחות אלה נועדו להגיע מאירופה לזאיר ברכבת אווירית של חיל האוויר האמריקני. כמו-כן החליטו ממשלות ארה"ב ובריטניה להעמיד כוחות בכוננות, למקרה שהלחימה בחבל תסתבך. ארה"ב הקצתה למשימה אחת מחטיבות הדיביזיה המוטסת ה-82, ובריטניה — גדוד מ"חטיבת המלכה".

כוננות

כוח הכוננות של הדיביזיה המוטסת ה-11 הצרפתית היה מורכב מהרגימנט מס' 2 (מוטס) של ליגיון הזרים. בסיוע נמצא בקאלווי שבקורסיקה, וכמפקדו שימש הקולונל פיליפ ארולין.

17 מאי, שעה 1100: הרגימנט הוצב ב"כוננות מוגברת" (כוננות שש שעות). בשעה 2000 דיווח הקולונל ארולין שיחידתו מוכנה לתזוזה.

18 מאי, שעה 0300: הרגימנט נצטווה לנוע במשאיות לשדה התעופה הצבאי סולנורה, מסע בן ארבע שעות מעבר להרי קורסיקה.

18 מאי, שעה 0830: הרגימנט מוכן לעלות למטוסים. מפקדו מקבל תדרוך קצר, לפיו תוטס יחידתו לקינשאסה, ולאחר התארגנות בת 24 שעות תוטל לקרב בקולוואזי.

הרכבת האווירית

18 מאי שעה 1300: הדרג הראשון (החפ"ק הרגימנטלי, מחלקת מרגמות 81 מ"מ, 4 פלוגות רובאים) המריא מקורסיקה בחמישה מטוסי נוסעים סילוניים צרפתיים. לאחר 10 שעות טיסה ללא חניה הגיע הכוח לקינשאסה במהלך הלילה. הדרג השני (כ-100 כלי רכב) הוטס למחרת היום במטוסי תובלה אמריקניים, ונפרק בלופומבאשי.

19 מאי: עם הגיעו לקינשאסה, נמסר לקולונל ארולין שעל-פי הודעת רדיו קטגנה נצטוו המורדים שבחבל שאפה לחבל במתקני המכרות, להרוג את מרבית בני הערובה שבידיהם, לקחת עמם כמה בני ערובה ולסגת חזרה לבסיסהם. עקב כך הוטל על הרגימנט הצרפתי לצנות בקולוואזי מהר ככל האפשר, ללא זמן ההתארגנות שתוכנן לו תחילה.

הסתערות מן האוויר ליגיון הזרים הצרפתי צונח באפריקה לוטננט-קולונל ז'אק האט*

תמונת המצב

ב-13 במאי 1978 נכבשה עיר המכרות קולוואזי שבחבל שאפה (קטגנה) שבמדינת זאיר (קונגו הבלגית) בהתקפת פתע של כ-4,000 מורדים. מרביתם הגיעו לאזור דרך זאמביה מבסיסים שבשטח אנגולה (בעידוד שלטונותיה החדשים של מדינה זו ויועציהם הקובנים). כשמטרתם "לשחרר" חבל ארץ עשיר זה, בו נמצאים מכרות קופאלט, נחושת, יהלומים ועוד. בפלישה לחבל ובלחימה בו השתתפו שתי קבוצות עיקריות של מורדים — לוחמי גרילה מקומיים, ו"חיילים קטנים סדירים" שאומנו באנגולה על-ידי מדריכים קובנים. לאחר כיבוש קולוואזי השליטו המורדים שלטון טרור באזור, והרגו תושבים ללא אבחנה.

אל 2,500 האירופים שנמצאו באזור (עובדי חברת המכרות "ג'קאמין" ובני משפחותיהם) התייחסו המורדים כאל "משרתי הקפיטליזם", והטילו עליהם מעצרי-בית. אירופים רבים נעצרו והובאו למשפט, חלקם נורה למוות, ואחרים עונו. כל קווי התקשורת מקולוואזי לעולם החיצון נותקו, להוציא קו אחד שלא נתגלה, ובעזרתו הצליחו אנשי חברת "ג'קאמין" (שמרכזה בעיר לופומבאשי) והשלטונות המרכזיים של זאיר (שביהמחשבה בקינשאסה) להתערב בנעשה בחבל.

השגרירים הזרים שבזאיר התריעו על המצב בפני ממשלותיהם, וממשלת זאיר עצמה פנתה בבקשת סיוע לכמה מדינות במערב. לאחר החייעצויות בדרגים ממשלתיים נקבע, שצרפת

* מתורגם מ-Infantry, נובמבר 1979.

- אלה, כדי לנתק את צירי הנסיגה, ולחלץ אותם בני ערובה שהמורדים עלולים לקחת עמם).
- נקודות מפתח בערים, בהן ניתן למקם בסיסים מוצקים שימשו כבסיסי-יציאה לפטרולים.
- הקצאת גזרות-פעולה לכל אחת מהפלוגות, שכן תנאי השטח והנסיבות הכתיבו פעולה מבוזרת¹.

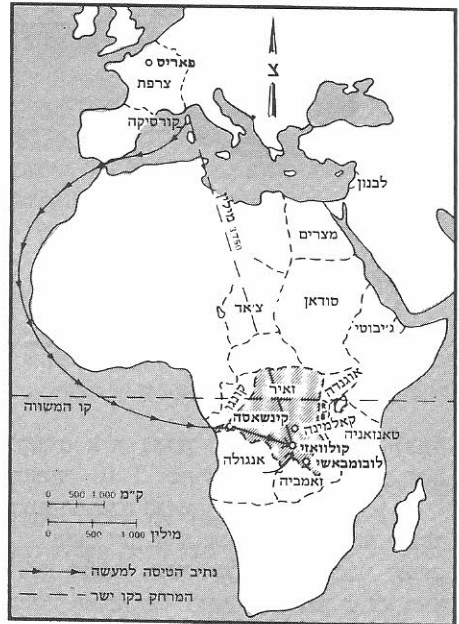
כתוצאה משיקולים אלה החליט הקולונל ארולין שלא לנחות בשדה התעופה — המרוחק ארבעה מילין מהעיר קולוואזי — למרות שזה כבר נכבש בידי גדוד צנחנים זאירים, אלא לצנח היישר בפאתי העיר הישנה והעיר החדשה בקולוואזי (ראה מפה 2). המאמץ העיקרי נועד להתבצע נגד העיר הישנה, שכן המידע המודיעיני הצביע על כך שמרבית האוכלוסייה התרכזה באזור זה.

זמינות מטוסים: בעקבות תקלות שונות שקרקעו שלושה מטוסי תובלה (שניים בשל קלקולים במנועים, אחד — תקר בצמיג), כלל כוח המטוסים שהיו כשירים להצנחה ארבעה מטוסי "הרקולס" C-130 של חיל האוויר הזאירי, ושלושה מטוסי "טראנסאל" C-160 של חיל האוויר הצרפתי. אחד מאלה נועד לשמש כחפ"ק מעופף למבצע כולו, כשבחפ"ק נמצא מפקד משלחת הסיוע הצבאית הצרפתית, קולונל גראס.

כוחות ומשימות: הגל הראשון (החפ"ק הטקטי, "הקל", פלוגת מס' 1, 2, 3) נועד לצנח בשטח הצנחה "A", כשעל כל אחת מפלוגותיו הוטל לערוך מבצעי "חפש והרוג" במטרה למנוע מהמורדים לפגוע בבני הערובה. הגל השני (המפקדה העיקרית, מחלקת הסיוע, מחלקת המרגמות, פלוגת מס' 4). שהוטס לקאמינה במטוס DC-10 של חברת התעופה "אייר זאיר", נועד לצנח בשטח הצנחה "A" או "B" או בשניהם, וזאת על-פי הוראה מהקרקע בהתאם להתפתחות המצב בשטח.

פקודות מיוחדות: על היחידות הוטל להגיע ליעדיהן העיקריים — החסימות ונקודות המפתח — במהירות האפשרית, בלי להתחשב באבידותיהן, ולהתחיל מיד בסריקות. כדי למנוע

המשימות שהוקצו לרגימנט היו: הצלת האירופים שבקולוואזי, טיהור העיר והשבת הסדר על כנו. לרגימנט חולקו מפות טובות, ואנשי משלחת הסיוע הצבאי הצרפתי (ששהו בזאיר לצורך אימון צבאה) תדרכו את קולונל ארולין ומטהו לגבי המצב בשטח. לרוע המזל, אי אפשר היה לספק מידע מעודכן, שכן גם קו הטלפון האחרון שפעל מהעיר נותק יומיים קודם לכן.

מפה מס' 1

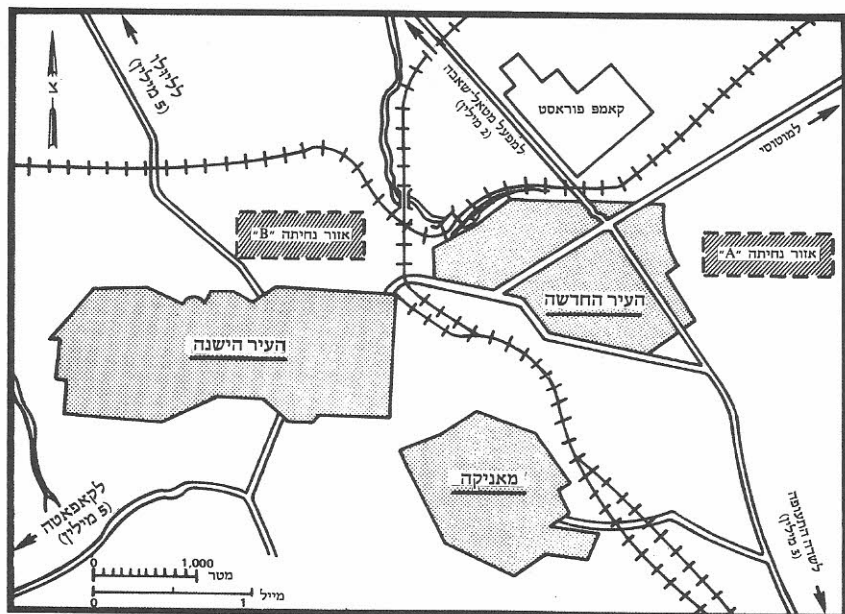
פקודת המבצע

התפיסה המבצעית: (ראה מפה 2) הכוונה היתה להשתמש בשיטה שתכליתה ערעור מידי של הביטחון בשני חלקי קולוואזי — העיר הישנה והעיר החדשה. תוכנן כי דקות ספורות מהנחיתה על הקרקע יעמדו המורדים תחת איום ממשי, אשר לא יותיר בידם אלא להימלט מהעיר ולעזוב את בני הערובה לנפשם.

בעזרת סיוור-מפה מדוקדק של האזור איתר המפקד הצרפתי את הנקודות הבאות:

- המעברים ההכרחיים בהם ייאלצו המורדים לעבור, ולא משנה איזה נתיב נסיגה יבחרו. (הוא החליט להקצות כוחות חסימה למעברים

1. מבוזרת — דה-צנטרליסטית, שבמסגרתה ניתנת ליחידות-משנה עצמאות מבצעית. — המערכת.

מפה מס' 2

לקשיים אלה, נאלצו הצנחנים הצרפתים לצנוח במצנחי T-10 שהושאלו מצבא זאיר, שכן מצנחיהם טרם הגיעו.

אחרי יעף אחד שנועד לזיהוי שטח הצנחה "A", הוצנחו אנשי הגל הראשון בשני יעפים. מסלול הטיסה עבר דרומה מדי, ועל כן לא נחתו הצנחנים במקום שיועד להם בתכנון (מעט צפונית מהעיר הישנה), אלא על בחים, על עצים ואפילו על תחנת הרכבת של העיר. תוך כדי צניחה, בעודם באוויר, נורתה לעברם אש לא מדויקת מן הקרקע. למרות הקשיים, דיווחו הכוחות רק על שישה נפגעים, שלקו בשברים או בנקעים.

קושי נוסף ובלתי צפוי היה בתכסית השטח — עשבי-פילים בגובה 10-6 מ' אשר היקשה על ריכוז הכוח ועל איתור מארזי הציד. עם-זאת, כעבור 15 דקות מהנחיתה, הצליחו מפקדי הפלוגות להתארגן, ולרווח על נכונותם להתחיל בפעולה. עד אז כבר חוסלו שלושה או ארבעה מקלעים קלים של המורדים, ושתי שריוניות שניסו לתקוף את הצנחנים חוסלו בידי רקטות נ"ט בקוטר 89 מ"מ.

הגברת המבוכה והבלבול בעיר, נאסר לבצע ירי ללא אבחנה ולהנחית אש-שיתוק. יתר-על-כן, כדי למנוע פגיעות בקרב האוכלוסייה האזרחית, נצטוו הצנחנים הצרפתים לירות רק באויב שיווה ויותר בוודאות.

ההסתערות המוצנחת העיקרית

19 מאי, שעה 1100: אחרי מספר תקלות, כולל ערפל שמונע המראה, יצאו מטוסי הגל הראשון לטיסה שערכה ארבע שעות ומחצה. המטוסים היו עמוסים לעייפה: בכל C-130 נדחסו 80-85 צנחנים על צידום עם אספקה לארבעה ימים, 6-8 מכלי ציד, כאשר הקיבולת המתוכננת למטוס זה — 64 צנחנים או מכלים.

19 מאי, שעה 1540: מעל קולוואזי שררו התנאים הבאים: טמפרטורה — 29 מעלות צלסיוס; רוח מערבית במהירות 18 רגל/שנייה; גובה שטח הצנחה — 4,500 רגל. גובה הצנחה — 600 רגל מעל הקרקע; מהירות המטוסים בעת הצנחה — 150 מיל/שעה (כ-200 קמ"ש). נוסף

ברכבת אווירית של מטוסי C-130 בלגיים.

טיהור האזור

רגימנט הצנחנים העביר את האחריות על העיר הישנה והעיר החדשה לבלגים, ועתה הוטלה עליו משימת טיהור האזורים שמסביב לקולוואזי. **20 מאי, אחה"צ:** פלוגה מס' 3 התקדמה בשיטתיות לעבר מאניקה, אזור בו נאחזו המורדים בעמדותיהם. כן בוצעו שני סיורים אלימים: פלוגה מס' 1 נעה דרום-מערבה, ונחקלה רק במספר כוחות מפוזרים. פלוגה מס' 4 נעה לכיוון צפון-מערב, ותוך זמן קצר נבלמה לפני מפעלי "מטאל שאפה", מקום בו התחפרה קבוצה נחושת-החלטה של "נמרים" מכוחות המורדים הסדירים, אשר אנשיה השתמשו היטב בכלי הנשק הכבדים שעמדו לרשותם. כוחות נוספים — מחלקת הסיור ומחלקת המרגמות — הוחשו לזירת הקרב במשאיות חברת "ג'קאמין" (שאותרו קודם לכן באזור ותוקנו). נערכה הסתערות על עמדת המורדים, והיא נפלה לפני החשכה. האויב נסוג בכלי-רכב גנובים, כשהוא מותיר אחריו 80 הרוגים וכלי נשק רבים. אבדות הצרפתים היו קלות.

21 מאי: כוחות המורדים נסוגים. כלי הרכב של הצרפתים הגיעו לאזור אחרי נסיעה בח 10 שעות מלובומבאשי, ועם הגעתם הוסיפו יתר-ניידות לכוחות שעסקו בטיהור החוות שמסביב לעיר. הליגינורים הצרפתים נכנסו ללילה החמישי ברציפות ללא שינה, כשהם מפטרלים ומבצעים מארבים.

22-27 במאי: ב-23 במאי הושלם טיהור מאניקה. במהלך סדרת פטרולים ממונעים נערכו מספר התנגשויות עם יחידות אויב פזורות, שעצמתן נעה בין מחלקה לפלוגה. ב-27 במאי דיווח הפטרול האחרון — ממרחק כ-45 ק"מ מקולוואזי — שהוא אינו יוצר מגע. משימת הרגימנט מס' 2 של ליגיון הזרים הצרפתי הושלמה; הוא הועבר ללובומבאשי, מקום בו ביצע פטרולים כדי להגביר את תחושת הביטחון של האוכלוסייה, ולאחר זמן מה הוחלף בידי יחידות של הכוח הפאן-אפריקני. ב-6 ביוני החלו מטוסי C-141 של חיל האוויר האמריקני להטיס את החיילים הצרפתים בחזרה לבסיסם שבקורסיקה.

טיהור העיר הישנה

למרות מספרם הרב של המורדים וחימושם היעיל (רובים מסוג קלשניקוב ר-M-16, תול"רים ומרגמות), הופתעו אלה מההתקדמות נחושת ההחלטה של שלוש פלוגות הצנחנים, ולא הצליחו להתגונן בפני התקפתם המתואמת היטב. ריח גוויות מרקיבות פשה באזור כולו, ומסביב נראו סימני ביזה ואלומות. עד שקיעת החמה נכבשה העיר הישנה כולה, 501 בני ערובה שוחררו. אבדות כבדות הוסבו למורדים, בעוד שהצד הצרפתי לא סבל כל אבדות.

הגל השני הגיע אל מעל לקולוואזי רק אחרי רדת החשיכה. (הוא נתקל בבעיות טכניות בקאמינה.) כדי למנוע טעויות (לא היה קור-מגע מוגדר, והירי נמשך באזור כולו), החליט הקולונל ארולין לדחות את ההצנחה עד למחרת בבוקר. אור ירח בהיר להפליא אפשר לפטרולים ולמארבים של הצנחנים הצרפתים לפעול ביעילות רבה במשך כל הלילה, כשהם משלבים טכניקות של לחימת-יום בירי-לילה מתוחכם, פעילות שמנעה מהמורדים יכולת להתארגן, להתרכז או לתקוף נגד.

הגל השני

20 מאי, שעה 0600: עם זריחת החמה, כשהופיע שוב הגל השני מעל העיר, פקד קולונל ארולין כדלהלן:

- מחלקת הסיור, המפקדה העיקרית ומחלקת המרגמות יצנחו באזור "A".
- מחלקת הסיור תטהר את "קמפ פוראסט" וקסרקטין ששימש בעבר את הג'נדרמריה. מחלקת המרגמות תחמקם באורח שתוכל לפעול הן לעבר העיר החדשה והן לעבר העיר הישנה, וכמו-כן לסייע לחסימות הדרכים.
- פלוגה מס' 4 תצנח באזור הצנחה "B", ותסתער על העיר החדשה ממוזרח. כבראשונה, הופתע האויב גם עתה, לא הצליח להגיב, ובתוך שעות אחדות השתלטו הצנחנים על כל העיר החדשה. באותו בוקר נחתה יחידת הצנחנים-קומנדו הבלגית בשדה התעופה, ובמשך 48 השעות הבאות פינו את כל האירופים שנמצאו באזור

מנגד לא ניצבים לוחמי גרילה "קלים". כמו בצ'אד ובלבנון התגלה גם כאן, שהיריב חמוש היטב בנשק כבד. מכאן שעל החיילים להיות מאומנים היטב בשימוש הטקטי במרגמות ובנשק נ"ט.

גמישות: על סגל הפיקוד להיות מעודכן היטב בכל עת לגבי המצב בשטח. מרגע הישלחם לקרב עליהם לנקוט ביוזמות מהירות שיעלו בקנה אחד עם המשימה הכללית.

כושר אלתור: זהו הכרח לכל חייל, ותכליתו לאפשר לו לטפל במצבים בלתי צפויים. לדוגמה: במצנחי ה-T-10 אין שום מתקן-חיבור שיתאים לשקי-הרגל (שקי חפצים) של הצנחנים הצרפתים, או למקלי ציוד אישי אחרים. על הליגיונרים היה לאלתר במהירות אמצעים בטוחים לחיבור הציוד. **מנהיגות:** במצבים קשים ובלתי צפויים לא יוכלו יחידות מבודדות (כחוליה, כתה או מחלקה) לבצע משימה, אלא אם חשים החיילים ביטחון מלא ביכולת מפקדיהם.

"בוא כמות שאתה": אין זמן לתקן כלי-נשק או מכשירי קשר לפני היציאה למשימה, אין זמן לתרגל משימות מוגדרות. על החיילים והסגל להיות מוכנים לכל משימה שהיא (נגד גרילה, נגד טנקים), כשצידם מתחזק היטב. כפי שאמר אחד הליגיונרים עם שובו לקורסיקה: "זכרו — ככל שאתם מתאמנים קשה יותר, כן קל לכם יותר להילחם ולנצח".

מאזן המבצע

אבדות הרגימנט: חמישה הרוגים (סמל), שני רב"טים, שני טוראים).

אבדות המורדים: 250 הרוגים; 1,000 כלי נשק שנלקחו שלל (כולל 4 תול"רים, 15 מרגמות, 21 בזוקות, 10 מק"כים, 38 מקלעים) ושתי שריוניות שהושמדו.

לקחים

חשיבות המודיעין השוטף: המודיעין, שסופק על-ידי משלחת הסיוע הצרפתית וצוות הנספחות הצבאית הצרפתית, עודכן על הקרקע בידי כוחות זאיריים והאוכלוסייה המקומית. אחדות השפה (צרפתית) עם האוכלוסייה המקומית ועם היחידה הבלגית סייעה גם היא.

הצורך ביכולת הטסה אסטרטגית: מטוסי התובלה האמריקניים סייעו בניהול המבצעים הלוגיסטיים. צוותיהם התגלו כמקצוענים מאוד וכנכונים לעזור.

סיוע: מחד גיסא, על היחידות להסתפק במינימום סיוע תספוקתי. הצנחנים השתמשו רק במנות-קרב, והוצאת התחמושת נעשתה בחסכנות ובתשומת-לב. רובה הצלפים, ה-FRF-1, התגלה כנשק יעיל ביותר עד לטווח של 500 מ'. מאידך גיסא, על הסיוע הקרבי להיות חזק די הצורך, שכן

וארגון פינויים בדרך האוויר. כנף התובלה והקישור מס' 15, מתוגברת בשמונה מטוסי "בואינג" 707 אזרחיים, החלה בהכנות להעברת הרגימנט ואספקתו לזאיר, להצנחת צנחנים וציוד בקולוואזי, לפינוי הנתינים האירופים בדרך האוויר ולהחזרתו של הרגימנט על צידו לאחר תום המבצע.

בעת ביצוע ההכנות, אין המודיעין על הנעשה בקולוואזי אלא חלקי ביותר. מעריכים שכוח המורדים מונה כ-4,000 איש, שהעיר ושדה התעופה החדש — שמגדל הפיקוח שלו הושמד — נמצאים בידיהם, ושצבא זאיר ממשיך בלחימתו במורדים. עדיין לא ברור איזה תפקיד ימלאו כוחות ידידותיים נוספים — אירופים או זאיריים. לפיכך מניח התכנון, שגדוד הצנחנים הבלגי מס' 3 יצנח וישתלט על שדה התעופה הישן (שאינו בשימוש, והנמצא קרוב מאוד לעיר), ואילו גדוד הצנחנים הבלגי מס' 1 יצנח על היעד העיקרי, שדה התעופה החדש, וישתלט עליו.

17 מאי, שעה 1500 — הגרודים מקבלים פקודת התראה.

17 מאי, שעה 2020 — הגרודים נכנסים לכוננות לקראת יציאה לדרך ב-18 מאי, שעה 1300, כשמטרתם — צניחה בקולוואזי בשחר ה-20 במאי.

כסיוע לכוח, שמנה 1,171 צנחנים, הוכנו פריטי הציוד: 25 גיפים חמושים וגיפי פיקוד, 12 פָּרֵדִים מכניים תלת-גלגליים, 80 טונות ציוד הצנחה, תחמושת, מזון, ציוד רפואה וכן הלאה. כוח התובלה האווירי מנה שמונה מטוסי "בואינג" 707, שני "בואינג" 727, ושמונה "הרקולס" C-130, אשר שלושה מהם נמצאו במאלי, במשימת סיוע שנועדה להטיס מזון לאזרחים.

18 מאי, שעה 1300 — המראה מבריסל. בגלל בעיות בחימום טיסה מעל שטחי מדינות שונות באפריקה, נבחר נחבי עקיף מאדיירה — אביג'אן — ליבראוויל — קאמינה; המרחק הכולל הוא 11,700 ק"מ, ומשך הטיסה ב-C-130 — 22 שעות.

19 מאי, שעה 1415 — מטוס ראשון מגיע לקאמינה. שאר המטוסים הגיעו בזה אחר זה, שכן בגלל חוסר היכולת לתאם תדלוק ברזומני של יותר

חילוץ משאבה צנחנים בלגים מחלצים אירופים גנרל הנרי דפורטר*

מהלך המאורעות

הידיעות על הפלישה לחבל שאבה ונפילת העיר קולוואזי בידי המורדים הגיעו לבלגיה ב-14 במאי 1978, ועוררו חשש מידי לגורלם של 2,000 הנתינים הבלגיים שהתגוררו באזור. ממשלת בלגיה כינסה "קבינט חירום", אשר ב-16 בחדש הורה למטכ"ל צבא בלגיה להכין תכנית לחילוץ האזרחים הבלגיים שירצו להתפנות מהחבל. בעקבות הוראה זו התבצעו המהלכים הבאים:

16 מאי, שעה 1130 — גדוד הצנחנים השלישי מקבל פקודה להכין אחת מפלוגותיו לתזווה תוך 24 שעות.

17 מאי, שעה 0200 — המטכ"ל מחליט לשגר כוח בן 1,000 צנחנים לחבל שאבה.

17 מאי, שעה 0700 — מפקד רגימנט הצנחנים-קומנדו הבלגי מורה למטהו להכין תכניות למבצע שמשיתמו:

כיבוש שדה התעופה בקולוואזי ואחזקתו 72 שעות, הבטחת שלום האזרחים האירופים באזור,

* מתורגם מ-Military Review, Sept. 1979.

1. לצבא הבלגי יחידת-יעילית ששמה "רגימנט צנחנים-קומנדו" (Para-Commando Regiment). יחידה זו הוקמה ב-1952 כמיוזם שתי יחידות מובחרות: גדוד צנחנים — שמקורו יחידת "שירות אווירי מיוחד" במסגרת כוחות בעלות הברית במלחמת העולם השנייה, וגדוד קומנדו — שנטל חלק במערך הקומנדו הבריטי באותה מלחמה. הרגימנט, כחטיבה לערך, מונה כ-2,500 איש, והרכבו כולל את היחידות הבאות: מפקדה חטיבתית, שלושה גדודי חי"ר יבילי-אוויר, פלוגת סיור על זחלים שניתן לניידה באוויר, סוללת תותחים 105 מ"מ יבילי-אוויר, פלוגת נ"ט, יחידה רפואית, מסגרת מילואים של גדוד נוסף ותשע פלוגות עצמאיות נוספות. — המערכת.

התעופה, ובתיאום עם גנרל סינגה מצבא זאיר מתואמות המשימות כדלהלן: הכוחות הזאיריים והצרפתיים יחזירו את הסדר על כנו, והכוחות הבלגיים יעסקו בפינוי האזרחים האירופים. על הזאירים להחזיק את שדה התעופה, על הצרפתים — לטהר את האזור שמסביב לקולוואזי. גדוד הצנחנים הבלגי מס' 1 נועד להחזיק את העיר החדשה, וגדוד הצנחנים הבלגי מס' 3 — לכבוש את העיר הישנה ולהחזיק בה.⁴ החפ"ק הרגימנטלי הבלגי נועד להישאר בשדה התעופה, יחד עם פלוגת הסיור והפלוגה נ"ט, שיישאו בעתודה.

20 מאי, שעה 0826 — גדוד מס' 3 מדווח, שבדרכו לכיוון העיר הישנה נורית עליו אש אויב. יחידותיו הקדמיות לא מצליחות ליצור מגע עם המורדים שנסוגו.

20 מאי, שעה 0850 — גדוד מס' 1 מדווח על גילוי גופת אזרח אירופי.⁵ גל ההיטס השלישי, המועמס עתה בקאמינה, מצטווה להביא עמו מי שתייה, שכן אי אפשר להשיג מים בשדה התעופה. פליטים ראשונים מגיעים.

20 מאי, שעה 1240 — קצין ההטסות מדווח ש-500 לבנים ותושב שחור אחד פונו.

20 מאי, שעה 1510 — נשיא זאיר, גנרל מופוטו, מגיע. הוא מתוודך על המצב, ומודה לכות הבלגי. **20 מאי, שעה 1700** — הגדודים הבלגיים מקבלים פקודה להתארגן להגנה במקומות הימצאם, לקראת הלילה.

20 מאי, שעה 1730 — מכוניות נטושות מוצבות בשולי המסלול כשאורותיהן דלוקים, כדי לאפשר את המשך הפינוי גם בחשיכה.

20 מאי, 2300 — נשמעות יריות בעיר, אבל הגדודים הבלגיים מדווחים על "שקט" באזוריהם.

21 מאי, 0100 — 1,927 פליטים נוספים מפונים.

21 מאי, 1830 — אנו מדווחים לדרגים הממונים עלינו שמשמחתנו הושלמה. בכל גזרה גדודית נערכים להגנה היקפית.

ממטוס אחד בשדה תעופה אחד, אי אפשר היה לטוס במבנה.

19 מאי, שעה 2309 — כל הרגימנט נמצא בקאמינה. בינתיים נמסר ששדה התעופה החדש בקולוואזי כבר נכבש בידי יחידות מצבא זאיר. לא היו שום נתוני מודיעין על עצמת האויב, על מיקום מערכי ההגנה שלו, ועל היערכותו. נמסר שחיילי ליגיון הזרים הצרפתי מתוכננים לצנוח צפונית לקולוואזי מארבעה מטוסי C-130 של חיל האוויר הזאירי.² על בסיס מידע זה, ובתקווה שהמורדים לא יכבשו מחדש את שדה התעופה במשך הלילה, הוחלט לבצע נחיתת-סער עם שחר.³

20 מאי, שעה 0628 — הגל הראשון בן ארבעה מטוסים נחת בשדה התעופה. מסביב הבחנו בחיילים שחורים לבושי מדים שונים. מאומה לא אירע. המטוסים המריאו מיד, ותוך דקות אחדות נחת גל נוסף בן ארבעה מטוסים. עתה היו על הקרקע 500 חיילים מוכנים לקרב. ארזו התברר שאין צורך בלחימה; החיילים השחורים שבשדה ומסביבו התגלו כצנחנים מצבא זאיר, ומפקדם מסר לנו שהוא שולט לחלוטין בשדה התעופה.

20 מאי, שעה 0635 — חזינו מרחוק בהצנחת צנחנים צרפתים ממטוסי C-130 של חיל האוויר הזאירי. הם נחתו מספר קילומטרים צפון-מזרחית משדה התעופה. מאחר שהגדוד הבלגי מס' 1 לא היה דרוש יותר למשימת ההגנה על שדה התעופה, הוא נשלח לאורך הדרך המובילה לעיר החדשה בקולוואזי, כשמשימתו — לטהרה מהמורדים, ולהחזיק בה. משימתו של גדוד מס' 3 נותרה כשהיתה — להתקדם לאורך הדרך לעיר הישנה ולהשתלט עליה.

20 מאי, שעה 0740 — קולונל גראס, ראש משלחת הסיוע הצבאית הצרפתית, נוחת בשדה

2. ראה המאמר הקודם; הגל הראשון של הצרפתים אכן צנח

באותו יום, 19-ה בחודש, אחר הצהרים.

3. נחיתת סער — טכניקה המאפשרת הנחתה ברזמנית של

מספר מטוסי C-130, ככל המתאפשר מנתוני אורך המסלול ורוחבו. הנחיתה מתבצעת במהירות רבה, כשדלתות המטוס פתוחות וחגורות המושבים משוחררות. מיד עם הבלימה על הקרקע, מונקים החיילים במהירות מהמטוס, והוא מסתובב ב-180 מעלות וממריא מיד.

4. הקוראים מופנים להערת הפתיחה של המערכת בדבר "ערפל הקרב" או "התהילה". לפי הגירסה הצרפתית, נכבשו כבר במועד זה כל חלקי קולוואזי...

5. דיווח נוסף מסר על גילוי 32 גופות של לבנים ושחורים שנרצחו באחד מבנייני העיר.

ISSN

0334 - 470X

דפוס נירדט בע"מ

הוצאת "מערכות"
צבא ההגנה לישראל

משרד הביטחון-ההוצאה לאור